

NUORTEN NAISTEN PARHAAKSI

Naiskuvan määrittäminen Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen julkaisuissa
1900-luvun alusta vuoteen 1930

Johanna Böckerman
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Historian, kulttuurin ja
taiteiden tutkimuksen laitos
Suomen historia
Toukokuu 2012

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Humanistinen tiedekunta

BÖCKERMAN, JOHANNA: Nuorten naisten parhaaksi. Naiskuvan määrittäminen Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen julkaisuissa 1900-luvun alusta vuoteen 1930.

Pro gradu –tutkielma, 80 s.

Suomen historia

Toukokuu 2012

Tässä pro gradu –työssä tarkastelen vuonna 1895 perustetun Suomen Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen (NNKY) määrittelemää naiskuvaa yhdistyksen tuottamien julkaisujen kautta 1900-luvun alusta vuoteen 1930. Julkaisut ovat yhdistyksen oma lehti *Kotia kohti*, joululehti *Betlehemin tähti* sekä kalenteri *Valohon*, lisäksi rippikoulunuorisolle suunnattu kirja *Nuoruuden aika* sekä naisten tehdastyötä sekä heidän olojaan käsittelevä *Työntekijättärien hyväksi*.

Tutkimuksen metodina käytän diskurssianalyysia, jonka mukaisesti tutkin miten naiskuvaa NNKY:n teksteissä määriteltiin. Teksteistä nousevista naiskuvauksista olen muodostanut kolme erilaista diskurssia, jotka ovat neitodiskurssi, äitiysdiskurssi ja kutsumusdiskurssi. Näiden diskurssien kautta tutkin, millaista naiskuvaa yhdistys rakensi ja miten se määritteli ihannenaista. Neitodiskurssin kautta tutkin NNKY:n käsitystä nuoruudesta ja nuoren naisen ihanteista. Äitiysdiskurssin kautta tutkin NNKY:n kuvaa äitiydestä, äidin tehtävistä ja merkityksestä. Kutsumusdiskurssin kautta tutkin sitä, miten naimattoman naisen mahdollisuuksia teksteissä käsiteltiin.

NNKY toi esiin omissa julkaisuissaan niitä arvoja ja asenteita, joita se yhdistyksenä kannatti ja joita se halusi lukijoilleen välittää. Ajatusmaailmaltaan se oli lähellä monia porvarillisia yhdistyksiä ja järjestöjä, vaikka kristillisyyttä oli NNKY:n toiminnan ensisijainen määrittäjä. NNKY:n teksteistä käy ilmi, että naisen merkitys oli suuri sekä perheessä että koko yhteiskunnassa.

Asiasanat:

NNKY, *Kotia kohti*, naiskuva, äitiys, kutsumus, nuoruus, diskurssianalyysi, diskurssi

1. JOHDANTO	1
1.1 Nainen, naiskuva, uskonnollisuus	1
1.2 Aihe ja tutkimuskysymykset	4
1.3 Diskurssit	6
1.4 Aikaisempi tutkimus	10
1.5 NNKY:n julkaisut	12
2. NNKY JA AJAN MUUT NAISYHDISTYKSET	16
2.1 NNKY:n muodostuminen ja alkutaival	16
2.2 Muut kristilliset yhdistykset ja naisyhdistykset	21
3. NUOREN NEIDON IHANTEET	24
3.1 Nuoruusaika	24
3.2 Ulkoinen ja sisäinen kauneus	30
3.3 Siveyskäsitys ja maalliset huvitukset	34
4. ÄIDIN JA VAIMON VELVOLLISUUDET	40
4.1 Äidin ruumis ja moraali	40
4.2 Nainen kotona ja yhteiskunnassa	44
4.3 Uhrautuva kasvattaja	52
5. MONIEN KUTSUMUSTEN NAINEN	58
5.1 Naimattoman naisen mahdollisuudet	58
5.2 Opastajana lapsille ja aikuisille	63
5.3 Diakonissat kansan hoivaajina	67
6. NAISKUVAN TUOTTAMA IHANNENAINEN	72
LÄHTEET	76

1. JOHDANTO

1.1 Nainen, naiskuva, uskonnollisuus

”1. Naisen on oltava kuin mansikka, tuoksuva ja raikas; hän ei saa olla kuin mansikka – niin matalalla pysyttelevä.

2. Naisen on oltava kuin kuorietana: pysyttävä mieluiten kotosalla; hän ei saa olla kuin kuorietana – niin saamaton ja hidas.

3. Naisen on oltava kuin hämähäkki, niin toimielias, sitkeä ja kärsivällinen; hän ei saa olla kuin hämähäkki – niin herkkä häiriintymään.

4. Naisen on oltava kuin öljylamppu, niin kirkasvaloinen ja ystävällinen; hän ei saa olla kuin öljylamppu – niin nopeaan sammuva.

5. Naisen on oltava kuin lapsi, niin viattoman hilpeä ja iloinen; hän ei saa olla kuin lapsi – niin helposti pahastuva ja oikullinen.

6. Naisen on oltava kuin tuuliviiri: hänen tulee tietää mistä päin tuuli käy; hän ei saa olla kuin tuuliviiri – tuulen mukaan kääntyvä.

7. Naisen on oltava kuin kirkontorni: hänen tulee kantaa ristiään arvokkaasti; hän ei saa olla kuin kirkontorni – niin ylhäisesti yli kaiken katsova.”¹

Yllä oleva lainaus on Suomen Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen² *Valohon* kalenterista vuodelta 1912. Teksti on otsikoitu *Minkälainen tulee naisen olla* ja siinä todetaan, että joku on piloillaan vastannut näin otsikon kysymykseen, mutta pilasta huolimatta siinä piilee myös totuuden siemen. Tekstissä kuvataan naista, millainen hänen tulisi olla ja millainen ei. Naiskuva rakentuu naisen toivutuista ja ei-toivutuista piirteistä. Vaikka kuvausta voidaan pitää humoristisena, kertoo se kuitenkin siitä minkälaisia ominaisuuksia NNKY piti naisessa hyvinä ja tavoiteltavina eli millainen yhdistyksen naiskuva oli.

Mikä sitten on nainen tai miten naiseksi oikein tullaan? Kysymykseen ei liene yksinkertaista vastausta. Jokaisella on omanlaisensa käsitys naiseudesta ja ajatukset siitä muuttuvat ajassa ja paikassa. Jokaisella kulttuurilla on omat käsityksensä sukupuolesta ja siitä, mikä on oikeanlaista naiseutta. Käsityksiä sukupuolesta muuttavat erilaiset auktoriteetit kuten valtio, kirkko ja uskonto myös taide, media ja erilaiset perinteet rakentavat kuvaa sukupuolesta. Kuva

¹ Minkälainen tulee naisen olla, *Valohon* 1912, 69-70. (Ilmoitan tekstin kirjoittajan tms., jos sellainen on lähteessä mainittu.)

² Käytän jatkossa yhdistyksestä vakiintunutta lyhennettä NNKY. Käyttäessäni termiä yhdistys tai liike, tarkoitan sillä valtakunnallista NNKY:tä.

naisesta ei ole samanlainen tänään kuin se oli sata vuotta sitten, eikä naisten joukko ole yksi ja sama, jonka kuvaus pätsisi kaikkiin naisiin. Naistutkimuksessa puhutaan biologisesta ja sosiaalisesta naiseudesta. Biologinen naiseus on se ruumiillinen eroavaisuus, joka erottaa naisen miehestä tai miehen naisesta. Sosiaalinen sukupuoli on taas sitä, miten naiseksi kasvetaan kulttuurissa, joka määrittelee tietyllä tavalla naiseuden.³

Naiskuva on sidottu kulttuuriin ja sen tutkiminen on tärkeää, koska se kertoo miten naiset, elävät yksilöt, jäsensivät kokemuksiaan ja identiteettejään.⁴ Naiskuvan rakentuminen ja tuottaminen on siis mielekäs tutkimuskohde sekä naistutkimukselle että historiantutkimukselle. Historiantutkimuksessa naiskuva tulee sijoittaa kontekstiinsa, miten ympäröivä maailma vaikutti siihen, minkälaista kuvaa naisesta haluttiin tuoda esiin. Esimerkiksi Raamattu tuottaa kuvaa kahdesta hyvin erilaisesta naisesta, neitsyt Mariasta ja langenneesta naisesta. Mariaa kuvataan hyvänä, puhtaana ja rakastavana äitinä, jonka voidaan nähdään olleen esimerkki jokaiselle naiselle ja äidille. Langennut nainen on puolestaan esimerkki jostakin ei-toivottavasta, jota määrittelee pitkälti naisen seksuaalisuus. Hän eli vihkimättömässä suhteessa miehen kanssa. Hän oli yhteisön hyljeksimä ja paheksunnan kohde. Hänen kauttaan määriteltiin, millainen nainen ei saanut olla.

Naiskuvatutkimuksella on pitkät perinteet naistutkimuksessa, jossa se sai alkunsa 1970-luvulla. Sitä sovellettiin muun muassa tutkittaessa elokuvissa esiintyviä kulttuurisia naisstereotyyppioita. Perinteinen kuvatutkimus joutui pian kritiikin kohteeksi, koska sen antamat naiskuvat olivat vääristyneitä, yksipuolisia ja epärealistisia. Anu Koivunen on omassa tutkimuksessaan päivittänyt naiskuvan käsitettä, missä hän toteaa: *”Mikään kuva ei ole naiskuvana sen todempi tai autenttisempi kuin jokin toinen kuva. Representaatio on yksi monista käytänteistä, jotka jatkuvasti tuottavat, muokkaavat, kiistävät ja uusintavat sukupuolikategorioita.”*⁵ Representaation käsite tarkoittaa uudelleen esittämistä. Usein määritellään, että representaatio on samalla sekä esittävä, edustava että tuottava. Yksi kuva edustaa samalla jotakin yhtä, mutta samalla jotakin isoa kokonaisuut-

³ Rossi 2010, 21-37; Liljeström 1996, 111-134.

⁴ Koivunen 1996, 52.

⁵ Koivunen 1995, 27.

ta.⁶ NNKY:n kohdalla tämä tarkoittaa, että NNKY:n naiskuva ei kerro vain yhden naisyhdistyksen käsityksistä naiseudesta vaan sen kautta voi tarttua laajemmin uskonnollisen yhdistyksen käsityksiin naiseudesta ja siihen, miten suomalainen yhteiskunta ja varsinkin naiset 1900-luvun alussa määrittivät naista. NNKY ei tuottanut naiseutta yksin, omista näkökohdistaan vaan sen naiskuvaan kietoutui koko se ympäröivä kulttuuri, tavat ja tottumukset, joilla naiseutta määriteltiin. NNKY samalla esitti, edusti ja tuotti naiseutta.

Uskonnollisuus on tärkeä osa tätä tutkimusta, koska tutkimuksen kohteena on kristillisiin arvoihin toimintansa perustava yhdistys. Uskonnollisuuden määrittelen tässä yhteydessä samoin kuin Maarit Leskelä-Kärki, joka tarkoittaa sillä *”syvää hengellistä vakaumusta, joka määrittää ihmisen elämäntapaa kokonaisuudessaan. Tällöin uskonto ei ole irrallaan muista arkipäivän käytännöistä, vaan se kietoutuu jokapäiväiseen elämään ja muotoutuu elämän käytännöissä”*.⁷ En ole pyrkinyt erottamaan uskontoa omaksi tutkimuskohteekseen vaan se kulkee kaikessa mukana. Se oli yhdistyksen toiminnan ensisijainen määrittäjä, eikä sitä voi näin ollen erotella. Myös Kirsi-Maria Hytönen on päätenyt samaan ratkaisuun tutkiessaan suomalaisen avioparin sodanaikaista kirjeenvaihtoa: uskonnollisuus oli mukana lähes kaikessa ja sen erottaminen olisi ollut keinotekoisia.⁸ Elina Vuola kuvaa miten naistutkimuksen ja uskonnon suhde kärjistyy helposti. Uskonnolle saatetaan antaa tutkimuksessa liian suuri merkitys, jolloin uskonto nähdään naisen aseman pääasiallisena selittäjä tai sitten ei nähdä ollenkaan uskonnon monimuotoisuutta ja se sivuutetaan kokonaan. Uskonto tulisi nähdä sitä vastoin osana ympäröivää kulttuuria ja yhteiskuntaa.⁹ Tässä tutkimuksessa en ole halunnut korostaa uskonnon merkitystä, toisaalta en myöskään vähättele sitä. Uskonto määritteli NNKY:n toimintaa, raamatun ja kristinuskon arvot olivat yhdistykselle totista totta, eikä niitä kyseenalaistettu. Samalla se määrittelee myös yhdistyksen kuvaa naiseudesta, mutta sitä on vaikea erotella ympäröivän yhteiskunnan ja kulttuurin vaikutuksista. Tämän tutkimuksen kannalta ei ole oleellista NNKY:n uskonnollisuuden laatu tai luonne vaan yhdistyksen suhtautuminen naisiin ja naiseuteen.

⁶ Paasonen 2010, 40.

⁷ Leskelä-Kärki 2001, 227.

⁸ Hytönen 2007, 8.

⁹ Vuola 2010, 172, 181.

1.2 Aihe ja tutkimusmenetelmät

Tässä tutkimuksessa tutkin vuonna 1895 perustetun Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen määrittelemää naiskuvaa yhdistyksen tuottamien julkaisujen kautta. Julkaisujen tekstit kertovat siitä, millaisena naisen ihanne näyttäytyi suomalaisessa kristillisessä naisyhdistyksessä. Kirjoitukset määrittelevät muun muassa naisen tehtäviä ja asemaa, sitä minkälainen äiti on hyvä äiti tai sitä miten lapsia ja erityisesti tyttöjä tulisi kasvattaa. Ne kertovat nuoruusajan vaaroista ja miten niitä tulisi välttää ja ne kertovat siitä, mistä ja miten nainen voisi löytää kutsumuksensa. Tekstien pääpaino on naisissa, ne kertovat tarinoita erilaisista naisista ja ne kertovat suoraan miten naisen tulisi olla ja toimia. Yhdistys halusi toimia ”*nuorten naisten parhaaksi*”, se pyrki opastamaan naisia parhaaksi katsomaansa suuntaan. Tarkoitukseni on tutkia sitä käsitystä naiseudesta, mitä NNKY:ssä naisille tarjottiin. Millainen oli NNKY:n naiskuva ja miten sitä tuotettiin?

Määrittelen naiskuvan, kuten Anu Koivunen ”*rakennetuksi diskurssiksi*”, jolla ei ole suoraa vastaavuussuhdetta todellisuuteen. Koivunen tarkastelee naiskuvia naiseuden diskurssien artikuloijina, diskursseilla hän tarkoittaa ajattelutapoja, käsityksiä ja olettamuksia, joita erilaiset instituutiot vahvistavat, arvottavat ja hierarkisoivat. Naiseutta ei voida käsittää sitä tuottavien diskurssien ulkopuolella, mitkä määrittävät, nimeävät, kuvaavat, selittävät ja arvottavat sitä. Diskurssit muuttuvat konkreettisiksi esimerkiksi teksteissä, joita voi analysoida vain niiden representaation kautta.¹⁰ Tuula Gordon on todennut representaatiosta, että representaatio ei toista kuvaamaansa, vaan se tuottaa sitä mitä kuvaa. Kuvattuun kytketään ja kytkeytyy monenlaisia kerrostuneita merkityksiä, jotka ovat tarkoituksellisia ja tarkoittamattomia.¹¹ Kaisa Vehkalahti määrittelee oman tyttötutkimuksensa representaatiotutkimukseksi, vaikka sen voisi luokitella myös diskurssianalyttiseksi tutkimukseksi. Hän toteaa representaatioista, että ne muodostuvat aikaisempien representaatioiden pohjalta ja ne ovat samalla itse uusien rakennusainetta. Niillä pyritään vaikuttamaan ja niillä on tietty funktio. Representaatioita ei pidä ymmärtää neutraaliksi esityksiksi tai kuviksi, vaan

¹⁰ Koivunen 1995, 28-29.

¹¹ Gordon 2002, 39.

niihin liittyy aina poliittinen ulottuvuus, eri ryhmien erilaiset intressit ja tulkinnat.¹² Kirjoitukset NNKY:n julkaisuissa uudelleen esittävät sitä käsitystä naiseudesta, jota yhdistys kannatti, mutta samalla siihen kerrostuu menneisyyden ja nykyisyyden käsityksiä naiseudesta. Eli tekstit tuottavat jo olemassa olevaa, mutta samalla myös uutta käsitystä naiseudesta. Tekstit eivät toista jotakin asiaa sellaisenaan vaan diskurssit rakentuvat vallalla olevien ajattelutapojen, käsityksien ja olettamuksien kautta, joita esimerkiksi erilaiset auktoriteetit toistavat. Esimerkiksi kristillisen naisyhdistyksen äänenkannattajalla oli lukijoihinsa nähden auktoriteettiasema, jolla sen oli mahdollista vahvistaa tai arvottaa erilaisia käsityksiä naiseudesta.

Metodisena työkaluna tekstien tutkimisessa käytän diskurssianalyysia, joka tutkii kielenkäyttöä. Sari Pietikäinen ja Anne Mäntynen puhuvat diskursiivisesta vallasta, kielellä on kykyä kuvata, rajata, määritellä, haastaa, muuttaa ja asemoida. Diskursseilla on kyky ja voima rakentaa käsityksiämme maailmasta.¹³ Kuten Kaisa Vehkalahti on todennut tutkimuksessaan tyttöyden representaatioista 1920-luvun naistenlehdissä ja lehdissä esiintyneeseen väitteeseen nuorten lisääntyneestä pahantapaisuudesta, että pitipä väite paikkaansa tai ei, se vaikutti joka tapauksessa tapaan, jolla sen kohteeseen, nuoriin, yhteiskunnassa suhtauduttiin, ja jopa siihen, millainen kuva kohteella itsellään saattoi itsestään olla.¹⁴ Diskurssianalyysi on metodina on tuttu monella tieteenalalla, muun muassa naistutkimuksessa ja historiantutkimuksessa. Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen toteavat metodioppaassaan, että ”*diskurssianalyysin tehtävä on analysoida, miten maailmasta tehdään tosi kielellisissä käytännöissä.*” Kielenkäyttö ei vain kuvaa maailmaa vaan on olennainen osa sitä.¹⁵ Ilona Kempvaisen mukaan diskurssianalyysin kohteena olevat tekstit syntyvät toiminnasta, ihmiset ajattelevat ja kokevat asioita ja nämä asiat tulevat näkyviksi juuri toiminnan kautta.¹⁶ Historiantutkimuksessa diskurssianalyysin käyttö metodina voi olla melko väljä, mutta konteksti on silti otettava huomioon kielenkäyttöä tutkittaessa. Kempvaisen mukaan tutkimuksen tarkoituksena on tavoittaa aikakauden mentaliteetit, arvot ja asenteet, jotka eivät löydy itsestään vaan kielen

¹² Vehkalahti 2000b, 25-26.

¹³ Pietikäinen&Mäntynen 2009, 53.

¹⁴ Vehkalahti 2000b, 29-30.

¹⁵ Jokinen&Juhila&Suoninen 2006, 162.

¹⁶ Kempainen 2006, 31.

välityksellä.¹⁷ Omassa työssäni on tärkeätä sitoa tutkimuskohde omaan aikaansa. Pysin suhteuttamaan NNKY:n edustamat arvot siihen keskusteluun, jota 1900-luvun alussa käytiin suomalaisessa yhteiskunnassa. Diskurssianalyysin avulla selvitän sitä todellisuutta, mitä tekstit lukijoilleen kertoivat. Tutkimuksen kannalta ei ole olennaista, kuka kirjoitti ja miksi kirjoitti, vaan olennaista on se, miten tekstit tuottivat sitä todellisuutta, johon NNKY halusi lukijoitaan johdattaa.

Yhdistys julkaisi lehtiä ja kalenteria, jotka olivat tarkoitettu yhdistyksen jäsenille, mutta niiden toivottiin päätyvän myös muille lukijoille. Uskon näiden julkaisujen tuovan esiin sen, miten naiskuva NNKY:ssä määrittyi ja minkälaista naiseutta yhdistys tavoitteli. Olen ajallisesti rajannut työni 1900-luvun alusta vuoteen 1930. Kolmenkymmenen vuoden ajanjakso pitää sisällään monia tapahtumia sekä Suomessa että maailmalla. Yhteiskunta muuttui merkittävästi 1900-luvun alkupuolella. Naisen asema, maailmansodan ja sisällissodan vaikutukset, 1920-luvun muuttunut ilmapiiri, kaikki tuntui ja heijastui myös NNKY:n aatteisiin ja toimintaan. Päätepisteenä on 1920-luvun loppu, koska kaksikymmenluku nähdään usein muutoksen vuosikymmenenä. Suuri muutos saavutettiin vuonna 1929 uuden avioliittolain myötä, joka teki aviopuolisot tasa-arvoisiksi ja aviomiehen edusmiesasema lakkasi. Uusi vuosikymmen toi muutoksia myös NNKY:n omaan lehteen. Käytännön sanelemana lehden toimitus siirtyi vuoden 1931 alusta Kuopiosta Helsinkiin. Samalla vaihtuivat lehden päätoimittaja ja toimitussihteeri, jotka olivat toimittaneet lehteä alusta saakka.¹⁸ Vuoteen 1930 liittyy myös Suomen NNKY:n ero NNKY:n Maailmanliitosta, joka lopetti Suomen yhteydenpidon kattojärjestönsä ja kaikkeen sen toimintaan.

1.3 Diskurssit

Johanna Kantola määrittelee diskurssit toiston ja variaatioiden kautta kiteytyneiksi puhe- ja ajattelutavoiksi jostakin tietystä aihealueesta.¹⁹ Asian toisto hie- man eri tavoin tuottaa kuvaa esimerkiksi työläistyttöjen heikosta moraalisista. Diskurssit rakentavat käsityksiä maailmasta. Kieli tekee asioista totta. Kielen

¹⁷ Kemppainen, Ilona 9.10.2003 Diskurssianalyysi historiankirjoituksessa <http://Kotia.valt.helsinki.fi/staff/kemppain/disk03.htm>

¹⁸ Käsi auran kurjessa 1946, 70; Korkee 1996, 107.

¹⁹ Kantola 2010, 86.

avulla voi ohjata, tässä tapauksessa lukijan, ajattelutapoja ja toimintaa. Naistutkimuksessa kysytään miten kieli kontrolloi naisen ajattelua, puhetta, kirjoitusta ja toimintaa ja kiinnitetään huomiota siihen, miten kieli erilaisin ilmauksin määrittää naiseutta ja mieheyttä ja arvottaa niitä.²⁰ Nainen jäsentää omaa olemistaan naisena niiden yhteiskunnassa vallalla olevien tapojen ja käytäntöjen kautta, joilla naiseutta määritetään. Yleisesti tätä kutsutaan sukupuolijärjestelmäksi. Biologinen sukupuoli on muuttumaton, mutta sosiaalinen sukupuoli muuttuu erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä ja tätä on historian tutkimuksenkin merkityksellistä tutkia. Sosiaalinen sukupuoli on normikokonaisuus, joka on uskomusten, tottumusten, käsityskantojen, tiedostamattomien ajatustapojen yhdistelmä, joka ilmentyy muun muassa toimintatapoina, käyttäytymismalleina, rituaaleina ja perinteinä.²¹ Latva-Äijön mukaan normit ovat kulttuurisia rakennelmia hyväksytystä ja kielletystä, jotka tuottavat, ylläpitävät ja uudistavat valtaa: *”Sukupuolijärjestelmä on sosiaalisten sukupuolien, niiden välisten suhteiden ja näiden suhteiden avulla tuotetun vallan kokonaisuus.”*²² Naisen sosiaalinen sukupuoli määrittäytyy siis normien kautta, jota erilaiset diskurssit tuottavat. Naiseutta ei voi käsittää sitä tuottavien diskurssien ulkopuolella, koska erilaisissa yhteyksissä kuten uskonnollisissa, lääketieteellisessä ja kirjallisissa diskursseissa naiseutta määritellään, nimetään, kuvaillaan, selitetään ja arvotetaan.²³

Diskurssi on termi, jota ei voi määritellä tyhjentävästi tai vain yhdellä tapaa vaan tutkijan on perustellusti valittava se, mitä hän diskurssilla tarkoittaa. Kaiken perusta ja koko tutkimusalan keskeinen lähtökohta on kuitenkin se, että kieli nähdään sosiaalisena toimintana ja todellisuutta rakentavana resurssina, jota voi käyttää eri tavoin ja eri seurauksilla. Sari Pietikäinen ja Anne Mäntynen muotoilevat diskurssien olevan *”historiallisesti suhteellisen sitkeitä, vuorovaikutustilanteesta toiseen käytettyjä ja tunnistettavissa olevia tapoja merkityksellistää ja kuvata asioita, ilmiöitä ja tapahtumia tietystä näkökulmasta ja tietyllä tapaa”*.²⁴ Oman työni kannalta tämä tarkoittaa sitä, että NNKY omissa julkaisuissaan loi merkityksiä naiseudesta, rakensi diskursseja. NNKY:llä oli asioihin oma näkökulmansa ja se millä tapaa se diskurssien kautta asioita ku-

²⁰ Koivunen 1996, 48.

²¹ Liljeström 2004, 111-135.

²² Latva-Äijö 2004, 28-29.

²³ Koivunen 1996, 52.

²⁴ Pietikäinen&Mäntynen, 2009, 26-27.

vasi, on tässä tutkimuskohteena. NNKY:n kertomuksissa, esitelmissä, runoissa, ohjeissa ja muissa kirjoituksissa nainen on useimmiten päähenkilö. Kertomusten naisten toiminnan ja ajattelun kuvaamisella pyritään antamaan esimerkkiä naisesta ja hänen mahdollisuuksistaan. Fiktiivisten ja tosipohjaisten kertomusten päähenkilöt ovat pääosin elämänsuuntaansa miettiviä nuoria naisia tai erilaisten haasteiden kanssa kamppailevia äitejä. Runot ovat pitkälti hengellisiä, mutta niissä käsitellään paljon myös nuoruutta. Myös erilaiset neuvot käsittelevät naisten elämää ja sen tuomia haasteita. Materiaalin perusteella NNKY:n teksteissä nousee selkeästi esille kolme erilaista naiskuvausta.

Ensimmäinen naiskuvaus on nuori nainen tai neito. Teksteissä puhutellaan nuoria naisia ja tyttöjä esimerkiksi otsikolla *sanane nuorille tytöille elämäntaivalta varten* tai *naisen kasvattaminen kotia ja kotivelvollisuuksia varten*, puhutaan *nuoruuden ajasta ja elon keväimestä*. Teksteissä puhutaan nuorista naisista ja heidän elämänsä ja tulevaisuuttaan koskevista asioista. Niissä käsitellään esimerkiksi sitä, miten nuoruusaika tulisi käyttää oikein ja hyödyllisesti. Tästä olen muodostanut diskurssin, jota kutsun *neitodiskurssiksi*. Toinen naiskuvaus on äiti. Äitiyteen kohdistuvissa teksteissä otsikot ovat esimerkiksi *naisen tehtävä äitinä* ja *äidin vaikutus*. Äitiyteen liittyvät tekstit käsittelevät muun muassa äidin tärkeää tehtävää kasvattajana ja perheenemäntänä. Tästä olen muodostanut *äitiysdiskurssin*. Kolmannesta naiskuvauksesta olen muodostanut *kutsumusdiskurssin*. Näissä teksteissä puhutellaan nuorta naista ja tarjotaan hänelle elämäntehtävää muualla kuin vaimona ja äitinä. Kirjoitusten otsikot ovat esimerkiksi *noudatanko kutsua, elämäntehtäväsi* tai *rakkaudessa palvelemista*, juuri kutsumus ja elämäntehtävä ovat toistuvia käsitteitä tätä naiskuvausta koskevissa teksteissä. Naista kutsutaan tekemään työtä muiden hyväksi. Näiden kolmen diskurssin kautta pyrin määrittelemään NNKY:n naiskuvausta.

Neitodiskurssin määrittelen tytön ja nuoren naisen elämänvaiheeksi ennen avioliittoa tai työuralle omistautumista. Tarkoitan tässä tapauksessa työuralta lähinnä opettajan tai diakonissan ja sairaanhoitajan ammattia, joissa nainen sitoutui työhönsä vanhuuteen saakka ja jäi usein naimattomaksi. Neidoksi käsitän tässä tapauksessa rippikoulun käyneen yli 15-vuotiaan tytön, jonka lapsuus on jäänyt taakse ja joka eli nuoruusaikaa. NNKY määritteli julkaisuissaan oikeanlaista nuoruutta ja sitä, miten tytöistä tuli naisia. Tiina Männistö on tutkinut naisruumiin tuottamista nuorten naisten oppaissa 1800-luvun lopulta 1900-luvun

alkupuoliskolle. Hän näkee oppaat osana suomalaisen kulttuurin tapaa tuottaa oikeanlaista naiseutta.²⁵ Samalla tavalla myös NNKY:n julkaisujen voidaan nähdä olevan osa aikansa kulttuuria ja tuovan esiin aikansa arvoja ja asenteita. Erilaisten kertomusten ja opetusten kautta nuorille lukijoille kerrottiin maailmasta ja sen vaaroista, annettiin neuvoja ajankäyttöön ja käytiin läpi sitä, mitä oli siveys ja oikeanlainen kauneus. Yhteiskunnallisesta asemastaan riippuen rippikoulun jälkeen nuoren oli yleensä alettava elättää itseään. Tämä toi haasteita monen tytön elämään, vaikka monet aloittivatkin työnteon jo nuorempana. Nuoria on hankala käsitellä yhtenä samanlaisena joukkona, koska tosiasiasa erilaisien tekstien aihepiireistä on pääteltävissä, että osa teksteistä oli suunnattu tietylle joukolle. Erityisesti työläistyttöjen asema ja tulevaisuus huolehti yhdistyksen jäseniä, mikä näkyy myös julkaisuissa.

Äitiysdiskurssin määrittelen naisen elämässä vaiheeksi, kun hänellä on oma koti, aviomies ja lapsia. Äidillä oli tehtävänsä suvunjatkajana sekä kasvattajana ja kristillisten arvojen eteenpäin viejänä. Sivistyneistö nosti 1800-luvulla äidin keskeisiin ihanteisiin myös äitiyden moraalisen ja moraalisesti kasvattavan puolen.²⁶ Anne Ollila kuvaa, miten Martta-järjestössä naisen haluttiin olevan kodin hengetär, joka kasvatti lapset, hoiti kodin ja huolehti kodin taloudesta. Taustalla oli ydinperhemalli, joka oli rantautunut Suomeen 1800-luvulla. Ydinperheen muodostivat isä, äiti ja lapset, jotka elivät harmonista elämää kodin seinien sisäpuolella jättäen muun maailman ulkopuolelle. Ydinperheen keskushenkilö oli nainen, perheenemäntä, joka hallitsi kotia johdattaen sen joko onnelaan tai turmioon.²⁷ Irma Sulkunen on todennut kaikkien keskiluokkaisten naisten suosimien järjestöjen kannattaneen samanlaista äitiysideologiaa, mihin hän katsoo Martta-järjestön ja myös NNKY:n kuuluvan.²⁸ Äitiysdiskurssissa keskeisiksi teemoiksi nousivat äidin ruumiillinen ja henkinen hyvinvointi sekä hänen kykynsä kodinhoitajana ja lastenkasvattajana. Myös äidin merkitys koko yhteiskunnalle nousee diskurssissa esiin.

Kolmannen diskurssin olen määritellyt kutsumusdiskurssiksi. Pirjo Markkola mukailen tarkoitan tässä yhteydessä kutsumuksella tunnepohjaista sitoutumista johonkin merkittävään kohteeseen. Henkilö kokee tullessa kutsu-

²⁵ Männistö 2003, 12.

²⁶ Häggman 1994, 185.

²⁷ Ollila 1993, 56-57.

²⁸ Sulkunen 1987, 164.

tuksi johonkin tehtävään ja se määrittää osaltaan myös hänen identiteettiään. ”*Naisen kutsumus*” on aikalaisten esiintuoma käsite, jota pohdittiin 1800-luvun loppupuolella kaupungistuvassa ja teollistuvassa yhteiskunnassa. Naisen sovelias kutsumus jouduttiin määrittelemään uudelleen, koska yhä useammilla naisilla ei ollut käytännössä mahdollisuutta mennä naimisiin ja sen kautta turvata elämäänsä. Aatelimiehet avioituivat porvarisnaisten kanssa, mutta ylempien luokkien naiset harvemmin menivät naimisiin alemmista säädyistä tulevan miehen kanssa. Perheissä naimattomia naisia ei samalla tavalla tarvittu työvoimana, kun teollistumisen myötä kotitalouksien omavaraisuus vähentyi, eikä kaikkea tarvinnut tehdä enää itse. Naimattoman sukulaisen elättäminen oli myös kustannuskysymys. Kysymys naisen kutsumuksen määrittelemisestä oli myös työläisnaisten ja nousevan keskiluokan naisten elämänpiirin määrittelemisestä.²⁹ Kysymys on siis siitä, miten määritellä nainen, jonka elämänura oli mahdollisesti jotain muuta kuin äitiys ja perhe-elämä. Kutsumusdiskurssissa tulee esiin, millaiseksi naimattoman naisen elämä määriteltiin ja millaisia mahdollisuuksia hänelle annettiin.

1.4 Aikaisempi tutkimus

NNKY:n historiaa tutkittaessa tärkeäksi teokseksi nousee Marjo-Riitta Antikaisen *Suuri sisarpiiri* (2006), jossa käydään läpi liikkeen historia sen alkumetreiltä aina 1990-luvulle saakka. Teoksessa on käytetty lähdemateriaalina NNKY:n arkistoa sekä osittain samoja julkaisuja kuin omassa tutkimuksessani. *Käsi auran kurjessa* on puolestaan NNKY:n juhla-julkaisu vuodelta 1946. Lisäksi NNKY:n eri paikallisyhdistykset ovat julkaisseet omia historiikkijään. Yhdistykseen liittyviä pro gradu -töitä on tehty muutamia, niistä tutkimaani aikakauteen liittyvät Anu-Elina Väkeväisen *Suomen nuorten naisten kristillisen yhdistyksen lähetit 1901-1949* vuodelta 1995, joka on Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan yleiseen kirkkohistoriaan kuuluva gradu. Tiina Saukon ”*Lapsia ja Jumalan valtakuntaa varten*”. *NNKY:n ulkolähetystyö Inarissa vuosina 1902-1938 ja Riutulan lastenkoti*, on Oulun yliopiston aate- ja oppihistorian gradu vuodelta 2010.

²⁹ Markkola 2002; 19-20, 33; Häggman 1994, 116.

Työni kannalta on tärkeää linkittää NNKY oman aikansa yhdistyskenttää, koska 1900-luvun alussa järjestö- ja yhdistystoiminta oli varsin vilkasta. Tuona aikana toimi useita naisyhdistyksiä ja yhdistyksiä, joissa naiset olivat aktiivisia toimijoita, suurimmat näistä olivat Marttayhdistys ja Raittiusliike. Anne Ollilan tutkimus *Suomen kotien päivä valkenee...* (1993) käsittelee Marttajärjestöä, jonka porvarillinen ideologia on lähellä myös NNKY:tä. Lisäksi Ollila on tutkinut 1800-luvun lopun virkanaisia teoksessa *Jalo velvollisuus* (1998). Irma Sulkunen on tutkinut muun muassa naisten järjestäytymistä artikkelissaan *Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus* (1987), naisnäkökulmaa käsittelevät myös *Mandi Granfelt ja kutsumusten ristiriita* (1995) sekä *Naisen kutsumus. Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen* (1989). Molemmat teokset käsittelevät naisten kokemaa velvollisuuksien ristiriitaa. Samantyyppiseen järjestökenttään kuuluu edellä mainittujen lisäksi myös Annika Latva-Äijön *Lotta Svärdin synty* (2004). Pelkästään suomalaista naisasialiikettä käsittelee Riitta Jallinojan *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet* (1983). Nämä ja monet muut naisjärjestöjä käsittelevät teokset antavat viitekehystä siihen minkälaisessa järjestökentässä NNKY aikanaan toimi ja miten muut naisyhdistykset ja 1900-luvun alkupuolen naisia käsitelleet tutkimukset kuvasivat naiseutta. Mainitut teokset käsittelevät enimmäkseen keskiluokkaista ja porvarillista naiskäsitystä, johon kategoriaan myös NNKY voidaan lukea. Työläisnaisesta kertovia teoksia puolestaan ovat Pirjo Markkolan *Työläiskodin synty* (1994) sekä Mervi Kaarnisen työläistyttöjen koulutusta käsittelevä teos *Nykyajan tytöt* (1995) ja artikkeli *Ei ammattia vaan perhettä varten* (1989).

Oman tutkimukseni kannalta merkittäviä tutkimuksia ovat ne, joissa naiseutta ja sukupuolijärjestelmää on lähestytty diskurssianalyysin avulla ja tutkimuskohteena ovat olleet opaskirjat tai lehdet. Nämä tutkimukset kertovat, miten naiseutta on tuotettu ja miten sitä on määritelty. Arja-Liisa Räisäsen *Onnellisen avioliiton ehdot* (1995) käsittelee sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessia avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa. Teos kertoo muun muassa siitä, miten miehen ja naisen erilaiset roolit määrittyivät perheessä. Tiina Männistön *Haluan tulla todelliseksi naiseksi?* (2003) käsittelee puolestaan nuorten naisten oppaita ja sitä miten, naisruumista niissä tuotetaan. Teos antaa laajan kuvan siitä, millainen nuoren naisen tulisi olla ja toisaalta määritteli sen, mikä se ei saanut olla. Kaisa Vehkalahden *Kohtalokas tyttöikä* (2000) käsittelee tyttöjen pahanta-

paisuutta representaatiotutkimuksen kautta, jossa hän on tutkinut 1920-luvun aikakauslehtiä. Jaana Torninoja-Latola on pro gradu -työssään *Kisaile työläisnainen!* (2005) tutkinut työväennaisten urheilulehteä naisen ruumiillisen kasvatuksen määrittäjänä. Naiskuvatutkimuksen kannalta merkittävä teos on Anu Koivusen *Isänmaan moninaiset äidinkasvat* (1995). Vaikka teoksessa tutkitaan elokuvien naiskuvia, voi samaa metodologiaa soveltaa myös teksteihin. Tähän diskurssintutkimuksien kenttään liittyy myös oma tutkimukseni NNKY:n naiskuvasta. Pyrin tuomaan käsillä olevan työn kautta esiin sitä naiskäsityksistä, mitä kristillinen naisyhdistys halusi välittää.

1.5 NNKY:n julkaisut

NNKY kustansi itse omaa lehteä, kalenteria sekä muutamia kirjasia tutkittavana ajankohtana. Merkittävimmät olivat yhdistyksen oma lehti *Kotia kohti* ja joululehti *Betlehemin tähti* sekä kalenteri *Valohon*. Käytän työssäni suomenkielisiä julkaisuja. Yhdistys oli alusta saakka kaksikielinen ja julkaisuja painettiin myös ruotsinkielellä. Kummankin kielen tutkiminen diskurssianalyysin keinoin olisi ollut kuitenkin hankalaa, eikä olisi ollut mahdollista tämän työn puitteissa. Tutkin siis suomenkielisiä tekstejä, jotka olivat levikiltään kuten todennäköisesti myös lukijakunnaltaan laajempia.

Kotia kohti -lehti ja ruotsinkielinen versio *Mot hemmet* alkoivat ilmestyä vuonna 1901 eli muutama vuosi yhdistyksen perustamisen jälkeen. Lehti ilmestyi melko pian joka kuukausi, vakiintuen sitten 1910-luvun puolivälissä 10 numeroon vuodessa. Lehden levikistä ei ole saatavilla tarkkoja lukuja muuten kuin muutamilta vuosilta. Ensimmäisinä vuosina tilaajamäärä kasvoi hiljalleen, vuonna 1907 määrä oli 2700, vuonna 1925 lehden levikin kerrotaan olleen 3400 kappaletta, määrä lienee olleen samankaltainen useampia vuosia. Useampaan otteeseen lehdessä kirjoitettiin, että yhdistyksen omaa lehteä ei mene joihinkin paikallisyhdistykseen kuin muutamia kappaleita tai ei ollenkaan. Kirjoituksissa korostettiin sitä, miten tärkeä oma lehti on jäsenilleen yhdistyksen toiminnan tiedotuksen kannalta sekä hengellisen sisältönsä takia. Lähes jokaisessa lehdessä lukijoita kehoitetaan hankkimaan lisää lehden tilaajia sekä yhdistyksen sisältä että sen ulkopuolelta. Lehti oli tiukoilla taloudellisesti, varsinkin 1910-luvulla, kun

ensimmäinen maailmansota nosti painatus- ja kuljetuskustannuksia sekä lehdessä olevien ilmoitusten määrä väheni. Vuonna 1917 päätettiin, että toukuun numerosta muodostetaan erityinen nuoriso- ja rippikoululehti, jota pyrittiin levittämään rippikoulunuorison keskuuteen. Rippikoulunumeron painosmäärä oli huomattavasti suurempi kuin tavallisen lehden.³⁰

Kotia kohti -lehden pääasiallinen tarkoitus oli kertoa jäsenilleen yhdistyksen toiminnasta ja tavoitteista sekä tukea jäsentensä ja lukijoidensa hengellistä elämää. Lehden artikkelit ovat muun muassa raamattuopetuksia, kertomuksia, matkakertomuksia, runoja sekä kuvauksia yhdistyksen kokouksista ja siellä käsitellyistä aiheista tai kokouksissa pidetyistä esitelmistä. Lehteä toimitti Kuopiossa pieni toimituskunta, joka vastasi osaksi myös sisällöntuottamisesta. Päätoimittaja Maria Stenroth ja toimitussihteeri Olivia Jauhiainen olivat molemmat Kuopion tyttökoulun opettajia, Stenroth myöhemmin koulun rehtori vuosina 1916-1929. Naiset toimittivat lehteä oman työnsä ja muun yhdistystoiminnan ohella kolmen vuosikymmenen ajan aina vuoden 1930 loppuun saakka.³¹

Kotia kohti -lehden kirjoittivat myös NNKY:n johtohenkilöt sekä monet aikansa merkittävät hengenmiehet, papit ja piispat, lehdessä oli jonkin verran myös ulkomaisista lehdistä käännettyjä kirjoituksia. Lehden sisältöä kuvataan ensimmäisessä ilmestyneessä numerossa otsikolla *Kotia kohti* näin:

*”...sisältäen raamatuntutkisteluja, kertomuksia, runoja ym. uskonnollista lukemista erityisesti nuorille sovitettuna. Samalla se antaa tietoja N.N.K.Y:n toiminnasta, sekä samanlaisista yhdistyksistä ulkomailla.”*³²

Lehden nimeksi tuli vuonna 1955 Suomen NNKY, jolloin lehti ajankohtaistui ja hengellinen aineisto väheni jonkin verran. Lehti sai 2000-luvulla nykyisen nimensä *Näkyvä nainen*.³³

Kotia kohti ilmestyi vuoteen 1906 asti antiikva-kirjasintyypeillä painettuna, jolloin tyyli muuttui perinteisempään fraktuura kirjasinlajiin. Vaihdon syynä oli se, että fraktuura oli lukijoille tutumpi. Kirjoituksessa *Kuinka on* kerrotaan paitsi lehden muuttuneesta ulkoasusta myös uudesta ”*kirjasinpuvusta*”:

³⁰ Tiedot kerätty seuraavista lehdistä: *Kotia kohti* 2/1905, 191; *Kotia kohti* 12/1908, 2-3 Liite; *Kotia kohti* 1/1910, 16; *Kotia kohti* 3/1917, 44; *Kotia kohti* 11/1917, 176; *Kotia kohti* 9/1918; 142; *Kotia kohti* 9/1920, 148; *Kotia kohti* 4/1925, 59.

³¹ Käsi auran kurjessa 1946, 70; Korkee 1996, 107; Koulut ja oppilaat <http://www.koulut.kuopio.fi/koulu125/1922/KOPP1922.HTM>

³² *Kotia kohti*, *Kotia kohti* 1/1901, 16.

³³ NNKY:n jäsenlehden näky 110 vuoden varrella: Taivaskaipuusta naisten näkyvyyteen, Anne Lagerstedt, *Näkyvä nainen* 3/2010, 3.

*"Asian laita on näet niin, että meille on huomautettu, että kansa ei vielä, ei ainakaan kaikin paikoin, osaa lukea "latinaa" s.o. sellaista painosta, jolla lehtemme on ollut tähän asti painettu, ja että sitä senvuoksi ei voi saada oikein leviämään kansan sekaan. Ja sitte on lausuttu toivomus, että lehtemme painettaisiin tavallisilla suomalaisilla kirjaimilla, niitä että sitä voitaisiin lukea halvimmassakin salon mökissä."*³⁴

NNKY pyrki tässä suhteessa olemaan avoin kaikille kansanryhmille ja tavoittamaan kaikenlaisia ihmisiä. Vuoden 1929 alusta antiikva otettiin jälleen käyttöön. Tämä johtui käytännön syistä sekä siitä, että kirjaimet alkoivat olla ihmisille tuttuja, koska lähes kaikissa sanomalehdissä ja kirjoissa käytettiin niitä.³⁵

Joululehti *Betlehemin tähti* alkoi ilmestyä vuonna 1905, lehden ruotsinkielinen versio oli *Betlehems stjärnan*. Lehteä julkaisi aluksi Helsingin paikallisyhdistykset, kunnes se vuonna 1908 siirtyi Suomen N.N.K.Y:n julkaistavaksi. Neiti Marta Renvall³⁶ vastasi pitkään lähes yksinomaan lehden toimittamisesta.³⁷ Lehteä julkaistiin vuoteen 1957 asti. Lehden tyyli on sama kuin *Kotia kohti* -lehdessäkin, mutta pääpaino on kuitenkin opettavaisissa tarinoissa, raamatun opetuksia joululehdessä oli vähemmän. Lehti oli joululehti ja tarkoitettu siis levitettäväksi muillekin kuin yhdistyksen aktiivijäsenille. Tästä kertoo myös lehdessä olevien opettavaisten tarinoiden määrä ja niiden päähenkilöt, jotka olivat usein nuoria tyttöjä. Lehden painosmäärät vaihtelivat noin 10 000 kappaleesta yli 20 000 kappaleeseen. Joululehtikin kamppaili taloudellisten ongelmien kanssa, koska monesti osa painoksesta jäi myymättä.³⁸

Kolmas työssäni käyttämä julkaisu on NNKY:n *Valohon* kalenteri, joka ilmestyi vuosina 1910 – 1914 ja 1916 – 1921, ruotsinkielisenä nimellä *Ljus*. Kalenterissa on raamatunlukukalenteri ja raamatunlause vuoden jokaiselle päivälle. Kalenterin sisältö painottuu fiktiivisiin ja todenperäisiin kertomuksiin, raamatunopetukseen, esitelmiin sekä runoihin. Kirjoittajina kalenterin teksteissä on saman tapaan kuin lehdessäkin aikansa hengellisen elämän merkkihenkilöitä. Kalenterissa on myös jonkin verran kuvia sekä runsaasti mainoksia ja eri kirja-

³⁴ Kuinka on, *Kotia kohti* 1/1906, 16

³⁵ Uudessa asussa, *Kotia kohti* 1/1929, 14.

³⁶ Arkipiispan tytär, aikaansaava ja tarmokas nainen, jonka kädenjälki näkyi monessa asiassa. Oli NNKY:n sihteeri ja sittemmin liittosihteeri, joka hoiti juoksevat asiat. Korosti sekä hengellisen että sosiaalisen työn tärkeyttä, lempiajatuksena perustaa koteja kodittomille naisille. Liikkeen sisäiset ristiriidat ja perhehuolet pakottivat eroamaan yhdistyksestä 1915. Antikainen 2006, 80.

³⁷ Loimaranta 1921, 23-24.

³⁸ Tiedot kerätty seuraavista lehdistä: *Betlehemin tähti* 1914, 17; *Kotia kohti* 4/1922, 64; *Kotia kohti* 8/1925, 123; *Kotia kohti* 9/1929, 142.

kustantamoiden ilmoituksia. Kalenterin osalta toistuu sama kuin muissakin NNKY:n julkaisuissa, sen kannattavuus. Ilmeisesti kalenterin hinta oli joillekin liian korkea, koska sitä jäi usein varastoon. Taloudellisia tappiota paikattiin myymällä sitä myöhemmin alennettuun hintaan. Tarkkoja painosmääriä ei ole saatavilla, mutta myymättä jääneiden kalenterien perusteella, sen painosmäärä oli 1000 ja 2000 kappaleen välillä.³⁹

NNKY:n muu julkaisutoiminta oli melko vähäistä. Tähän työhön olen tutkinut näistä kahta Marta Renwallin *Työntekijättärien hyväksi!* (1912), joka kertoo työläistyttöjen asemasta pääkaupunkiseudulla sekä siitä, mitä heidän hyväkseen tulisi tehdä. *Nuoruuden aika* (1913) on rippikoulunuorisolle suunnattu kirja, jossa on muun muassa opettavaisia kertomuksia ja runoja. NNKY:n historiaa käsittelevät historiikit Marta Renvallin *Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys. Sen synty, kehitys ja 15-vuotinen toiminta Suomessa 1886-1910* (1911) ja Siiri Loimarannan *Tietoja Suomen nuorten naisten kristillisen yhdistyksen toiminnasta 1896-1920* (1921) kertovat paitsi yhdistyksen historiasta, myös sen tavoitteista ja saavutuksista.

Näissä kaikissa julkaisuissa rakennetaan kuvaa kristittyä elämistä ja naisena olemisesta. Julkaisuissa tuodaan esille hengellisen elämän kipupisteitä, selitetään raamatun tekstejä ja esimerkkitarinoiden muodossa tuodaan esille naisena ja kristittyä olemisen ongelmia. Vaikka kristinuskon perussanoma tulee kaikissa julkaisuissa vahvasti esille, mahtuu niihin myös paljon muuta. Tarinoiden ja runojen kautta kuvataan ihmistä, useimmiten tyttöä tai naista, jonka elämänvaiheita kuvaamalla lukijalle pyritään tuomaan esille tekstin päähenkilön valintoja ja ratkaisuja. Toisissa tarinoissa on onnellinen loppu, toisissa ei. Aineistossa on myös artikkeleja, joissa naista ohjeistetaan suoraan.

³⁹ Tiedot kerätty seuraavista lehdistä: *Kotia kohti* 2/1910, 15; *Kotia kohti* 11/1911, 173; *Kotia kohti* 10/1920, 161; *Kotia kohti* 4/1921, 68.

2. NNKY JA AJAN MUUT NAISYHDISTYKSET

2.1 NNKY:n muodostuminen ja alkutaival

”Yhdistyksen tarkoituksena on työskennellä nuorten naisten hengelliseksi hyväksi. Sitä paitsi tahtoo yhdistys edistää nuorten naisten parasta siveellisessä, henkisessä ja yhteiskunnallisessa suhteessa.”⁴⁰

Näin tavoitteensa määritteli Suomen Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys pian perustamisensa jälkeen. Yhdistys perustettiin marraskuussa 1895 Helsingin Suomalaisella Tyttökoululla. Mukana perustamiskokouksessa oli joukko helsinkiläisiä naisia ja miehiä, jotka halusivat perustaa oman kristillisen yhdistyksen, jonka piirissä saattoi auttaa huono-osaisia, huolehtia nuorison henkisestä ja hengellisestä kasvusta sekä saada vahvistusta uskoonsa ja tutustua muihin samanhenkisiin ihmisiin. Jo paria vuotta aikaisemmin naisten hengellisiä kokouksia oli ollut eri puolilla Suomea, mutta vasta Helsingissä kokoontumiset johtivat päätökseen perustaa yhdistys. Perustamiskokouksessa toimikunta asetettiin valmistelemaan yhdistykselle säännöt, jotka Keisarillinen Senaatti hyväksyi maaliskuussa 1896. Ensimmäinen koko maahan toimintansa ulottanut kristillinen naisjärjestö oli syntynyt.⁴¹

Marjo-Riitta Antikainen kuvaa NNKY:n historiaa käsittelevässä teoksessaan NNKY:n perustamista uudenaikaiseksi ilmiöksi suomalaisessa joukkojärjestäytymisessä. Yhdistys oli tarkoitettu vain naisille ja sillä oli selvä uskonnollinen tavoite. Hän kuvaa kristillisen uskon yleensä motivoineen naisjärjestöjä edistämään naisten ja lasten hyvinvointia ja oikeuksia. Kaikki eivät kuitenkaan tavoitelleet naisille ja lapsille parempaa yhteiskunnallista asemaa vaan pyrkivät lähinnä tukemaan vallinnutta yhteiskuntajärjestelmää, kuten perinteiset rouvasväenyhdistykset tekivät. Poliittisesti aktiivisempia olivat varsinaiset naisasiayhdistykset, kuten vuonna 1884 perustettu Suomen Naisasiayhdistys ja vuonna 1892 alkunsa saanut Naisasialiitto Unioni, jotka eivät karttaneet julkista keskustelua ja poliittista vaikuttamista. NNKY:n ensisijainen tavoite ei ollut edesauttaa tai helpottaa tyttöjen ja naisten yhteiskunnallista asemaa vaan kristillisyyden näkyi yhdistyksen toiminnassa muuten. Yhdistyksen haluttiin pitävän

⁴⁰ Loimaranta 1921, 5.

⁴¹ Halonen 1996, 10.

kasvattavia kokouksia ja raamattupiirejä sekä tekevän sisä- ja ulkolähetystyötä. Yhdistyksessä kristillisen vakaumuksen katsottiin velvoittavan kantamaan huolta toisten naisten hengellisestä tilasta. Vasta sen jälkeen huolehdittiin naisten moraalista ja koulutuksesta. Marjo-Riitta Antikainen kuvaa kristillisen uskon olleen kaiken elämisen ja toiminnan keskus, johon muita naisia haluttiin ohjata. Yhdistyksen tärkein tavoite oli omakohtaisen uskon herättäminen ja Jumalasuhteen ylläpito.⁴²

Miehet olivat mukana perustamassa yhdistystä, mutta siitä eteenpäin yhdistyksestä vastasivat naiset. Vuonna 1908 ehdotettiin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen ja NNKY:n yhdistämistä toisiinsa, mutta pohdintojen jälkeen ajatus hylättiin. Miesten ja naisten yhdistysten yhdistämisen nähtiin sotivan yhdistyksen periaatteita vastaan: ”*yhdistyksen työn tulee olla kristityn naisen työtä naisten hyväksi.*” Kristityn naisen erityisenä tehtävänä pidettiin huolehtimista nuorista sisaristaan ja tähän tehtävään nainen sopisi paremmin kuin mies.⁴³ NNKY tiedosti olevansa ainoa kristillinen yhdistys Suomessa, jossa johto oli uskottu naisille. Tämä oli ainutlaatuista kirkollisissa piireissä, jossa päätäntävalta oli miesten harteilla. NNKY halusi pitää toimintansa pelkästään kristittyjen naisten toimintana.

Yhdistyksen keskusyhdistyksenä toimi aluksi Helsingin yhdistys. Yhdistyksen johtokunnan jäsenet olivat kaikki Helsingistä ja helsinkiläisten valitsemia, vaikka johtokunta oli samalla koko Suomen NNKY:n johtokunta. Yhdistyksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi johtajatar neiti Otilia Stenbäck⁴⁴. Helsingin yhdistyksen toimiminen keskusyhdistyksenä osoittautui kohtuuttomaksi ja asia muutettiin vuonna 1902 perustamalla Liittohallinto, jota myöhemmin nimettiin Pääjohtokunnaksi. Puheenjohtajaksi valittiin rouva Louise af Forselles⁴⁵.

Yhdistyksen perustamisvaiheessa merkittäväksi kysymykseksi nousi se, ketkä yhdistyksen jäseniksi otettaisiin. Jäseniksi haluttiin naisia kaikista yhteis-

⁴² Antikainen 2006, 9-10.

⁴³ Renvall 1911, 42-43.

⁴⁴ Helsingin Suomalaisen tyttökoulun johtajatar, voimakas fennomaani, joka halusi kasvattaa uskovia puhdashenkisiä suomalaisia nuoria naisia. Varoitteli oppilaitaan maailmallisista houkuttuksista ja veti heitä suuret määrät mukaan yhdistyksen toimintaan. Oli mukana toiminnassa kuolemaansa saakka. Antikainen 2006, 43.

⁴⁵ Oli yksi vapaakirkollisen herätyksen kokeneista naisista, jotka perustivat yhdistystä. Edusti allianssikristillisyyttä, joka tarkoitti erilaisten uskonnäkemyksien ylittävää sisaruutta. Halusi yhdistyksestä kodin, joka ei edustanut tiettyä oppia tai suuntausta. Oli aktiivinen muussakin yhdistystoiminnassa. Ainoana naisena uskonnonvapauslakia valmistelleen komitean jäsen. Antikainen 2006, 123.

kuntaluokista, mutta ”aktiivinen” täysivaltainen jäsenyys haluttiin antaa vain ”elävän kristillisen hengen” omaaville. Kaikki eivät olleet asiasta samaa mieltä, mutta äänestyksestä jäsenten jaottelua kannattanut kanta voitti. Jaottelua vastustavien mielestä niiden nuorten, jotka olivat uskostaan epävarmoja, oli vaikeampi liittyä yhdistykseen. Vaikeus oli myös siinä, kuka päätti kenen usko oli riittävä. Jaottelua kannattaneet halusivat suojata yhdistystä maallistumiselta, koska vain aktiivisilla jäsenillä olisi äänivalta ja vastuu yhdistyksen toiminnasta. Yhdistystä perustamassa oli mukana monia herätyskristillisyyden ja ratkaisukeskeisen uskonnollisuuden edustajia, jotka pitivät jäsenjaottelua tärkeänä. Muissa naisyhdistyksissä vastaavanlaista jaottelua ei tunnettu. NNKY:ssä jaottelu teki naiset epätasa-arvoisiksi, koska aktiivisten jäsenten ryhmällä oli enemmän oikeuksia kuin vielä uskossaan epävarmoilla, juuri kääntyneillä tai vielä uskonottomilla jäsenillä. Antikainen toteaa, että huolimatta jäsenjaottelusta, NNKY:n uskonnollinen luonne rakentui pitkälti allianssikristillisyydelle eli eri protestanttisten liikkeiden välistä yhteyttä painottavien uskonnollisten katsomusten pohjalle. Opilliset erovaisuudet eivät olleet esteenä eri uskonnollisista yhteisöistä tulevien uskovien naisten koalitiolle, joka ”halusi nimenomaan evankelioida ja suojella nuoria naisia niin uskonottomuuden pimeitä voimia kuin siveettömyyttä ja tietämättömyyttäkin vastaan.”⁴⁶

Yhdistys halusi toimia kaikkien naisten hyväksi yhteiskuntaluokasta riippumatta, naisille ei asetettu muita vaatimuksia kuin hyvä maine, siveellisyysasian ei katsottu kuuluvan NNKY:lle. *Betlehemin tähti* -lehden kirjoituksessa *Kysymyksiä ja vastauksia NNKY:stä* vastataan kysymykseen, ketkä naiset kuuluvat yhdistykseen, hyvin yksityiskohtaisesti. Samalla todetaan, että huolimatta naisten erilaisuudesta heillä on yksi yhdistävä ominaisuus, joka tekee heistä kaikista samankaltaisia ja se on ”*ijäisyyskaipuu*”:

”Yhdistykseen kuuluu naisia kaikista yhteiskuntaluokista. Sen jäseninä on tehdastyöntekijättäriä, palvelijattaria, ompelijattaria, kauppa-apulaisia, sairaanhoitajattaria, konttoristeja, jatko-opistojen, musiikkiopistojen ja seminaarien oppilaita, ylioppilaita, opettajia, kotonaan olevia, taloudellisesti riippumattomia neitejä, emäntiä ja rouvia. Mutta kaikki ovat he hyvämaineisia ---.”⁴⁷

NNKY oli alusta asti kaksikielinen yhdistys, jossa molempia kieliryhmiä

⁴⁶ Antikainen 2006, 19-21.

⁴⁷ Kysymyksiä ja vastauksia NNKY:stä, *Betlehemin tähti* 1911, 2.

pyrittiin kohtelemaan tasa-arvoisesti. Valtaosa yhdistyksen perustajajäsenistä sekä Helsingin keskusyhdistyksen johtavat jäsenet olivat äidinkieleltään ruotsinkielisiä. Liikkeen levitessä ja jäsenmäärän kasvaessa suomenkielisten jäsenten määrä kasvoi ja ruotsinkieliset jäivät vähemmistöön. Kieliongelmaa ratkaistiin Helsingin keskusyhdistyksessä siten, että toiminta alkoi aikaisempaa enemmän eriytyä kielen perusteella. Yhdistyksen yhdyssiteeksi perustettu lehti ilmestyi sekin kaksikielisenä *Kotia kohti* suomenkielisille ja *Mot hemmet* ruotsinkielisille. Ilmoitukset molemmissa lehdissä olivat samat, mutta sisältö saattoi erota toisistaan. Myös *Valohon* ja *Ljus* -kalenterit painettiin molemmilla kielillä. Helsingin yhdistyksen menettäessään keskusyhdistyksen asemansa vuonna 1905, saattoi yhdistys erottautua ruotsinkieliseksi ja suomenkieliseksi yhdistykseksi. Eron syynä on nähty passiivisten suomenkielisten jäsenten parempi saaminen aktiivisiksi jäseniksi eli todella uskoviiksi jäseniksi. Kielikysymys säilyi jonkinasteisena ongelmana seuraavina vuosina, koska oli ratkaistava järjestetäänkö yhdistyksen kurssuja kaksikielisinä. Esimerkiksi vuoden 1910 kurssit päätettiin pitää lopulta vain suomeksi. Vuonna 1917 oli puolestaan päätetty, että niinä vuosina joina kaikki vuotuiset yhteiskokoukset olivat suomenkielisiä, järjestettiin yksi ruotsinkielinen kesäkokous. Vuonna 1905 oli päätetty, että vain joka kolmas vuosikokous pidettiin ruotsinkielisenä, siihen asti kokoukset oli pidetty eri kielillä vuorovuosina. Ruotsin kieli väistyi siis yhä enemmän suomen kielen tieltä yhteisissä tilaisuuksissa.⁴⁸

NNKY:n toiminta muotoutui hyvin laajaksi ja monipuoliseksi. Toiminta ei ollut pelkästään puhtaan hengellistä, kokouksia ja raamattupiirejä vaan myös sosiaalisesta työstä tuli tärkeä osa yhdistyksen toimintaa. Toiminta suuntautui yhdistyksen omalle jäsenkunnalle sekä niille, jotka eivät yhdistykseen vielä kuuluneet. Marjo-Riitta Antikainen kuvailee, miten yhdistyksessä oli jo ensimmäisinä vuosina hengästyttävä määrä erilaisia komiteoita ja toimikuntia. Aktiivijäsenet sitoutettiin liikkeeseen tarjoamalla heille sopivia tehtäviä, jossa kukin saattoi käyttää kykyjään. Työkentän moninaisuus takasi sen, että kenelläkään ei ollut liian paljon tehtäviä vaan jokainen saattoi vuorollaan nauttia toisten uurastuksen tuloksista. Perinteisten ompeluseurojen, kuorotoiminnan ja pyhäkoulutyön lisäksi yhdistys teki lähetystyötä sekä kotimaassa että ulkomailla. Yhdistyksen toi-

⁴⁸ Antikainen 2006, 40-43.

minnassa yhteiskunnalliset ulottuvuudet vahvistuivat voimakkaasti 1900-luvun alussa. Diakonia, sairaanhoito, köyhien auttamien, voimistelukurssien järjestäminen ja muu yhteiskunnalliseksi työksi luettava toiminta oli sitä, joka tavoitti myös ne, jotka eivät yhdistyksen kokouksiin välittäneet tai päässeet tulemaan. Yhdistys toimi merkittävästi myös työläisnaisten keskuudessa. Pääkaupunkiseudulle perustettiin asuntola työtä etsiville naisille sekä tarjottiin työläisnaisille apua ja opastusta esimerkiksi lukemisessa ja laskemisessa sekä opetettiin ompelamista ja vaatehuoltoa.⁴⁹

Englantia pidetään Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen alkukotina, mutta samankaltaista toimintaa oli myös Ranskassa, Sveitsissä ja Yhdysvalloissa. Liike oli varsin ekspansiivinen ja se levisi jo 1800-luvun aikana mm. Afrikkaan, Intiaan, Australiaan ja Latinalaiseen Amerikkaan. Lähtökohdiltaan liike oli evankelinen ja avoin kaikille kristillisille kirkkokunnille. Käytännössä liikkeen jäsenistö oli kuitenkin enemmän protestanttista. Maailman Nuorten Naisten Kristillisten Yhdistysten Liitto perustettiin 1894 liikkeen kansainväliseksi kattoorganisaatioksi.⁵⁰ Suomalaisen yhteydet Maailman NNKY:n liittoon olivat alusta asti melko tiiviit. Tärkeänä olivat ulkomailta saatu tuki ja ohjeet. Jo vuonna 1897 suomalaiset alkoivat viettää NNKY:n kansainvälistä rukousviikkoa. Vuonna 1901 alettiin pohtia virallista liittymistä Maailmanliittoon, mutta asia nähtiin ongelmallisena, koska Suomi ei ollut itsenäinen valtio ja jäsenyyden pelättiin herättävän epätoivottua huomiota venäläisessä hallinnossa. Veljesjärjestö NMKY:n esimerkin rohkaisemana, NNKY päätti hakea Maailmanliiton jäsenyyttä 1903. Suomen NNKY erosi Maailmanliitosta vuonna 1930, koska roomalaiskatoliset jäsenet aiottiin ottaa Maailmanliiton äänivaltaisiksi jäseniksi. Suomen NNKY:n näkemyksen mukaan ”*Suomen NNKY:n Liitto on aina ollut ja edelleenkin on evankelinen yhdistys*”. Suomalaiset palasivat takaisin Maailmanliittoon 1947.⁵¹

⁴⁹ Antikainen 2006, 62-66, 78-81; N.N.K.Y:n työstä teollisuuskeskuksissa, *Betlehemin tähti* 1925, 6-9; Kertomus Suomen Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen toiminnasta vuonna 1905, Marta Renwall, *Kotia kohti* 4/1906, 61-64.

⁵⁰ Antikainen 2006, 29-30.

⁵¹ Antikainen 2006, 45, 123.

2.2 Muut kristilliset yhdistykset ja naisyhdistykset

NNKY ei ollut ensimmäinen uskonnollinen yhdistys tai kristilliselle arvopohjalle nojautuva naisyhdistys. Ensimmäiset uskonnolliset yhdistykset Suomessa olivat Suomen Lähetysseura, joka aloitti toimintansa 1859 ja Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, jonka toiminta alkoi vuonna 1873. Myös muita kristillisiin arvoihin pohjautuvia yhdistyksiä oli, kuten vuonna 1883 perustettu Helsingin kaupunkilähetys. Kristilliseen arvomaailmaan pohjautuva naisyhdistys ei ollut sekään tuntematon Suomessa. Rouvasväenyhdistykset harjoittivat hyväntekeväisyyttä jo 1840-luvulla. Ensimmäinen naisasiayhdistys eli Suomen Naisyhdistys sai alkunsa 1884, jonka syntyyn uskonnolliset näkemykset olivat vaikuttaneet. Yhdistyksen tavoitteena oli naisen oikeudellisen aseman parantaminen, naisten koulutuksen ja ansiotyön edistäminen sekä sukupuolimoraalin kohottaminen. Yhdistyksen siveysihanne perustui kristillisiin siveysihanteisiin ja sukupuolten välinen tasa-arvo Uuteen testamenttiin. Arvoiltaan liberaalimpi oli puolestaan vuonna 1892 alkunsa saanut Naisasialiitto Unioni.⁵²

Uskonnollisten yhdistysten merkitys alkoi kasvaa 1880-luvulla, kun maan suurimpiin kaupunkeihin alettiin perustaa kaupunkilähetyksiä, joiden tavoitteena oli hengellisen ja aineellisen hädän poistaminen. Pelastusarmeija aloitti Suomessa toimintansa vuonna 1889, joka uskonnollisen toiminnan lisäksi harjoitti myös hyväntekeväisyystyötä.⁵³ Pelastusarmeija vetosi toiminnallaan erityisesti työväestöön, joka antoi työläisnaisille mahdollisuuden tehdä uskontoa näkyvämmäksi ja kuuluvammaksi. Naisten asema Pelastusarmeijassa oli tasa-arvoisempi kuin muissa kristillisissä kirkkoissa tai yhdistyksissä, koska siellä noudatettiin armeijan mallin mukaista hierarkiaa ja nainen saattoi nousta hierarkiassa miestä ylemmäs.⁵⁴

Yhdeksi merkittävimmäksi naisjärjestöksi nousi vuonna 1899 perustettu Marttayhdistys, jonka tavoitteena oli viedä sivistystä kansan pariin. Se oli yksi monista vuosisadan vaihteessa alkunsa saaneista kansanvalistusjärjestöistä, joka halusi valistustyöllään ohjata kansaa tiettyyn suuntaan. Yhdistyksen perustajat olivat helsinkiläisiä sivistyneistö naisia, joista useat toimivat myös monissa

⁵² Antikainen 2006, 7-9.

⁵³ Jaakkola 1994, 147

⁵⁴ Markkola 2002, 83.

muissa järjestöissä ja yhdistyksissä. Marttayhdistys korosti kodin merkitystä yhteiskunnan perusyksikkönä, jossa kasvatettiin lapset, tulevat kansalaiset. Kasvatuksesta riippui koko Suomen tulevaisuus ja kaikkien tuli toimia isänmaan hyväksi. Naisen tehtävä oli lasten kasvattaminen ja kodin hoitaminen, mutta omalla tietämättömyydellään ja taitamattomuudellaan nainen saattoi vaikuttaa negatiivisesti kotien onneen ja hyvinvointiin. Sivistyneistöllä oli tässä tilanteessa velvollisuus opettaa kansannaisia kodinhoidossa sekä lasten hoitamisessa ja kasvattamisessa.⁵⁵

Irma Sulkunen luonnehtii raittiusliikettä paitsi työväenliikkeen merkittävimmäksi varhaismuodoksi myös vuosisadan vaihteen vahvimaksi naisjärjestöksi. Raittiusliike sai alkunsa 1880-luvulla, jonka kannattajakunta oli suurelta osin työväestöä. Tilanne säilyi samanlaisena vuoden 1905 suurlakkoon saakka, kunnes poliittinen murros koko valtakunnassa ja varsinkin työväestön keskuudessa muutti tilannetta. Työväestö alkoi vetäytyä raittiustoiminnasta ja siitä alkoi muodostua keskiluokkaisten naisten yhteenliittymä, jonka ohjelmaksi määrittyi enemmän siveellinen kasvatustyö ja julkinen moraalinvartiointi. Naisia yhdistyksen toiminnassa oli ollut alusta saakka, mutta liikkeen naisvaltaistuminen alkoi 1900-luvun alussa, kun yhdistysten sukupuolijakauma muuttui erityisesti kaupungeissa. Maaseudulla naiset sen sijaan olivat olleet yhdistyksessä enemmistönä jo ennen lakkoa.⁵⁶

NNKY voidaan liittää samaan kristillis-porvarilliseen järjestökenttään mainittujen yhdistysten ja liikkeiden kanssa. Yhteisiä piirteitä näiden toiminnalle oli sosiaalinen toiminta sekä kansan sivistäminen ja valistaminen. Naisjärjestöjen jäsenmäärä vaihteli 1900-luvun alussa noin tuhannesta jäsenestä yli kymmeneen tuhanteen jäseneseen, kuten taulukko 1 osoittaa. Marttayhdistys ja Raittiusliike olivat suurimpien yhdistysten joukossa nuorisoseuraliikkeen ja sosiaalidemokraattisen puolueen kanssa. NNKY kasvoi liikkeenä nopeasti, jo 1800-luvun loppuun mennessä yhdistyksellä oli toimintaa viidellätoista paikkakunnalla. Yhdistys saavutti jäsenmäärässä veljesjärjestönsä NMKY:n ja ohitti sen selvästi.⁵⁷ NNKY oli jäsenmäärältään keskitasoa, mutta toiminnallaan tavoitti varmasti laajemman joukon naisia kuin mitä jäsenmäärä antaa ymmärtää.

⁵⁵ Ollila 1993, 10-11, 25-30.

⁵⁶ Sulkunen&Alapuro 1987, 142-143; Sulkunen 1987, 157-158.

⁵⁷ Murtorinne 1992, 365.

Taulukko 1. Eräiden naisjärjestöjen jäsenluku sekä suurimpien kansanliikkeiden naisjäsenten määrä Suomessa vuosina 1900-1913

Järjestö	1900	1906	1913
Suomen naisyhdistys	1 015	1 388	835
Unioni Naisasialiitto	166	553	224
Työläisnaisliitto	353	3 440	1 315
Valkonauhayhdistys	-	389	700
NNKY*	1 284	3 496	3 498
Marttayhdistys	-	5 076	13 422
Sos.dem puolue	1 697	18 986	12 280
Suomen nuorisoseuraliike	7 483	n. 15 000	15 732
Raittiusliike	4 991	n. 21 000	15 798

*NNKY:n jäsenmäärään vaikuttaa laskentatapa. Antikainen on saanut vuoden 1906 jäsenluvuksi 4233, vuoden 1911 luvuksi 4700 ja vuoden 1914 jäsenmääräksi 5138. Luvut koostuvat aktiivijäsenistä eli äänivaltaisista, muista jäsenistä ja kannatusjäsenistä. Ks. Antikainen 2006, 314.

Lähde: Sulkunen 1987, 165. Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus. – Kansa liikkeessä.

3. NUOREN NEIDON IHANTEET

3.1 Nuoruusaika

Nuoruus erityisenä elämänvaiheena on suhteellisen uusi ilmiö ja sen ajatellaan olevan kytköksissä 1800-luvun lopulla lisääntyneen koulutuksen pidentymiseen ja laajentumiseen. Länsimaissa nuoruus ymmärretään erityisenä siirtymävaiheena lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Se on aikaa, jolloin nuori omaksuu yhteiskunnassa tarvittavia taitoja ja erkaantuu lapsuudenperheestään.⁵⁸ Käytän tässä yhteydessä nuoruus sanan ohella termiä tyttöikä, kuvaamaan nimenomaan tytön elämää, aikaa jolloin siirrytään lapsuudesta aikuisuuteen. Termi on peräisin Kaisa Vehkalahtelta, joka käyttää termiä omassa tutkimuksessaan.⁵⁹ Tyttöiän alkupisteenä on rippikoulu, joka oli yleisesti ja varsinkin kristillisen NNKY:n näkökulmasta tärkeä etappi kohti aikuisuutta. NNKY ei määrittele tarkasti, ketkä sen näkökulmasta olivat nuoria ja ketkä aikuisia, vaan rippikoulun suorittaminen ja naimattomuus olivat tärkeimmät kriteerit puhuttaessa nuorten ryhmästä. Kirsti Salmi-Nikanderin mukaan 1900-luvun alkupuolella tyttöikä määrittyi yleensä 15-25-vuotiaisiin rippikoulun käyneisiin naimattomiin nuoriin, minkä ikäisille erilainen nuorisotoimintakin oli suunnattu.⁶⁰ Myös NNKY:n toiminta oli suunnattu saman ikäisille. Pulmallisempi on sen sijaan termi, jolla kuvataan 15-25-vuotiasta naispuolista henkilöä. Käytän tässä työssä synonyymeina kaikkia NNKY:n teksteissään käyttämiä termejä, jotka kuvaavat mainitun ikäistä nuorta naista. NNKY:n käyttämät termit ovat *nuori*, *tyttö*, *neito* tai *nuori nainen*, sen sijaan pelkkään *nainen* sanaan liittyi erilainen määritelmä. Nainen oli avioliitossa oleva tai sitten naimattomaksi jäänyt kolmeakymmentä ikävuotta lähestyvä nainen, jolla oli jo enemmän elämäkokemusta takanaan.

On huomioitava, että nuorten joukko 1900-luvun alussa oli hyvin moninainen ja se näkyi myös NNKY:n teksteissä. Köyhällä kaupunkilaislapsella oli kohdattavanaan erilaiset ongelmat kuin virkamiesperheen vesalla. Myös maaseudulla ja kaupungissa elävien nuorten vaihtoehdot ja mahdollisuudet erosivat

⁵⁸ Aapola&Kaarninen 2003, 12-13.

⁵⁹ Vehkalahti 2000a, 130-131.

⁶⁰ Salmi-Nikander 2002, 187.

toisistaan.⁶¹ Nuoren sosiaalinen asema määritti sitä, mitä ja miten hänestä kerrottiin ja miten hänelle puhuttiin.

Käsitykset nuoruudesta ja sen merkityksestä ihmisen elämässä olivat 1900-luvun alkupuolella melko yhteneväisiä. Kristiina Tiihonen on tutkinut 1920- ja 1930-lukujen nuorisolle suunnattuja oppaita. Niistä välittyy käsitys nuoruudesta dynaamisena, persoonallisuuden rakentamisen vaiheena, joka oli tärkeä valmentautumisvaihe kohti aikuisuutta, eikä sitä saanut tuhllata turhuuteen. Nuoruus miellettiin myös vaaralliseksi ajaksi, koska silloin ihmisen tavat ja tottumukset muodostuivat. Nuoret olivat alttiita hyvälle ja huonoille vaikutuksille ja tästä syystä kasvattajilla oli suuri vastuu välittää nuorelle oikeanlaisia arvoja.⁶² Tähän NNKY:kin halusi toiminnallaan tarttua, se halusi antaa hyviä vaikutteita ja välittää oikeanlaisia arvoja. Tyttöikä näyttäytyi merkittävänä ajanjaksona, koska sen nähtiin olevan valmistautumista kohti tulevaa. Neitodiskurssi pitää sisällään sen, miten nuoruusaika tuli käyttää, miltä nuoren naisen tuli näyttää ja miten hänen tuli toimia, jotta hänestä kasvoi oikeanlainen nainen.

Lapsuus päättyi rippikouluun ja sen jälkeen alkoi elämänvaihe, jolloin nuori siirtyi hiljalleen kohti aikuisuutta. Tyttöikä toi mukanaan enemmän mahdollisuuksia, mutta myös velvollisuuksia. Lapsuuteen liittyvä viattomuus ja huolettomuus päättyi, kuten nuorille suunnatussa *Nuoruuden aika* kirjassa vuodelta 1913 todetaan:

"Jättäessäsi viattoman ja huolettoman lapsuuden, astut seuraavaan ikäkauteen, nuoruuteen. Nuoruus on elämän kevät. Kevät on luonnon kukoistusaika, niin myös ihmiselämänkin. Nuoriso on täyttä iloa ja elämän halua!"⁶³

Lapsuuden viattomuuteen viittaaminen kertoo siitä, että melkein aikuisten maailma oli paljon raadollisempi ja haastavampi. Huoleton elämä oli päättynyt ja nyt oli aika ottaa enemmän vastuuta omasta elämästään. Nuoruutta verrattiin usein kevääseen, jolloin uusi elämä alkoi, nuori kasvoi ja kehittyi, oli iloa ja elämää täynnä.⁶⁴ Kevätvertauksella haluttiin tuoda esille nuoruusajan erityisyyttä, miten silloin ympäristö heräsi, aurinko paistoi ja maa oli täynnä elämää. Samalla taval-

⁶¹ Kaarninen 2003, 217.

⁶² Tiihonen 2000, 172.

⁶³ Nuoruuden aika 1913, 27-29.

⁶⁴ Ks. esim. Elon keväimessä, *Kotia kohti* 5/1911, 65-66; "Aika on kallis" Sananen nuorille, *Sisar, Kotia kohti* 2/1922, 7-9.

la tytöstä alkoi kehittyä nainen. Hän oli täynnä intoa uuden elämänvaiheen edessä.

Iloiseen ja onnelliseen tyttöikään liittyivät kuitenkin erilaiset uhkakuvat, joita ulkopuolinen maailma toi nuoren tytön ulottuville. Rippikoulun jälkeen *”nuoret naiset astuvat ulos kodin suojelevasta piiristä”*, ja silloin nuori mieli oli altis kaikenlaisille vaikutuksille ja viettelyksille.⁶⁵ Kodin vaikutus alkoi rippikoulun myötä vähentyä, kun nuori saattoi liikkua vapaammin esimerkiksi erilaisiin huijituksiin. *”Kodista ulos astuminen”* liittyi myös lisääntyneeseen opiskeluun, joka saattoi tapahtua toisella paikkakunnalla ja tietenkin työntekoon. Vanhemmat ja koti eivät olleet enää niin paljon ohjaamassa ja opastamassa nuorta tämän toiminnassa. Uusi ympäröivä maailma oli erityisesti vaarallinen nuoren naisen uskonelämän kannalta. Kodin ja rippikoulun istuttama uskonsiemen oli vaarassa kuihtua monien houkutusten keskellä. Vuonna 1904 pidetyssä esitelmässä *Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen tarkoitus ja tehtävä* nuoruuden nähtiin olevan täynnä uhkia nimenomaan uskonelämän kannalta:

*”Monet ovat näet ne vaarat, jotka nuorten tiellä heitä uhkaavat. Monet ne vihollismieliset kädet, jotka ovat kurottautuneet riistämään pois heiltä sen kalliin siemenen, minkä kenties koti, koulut tai rippikouluopetus ovat onnistuneet heidän sydämiinsä kylvämään.”*⁶⁶

Juuri tänä merkittävänä ikäkautena NNKY halusi auttaa ja ohjata tyttöjä. Nuoruusiän haastavuuteen NNKY tarjosi ratkaisuksi uskontoa. Kristittyinä elämisen nähtiin helpottavan elämän karikkoista tietä, koska tunnustava kristitty jätti tekemättä monia sellaisia asioita, jotka saattoivat viedä huonoille teille. Rippikoulu ja sen jälkeinen aika nähtiin erityisen tärkeänä, koska silloin tehtiin yleensä ratkaisu kääntyä kristityksi. *”Muista Luojaasi nuoruudessasi”* kehoitettiin nuoria, koska nuorena tehty päätös seurata Jumalaa piti usein vanhempanakin. NNKY:n puheenjohtajan af Forsellesin pitämä puhe nuorille on ehkä rajuin esimerkki siitä, että nuorena todella kannatti *”antautua Jeesukselle”*. Puheenjohtaja kertoi äskettäin tapaamastaan 16-vuotiaasta tytöstä, joka oli tuomittu vankilaan oman lapsensa surmaamisesta: *”Niin varhain voi syntyä turmella elämään!”*⁶⁷

⁶⁵ Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen tarkoitus ja tehtävä (Esitelmä), *Kotia kohti* 10/1904, 147-149.

⁶⁶ Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen tarkoitus ja tehtävä (Esitelmä), *Kotia kohti* 10/1904, 147-149.

⁶⁷ ”Tule Jeesuksen luo!” Puhe nuorille N.N.K.Y:n vuosijuhlassa Pieksamäellä, piti rva L. Af Forseller, *Kotia kohti* 7/1916, 97-99.

Kuulijoita ja lukijoita puhutellut esimerkki kertoo siitä, miten suurimpana tai ainakin näkyvimpänä syntinä nuoren tytön kohdalla pidettiin esiaviollista suhdetta. Lukijalle ei selviä, mitä lapsensurman taustalla oli. Oliko nuori tyttö joutunut miehen viettelemäksi tai peräti raiskaamaksi vai oliko tyttö ryhtynyt suhteeseen omasta halustaan. Lieventäviä asianhaaroja ei ollut vaan nuori tyttö oli tullut raskaaksi ja surmannut lapsensa. Jokainen ymmärsi, mitä isättömän lapsen synnyttäminen merkitsi naisen elämälle.

Nuoruuteen kuuluivat ystävät ja toverit ja heidän merkitystään nuoren elämässä haluttiin tuoda esiin. Oikeanlaisen toveripiirin valitseminen oli tärkeää, koska vakavahenkisempi seura piti nuoren paremmin kaidalla tiellä. Esimerkiksi *Valohon* kalenterin *Teiden risteyksessä* kirjoituksessa todetaan, ettei voi antaa vähän Jumalalle ja vähän maailmalle, koska se teki elämän lopulta ontoksi. Jumalalle tuli antaa itsensä kokonaan, eikä käydä aina välillä huvituksissa ja sitten taas hartauksissa.⁶⁸ Varoittava esimerkki Jumalasta luopumisen vaikutuksista on *Kotia kohti* -lehden kertomus Eevasta, joka kihlautuu näennäisesti kristityn miehen kanssa. Ennen terve ja onnellinen Eeva muuttuu alakuloiseksi ja raskasmieliseksi. Hänen ruumiinsa riutui ja kauneus kasvoiltaan häipyi. Vasta kihlauksen purkamisen ja miehestä eroamisen palauttivat Eevan elämänhalun.⁶⁹ Oikeanlaisen seuran valinta oli kristitylle nuorelle tärkeää, jos halusi säilyttää uskonsa ja elää onnellista elämää. Väärän seuran vaikutukset saattoivat pahimmillaan viedä mielenterveyden ja nuorelle naiselle tärkeän kauneuden.

Usko Jumalaan tuodaan esille positiivisena asiana, joka suojaa nuoria monilta vaaroilta, mutta tuo myös mukanaan paljon hyvää. Esimerkiksi kertomus *Joka etsii, se löytää* kertoo tehdastyötä tekevästä nuoresta Miinasta, joka oli työyhteisössään arvostettu ja kunnioitettu juuri uskonsa takia: ”*Miinan toverit tehtaassa kunnioittivat häntä nähtävästi. Vaikka Miina oli nuorin tehtaantytöistä, oli hänen vakavalla käytöksellään suuri vaikutusvoima tovereihin.*”⁷⁰ Toisaalta uskosta luopumisella saattoi olla huonot seuraukset varsinkin haastavassa tehdasyhteisössä. *Lapsuuden ystävät* kertoo maalta tulleista ystävyksistä, jotka tulevat tehtaaseen töihin. He yrittävät aluksi käydä kirkossa ja kokouksissa, mutta työkavereiden pilkka tukahduttaa tämän. Toinen tytöistä, Laila sairastuu, ja jou-

⁶⁸ Teiden risteyksessä, *Valohon* 1910, 83-87.

⁶⁹ Eeva, *Kotia kohti* 11/1909, 166-167.

⁷⁰ *Joka etsii, se löytää*; Lydia Vikman, *Kotia kohti* 7-8/1902, 106-109.

tuu sairaalaan. Diakonissalaitoksella Laila saa taas rauhan sydämeensä ja sairaalasta päästyään löytää muitakin kristittyjä työläistyttöjä, joiden kanssa käydä yhdessä kokouksissa. Toinen työstä, Kirsti, saa Lailan sairaalassa olon aikana saanut potkut työstään ja joutuu huonoille teille. Kirstin kohtalosta ei tarkemmin kerrota, mutta sen voi lukea rivien välistä. Ilman työtä nuori nainen oli turvaton ja ainoaksi vaihtoehdoksi jäi useimmiten prostituutio. Lopulta Laila solmii avioliiton lapsuudenystävänsä ja Kirstin veljen kanssa. Myös Kirsti saadaan pois kadulta, kun hän lupaa tulla asumaan Lailan ja tämän aviomiehen kodin ylimääräiseen huoneeseen.⁷¹ Uskonto tuodaan kertomuksessa esille turmeluksesta pelastavana tekijänä. Uudelleen kristityksi kääntyminen pelasti Lailan katueläältä, hän sai uusia samanhenkisiä ystäviä ja pääsi naimisiin kunnan miehen kanssa. Avioliitto, rakastava aviomies ja uusi koti näyttäytyvät kuin palkintona Lailalle, joka oli uskollisesti seurannut Jumalaa. Kirstillekin kävi lopulta hyvin kaikista hänen teoistaan huolimatta. Aina kertomusten loput eivät olleet onnellisia.

Kirjoituksissa ollaan erityisen huolissaan nuorten ajankäytöstä. Nuoruusaika oli kallis, eikä aikaa saanut tuhjata turhissa ajatuksissa, turhissa mielikuvissa, pintapuolisessa huvissa tai hetken nautinnossa. Nuoren tuli ajatella ainoastaan Jumalaa: *”Hän yksin on kyllin arvokas esine ajatuksillesi.”*⁷² Nuoren oli turhien ajatusten sijaan kehitettävä itseään, koska nuorena mieli oli altis hyvälle ja huonoille vaikutuksille ja varsinkin hyvien vaikutusten tuli silloin saada vaikuttaa nuoren mieleen. *Elon keväimessä* todetaan nuorten ajankäytöstä:

*”Kun ruumiin- ja sielunvoima on virkeimmillään, silloin on niitä kehitettävä ja harjoitusten kautta yhä vahvistettava. Kun sydän on vaikutuksille kaikissa alttiina, silloin on sallittava hyvien vaikutusten painaa sinne kauniita, puhtaita kuvia.”*⁷³

Hyviin vaikutuksiin lukeutui muun muassa hyvä kirjallisuus ja tietenkin raamatun lukeminen. Oikeanlaista kirjallisuuden lukemista halusi NNKY:kin omalla julkaisutoiminnallaan edistää. Kevyiden romaanien lukemista ei pidetty hyvänä, koska se johti helposti haaveiluun ja joutilaisuuteen, eikä romaanien tarjoamaa elämäнкуvaustakaan pidetty sopivana. Täysin romaanien lukemista ei kielletty, koska osaa kirjallisuudesta pidettiin mieltä kehittäväenä ja siksi hyödyllisenä. Ke-

⁷¹ Lapsuuden ystävät, Marta Renvall, *Betlehemin tähti* 1904, 14-16.

⁷² Ajattele sinun Luojaasi nuoruudessasi, *Kotia kohti* 2/1901, 19-21.

⁷³ *Elon keväimessä*, *Kotia kohti* 5/1911, 65-66.

vyt kirjallisuus sen sijaan tuomittiin, koska se oli paitsi turmiollista mielelle myös hukkaan heitettyä aikaa, jonka voisi käyttää paremmin esimerkiksi kotitöissä tai lukemalla raamattua.⁷⁴ Vuonna 1922 *Kotia kohti* -lehden nuorisonumerossa varoitellaan kirjallisuuden vaaroista ja siihen sisältyvistä ”salakareista”, joka näyttäytyi näennäisesti viattoman kirjan muodossa:

*”Tuo kirja, jonka kansilehdellä oli niin mielenkiintoinen kuva ja joka sinulle lupasi nautintorikkaita hetkiä, se valoikin myrkyä sieluusi, se saattoi sinut kiusausten pyörteisiin. Tahi kenties se oli kuva, joka näytti niin viehättävältä, mutta sittenkin vei sinulta mielenrauhan.”*⁷⁵

Tytöillä ja nuorilla naisilla katsottiin olevan liian vilkas mielikuvitus, tästä syystä esimerkiksi rakkausromaanit olivat vaarallisia, koska ne saattoivat herättää nuoren naisen seksuaalisuuden liian aikaisin. Tyttöjen tuli säilyä puhtaina sekä sielunsa että ruumiinsa puolesta.⁷⁶ Vääränlaisella kirjallisuudella oli vaikutusta nuoren viattomaan mieleen ja johti sitä harhaan ja myrkytti heidän ajatuksiaan. Jo ensimmäinen kerta epäpuhdasta kirjaa saattoi johtaa nuoren naisen lankeemuksen tielle. Romaanien tarjoama maailmankuva väärästi nuoren mieltä ja johdatti liiaksi maallisiin asioihin ja turhanpäiväiseen haihatteluun. Nuoren ajatusmaailman haluttiin olevan puhdas ja viaton, jotta maalliset ajatukset eivät tehneet tuhoa kristityn nuoren naisen mielessä. Nuoren haluttiin viettävän vapaa-aikansa hyödyllisesti ja kaikki ylimääräinen mikä ei liittynyt kristilliseen toimintaan tai kotona auttamiseen oli turhaa. Nuoria varoiteltiin maallisesti asioista ja tapahtumista, koska ne ennemmin tai myöhemmin saattoivat johtaa kristityn nuoren luopumaan uskostaan. Uskon taas nähtiin pelastavan nuoren maallisten kiusausten karikoista.

⁷⁴ Salattua elämää. Piirteitä Fanny Stenrothin elämästä, A.S, Valohon 1917, 96-112.

⁷⁵ Suoja myrskyssä, M. S-th., *Nuorisolehti* 3/1922, 39-40.

⁷⁶ Räisänen 1995, 172-173.

3.2 Ulkoinen ja sisäinen kauneus

NNKY:n julkaisuissa naisten pukeutumiseen ei puututtu kovinkaan montaa kertaa. Osaltaan tämä varmasti johtui siitä, että kristityn naisen oletettiin automaattisesti tietävän mikä oli pukeutumisessa soveliasta. Vuonna 1910 *Kotia kohti* -lehdessä asiasta kuitenkin muistutettiin: ”*Meidän tulee muistaa, että elämiseen Jumalalle kuuluu myöskin säädyllinen, vaikkakin yksinkertainen ulkoasu...*”⁷⁷ Nuorille naisille kohdistetuissa pukeutumis- ja käyttäytymisohjeissa tulee kuitenkin selkeästi esiin yhdistyksen linja: turha itsensä esiintuominen käytöksessä ja pukeutumisessa oli nuorelle naiselle epäsuotavaa. Yksinkertaisuus oli pukeutumisessa kaikkein parasta. Liika koreilu oli turhamaisuutta ja turhamaisuus oli puolestaan syntiä. Nuoren naisen paras kaunistus oli säädyllinen puku, jota kaunisti vaatimattomuus, kainous ja siveys.⁷⁸ *Neuvoja äideille tyttäriensä kasvattamisessa* ohjeistaa äitejä opettamaan tyttäriään ”*tyytymään yksinkertaiseen, siistiin pukuun ja yksinkertaiseen terveelliseen ruokaan. Makeisten syönti ja koreilemishalu on vietelty monen valheeseen, epärehellisyyteen ja kevytmielisyyteen.*”⁷⁹ Kirjoituksessa rinnastetaan makeisten syönti eli herkuttelu ja koreilemishalu kevytmielisyyteen. Näyttää siltä, että kaikki mistä nuori nainen sai mielihyvää tai poikkesi totutusta naisen mallista, oli vältettävien asioiden listalla, koska niistä asioista oli lyhyt tie säädyttömyyteen.

Kirjoituksessa *Kultainen vuosi* käsitellään nuoren tytön ihanteita ja siveysihanteen lisäksi kirjoituksessa käsitellään myös naisen nuoren naisen ulkoista olemusta:

”*Vapaa tahdon olla loistamis- ja miellyttämishalusta, vapaa noiden niin selvästi katoavaisten muotihulluuksien orjuudesta; iloinen nuori sydän puhtaan, vaatimattoman puvun alla, se on nuoren tytön tosi kaunistus.*”⁸⁰

Todellinen kauneus oli sisäistä, puhdas sielu puhtaassa ruumiissa ja vaatimattomissa vaatteissa. Nuoren ei pitänyt tavoitella katoavaa kauneutta muodin kautta vaan yksinkertaisuus vaatteissa ja vaatimattomuus käytöksessä olivat todellista kauneutta. Vuonna 1924 kirjoituksessa ”*Herra ohjaa minua*” pukeutu-

⁷⁷ Kristuksen seuraaminen jokapäiväisessä elämässä, *Kotia kohti* 3/1910, 35-37.

⁷⁸ Muistaos!, Nuoruuden aika 1913, 4-5; *Kultainen vuosi*, Dora Schlatter, Valohon 1912, 162-167; Nuorten kysymyksiä, *Kotia kohti* 1/1914, 14.

⁷⁹ *Neuvoja äideille tyttäriensä kasvattamisessa*, *Kotia kohti* 7-8/1906, 123-125.

⁸⁰ *Kultainen vuosi*, Dora Schlatter, Valohon 1912, 162-167.

misesta annetaan hyvinkin yksityiskohtaisia neuvoja. Säädyllyisyyden lisäksi pukeutumisessa oli huomioitava se, ettei se ollut liian silmiinpistävää tai huomiota herättävää. Myöskään minkään ruumiinosan vääristämistä tai muuttamista pukeutumalla ei pidetty sopivana. Ylipäättään puku saisi olla sellainen kuin yleensä oli käytössä, ei liian vanhanaikainen tai viimeisen muodin mukainen, koska molemmat herättäisivät liiaksi huomiota:

”Kristityn nuoren naisen tulee pukeutua yksinkertaisesti ja aistikkaasti, niin kuin sen, joka pitää hyvää huolta siitä ruumiista, jonka Jumala on hänelle antanut, mutta joka samalla muistaa apostolin sanat: Naisten tulee pukeutua säädyllisesti, kainoudessa ja siveudessa.”⁸¹

Näyttää siltä, että 1920-luvulle tultaessa kannanotot pukeutumisen suhteen jonkin verran lieventyivät. Säädyllyisyys ja siveys olivat pukeutumisessa edelleen ykkösasioita. Nyt naisen puvusta kuitenkin todettiin, että se sai olla samanlainen kuin muillakin naisilla, huomioiden tietenkin edellä mainitut seikat. Jumalan antamaa ruumista sai pukea kauniisti, jos se noudatteli hyvää makua. Pukeutuminen kuvasi nuoren säädyllyisyyttä ja siveellisiä arvoja. Liian paljastava pukeutuminen tai puvun koristeellisuus kertoivat tytön alhaisesta moraalista tai turhamaisuudesta. Ympäristö kategorisoi nuorta naista hyvätapaisiin tai huonotapaisiin naisiin tämän pukeutumisen perusteella.

NNKY ohjeisti pukeutumisessa ja muussa olemuksessa kaikkia nuoreten naisten ryhmiä, mutta kohdisti tekstejään myös tietyille ryhmälle. Vuoden 1912 *Valohon* kalenterissa ohjeita saavat palvelustytöt runomuodossa:

”Ain siisti, puhdas, tahraton sun pieni suoja olkohon! Ei auta puku kaunehin, jos tomuun jätit kamarin. --- Ei korvaa markat kirkkahat, jos hyvän kodin kadotat. Ei kiveen aina vierivään voi sammal päästä syntymään. Jos siistin vuoteen, vaatteet sait, niit’ ethän koruun vaihda kait? On koru parhain puhtaus ja vaatimaton olemus.”⁸²

Runossa viitataan myös palvelijattarien haluun pukeutua hienoihin vaatteisiin. Vaatimattomuus pukeutumisessa oli suotavaa kaikissa yhteiskuntaluokissa, mutta myös naisen sosiaalinen asema määritteli sitä, mikä oli oikeanlaista pukeutumista. Tässä suhteessa NNKY oli osittain samoilla linjoilla Vehkalahden tutkimien naistenlehtien kanssa, joissa varsinkin työläis- ja maalaistyttöjä

⁸¹ ”Herra ohjaa minua” Sanane nuorille tytöille elämäntaivalta varten, J.B. Meyer, *Kotia kohti* 1/1924, 8-10.

⁸² Kultaisia sanoja palvelustytölle, *Valohon* 1912, 86-87.

moitittiin muotiorjuudesta. Heille eivät sopineet samat vaatteet kuin kaupunkilaisnaisille.⁸³ Naisten pyrkimyksiä matkia varakkaampien naisten pukeutumista ei pidetty hyvänä, koska pukeutuminen kertoi pukeutujan yhteiskunnallisesta asemasta ja jos palvelija pukeutui samalla tavoin kuin emäntänsä, miten heitä voisi enää erottaa toisistaan. Runo kertoo hyvin myös palvelijoiden suuresta liikkuvuudesta, joka oli ongelma heidän työnantajilleen. Runolla haluttiin herätellä palvelijoita olemaan tyytyväisiä työpaikkaansa ja säilyttämään hyvän palveluspaikkansa.

Muotiin liittyvään meikkaamiseen kirjoituksissa puututtiin myös, esimerkiksi kertomus *Kertun kohtalo* kertoo siitä, miten erilaiset ”muotihullutukset” ja ”toalettisalaisuudet” ovat turhamaisuuden syntiä, jotka vievät uhriaan kohtia uusia luovutuksia turhuuden paholaiselle. Kertomuksen Kerttu on sisäkkö, joka kuultuaan olevansa ruma, kokeilee salaa palveluspaikkansa nuorten naisten kaunistautumispurkkeja. Kerttu joutuu kokeilun seurauksena sairaalaan, koska hänen kasvonsa turposivat ja menivät rakkuloille:

”Kerttu parka – niin kalliin hinnan sai hän suorittaa siitä, että ihmiset yleensä ovat tyhjämpäiväisten muotihulluuksien ja toalettisalaisuuksien kannattajia, ja että nuoret kokemattomuudessaan saattavat joutua kuten Kerttakin heidän syntiensä surullisiksi saaliiksi.”⁸⁴

Kertun rajulla kohtalolla haluttiin varoitella nuoria liiallisen kauneudentavoittelun vaaroista ja toisaalta korostaa sitä, että luonnollisuus oli nuoren naisen paras kaunistus. Kaikki, mikä poikkesi luonnollisesta ja tavallisesta, laskettiin turhamaisuudeksi, eikä turhamaisuus ollut nuorelle naiselle toivottava piirre. Tiina Männistön tutkimissa nuoren naisen oppaissa nuoren naisen ulkoinen olemus määriteltiin samalla tavoin. Nuoren naisen ulkonäkövaatimuksina olivat sievyys, oikeat mittasuhteet, jalot piirteet, luonnollisuus, koruttomuus ja siveellisyys. Eri-tyisesti kasvot olivat tärkeä osa nuorta naista, koska niiden ajateltiin heijastavan nuoren naisen luonnetta. Vain luonnollinen kauneus heijasti oikeanlaista naisuutta.⁸⁵ Meikkaaminen ei ollut saanut yleistä hyväksyntää tavallisten naisten keskuudessa vielä 1900-luvun alkupuolella.

Terve ruumis kuului olennaisesti myös nuoren naisen ihanteisiin. Tärkeintä ruumiin terveydessä oli, että silloin nuori saattoi suorittaa ne tehtävät joita

⁸³ Vehkalahti 2000a, 135.

⁸⁴ Kertun kohtalo, *Kotia kohti* 2/1913, 20-21.

⁸⁵ Männistö 2003, 87-88.

hänelle oli annettu. Siksi ruumiinsa hoitaminen oli tärkeää. *Ostakaa aikaa!* kirjoituksessa vuodelta 1906 muistuttiin juuri tästä ja hoitamattomuuden seurauksista:

”Mutta, jos me huolimattomuudella, turhamaisuudellamme, huvitteluhallamme tai jollakin muulla tavalla laiminlyömme terveytemme hoitamisen, niin emme voi suorittaa sitä tehtävää, joka oli meille määrätty, ja niin me teemme tyhjiksi Jumalan pyhät tarkoitukset suhteemme.”⁸⁶

Ruumiin hoidon laiminlyönnillä kuvailtiin näin ollen olevan kauaskantoiset seuraukset, koska se oli tarkoitettu toteuttamaan Jumalan ennalta määräämää tehtävää. Käsitykset ruumiista Herran temppelinä lientyivät myöhempinä vuosina, koska 1920-luvulla lisääntyneessä voimisteluharrastuksessa kehon hyvinvointiin tähtäämisessä ei ollut enää kyse uskonnollisuudesta vaan pääasia oli terveys ja hyvinvointi itsensä ja koko kansan hyväksi.

Voimistelu nousi 1920-luvulla yhdeksi NNKY:n toimintamuodoista, koska myös *”naisen ruumiillinen paras”* oli NNKY:n työn päämaali. Joillakin paikallisyhdistyksillä oli ollut jo useita vuosia oma voimisteluosastonsa, kun 1920-luvun puolivälissä Liittohallinto perusti erillisen liikuntakasvatustoimikunnan.⁸⁷ Liikuntakasvatukseen yhdistettiin terveys ja hyvinvointi ei vain omaksi hyväksi vaan koko kansan hyväksi. Vuonna 1925 *Betlehemin tähdessä* kerrotaan NNKY:n työstä teollisuuskeskuksissa, josta käy ilmi, että yhtenä tärkeänä toimintamuotona tehdastyöntekijöille tarjottiin voimistelua. *”Mutta me tarvitsemme myöskin terveen ja voimakkaan ruumiin voidaksemme olla hyödyllisiä yhteiskunnan ja kansan jäseniä ja mahdollisimman hyvin toimittaaksemme Mestarin asioita.”* Liikuntakasvatuksen tärkeyden toivottiin selviävän varsinkin lapsille ja nuorille ja erityisesti tehtaassa työskenteleville.⁸⁸ Liikunnan ja terveen ruumiin merkitys tulevat esille myös äitiysdiskurssissa.

⁸⁶ Ostakaa aikaa!, *Kotia kohti* 7-8/1906, 99-100.

⁸⁷ Suomen N.N.K.Y:n Liiton liikuntakasvatuskesäkurssit, A.W., *Betlehemin tähti* 1926, 8-9.

⁸⁸ N.N.K.Y:n työstä teollisuuskeskuksissa, Alma Siitonen, *Betlehemin tähti* 1925, 6-9.

3.3 Siveyskäsitys ja maalliset huvitukset

Siveellisyyskysymys nousi yleiseen keskusteluun 1800-luvun lopulta alkaen, kun säätyläisten kaksinaismoralismia ryhdyttiin kyseenalaistamaan. Säätyläisnaisen tuli olla avioliittoon astuessaan neitsyt, mutta miesten esiaviolliset ja avioliiton ulkopuoliset suhteet sallittiin, jos ei aivan julkisesti niin ainakin salaisesti. Taustalla oli uuden keskiluokkaisen ydinperheen hahmottuminen, jossa avioliitto solmittiin enemmän rakkaudesta ja naisen asema perheenemäntänä ja tulevien sukupolvien kasvattajana vahvistui. Irma Sulkusen mukaan uuden perhemuodon ideologisenä perustana oli absoluuttinen puhtauden moraalit, joka koski sekä seksuaalista käyttäytymistä kuin alkoholikulttuuriakin.⁸⁹ Siveellisyys ja siveettömyys olivat tuon ajan käsitteitä, joilla määriteltiin toivottavaa ja ei-toivottavaa elämäntapaa. Siveettömyys käsitteenä ei liittynyt pelkästään seksuaalisuuteen vaan se koski koko elämänaluetta. Pirjo Markkolan määritelmän mukaan siveellisyydessä oli kyse ”*kunniallisesta elämästä, jolla tarkoitettiin ahkeruutta, vastuuntuntoa, huolenpitoa itsestä ja muista. Siveellisyys oli kunnan kansalaisen ominaisuus ja yhteiskuntakelpoisuuden tae.*”⁹⁰ Naiset olivat yhteiskunnan moraalin selkäranka ja tulevan sukupolven kasvattaja, joiden siveellisyys oli ensiarvoisen tärkeää.⁹¹ Siveyskysymys on merkittävä osa neitodiskursssia, koska nuoren naisen siveellisyys määritteli hänen naiseuttaan.

Naisten ja miesten erilaiset moraalivaatimukset näkyivät NNKY:ssä. Miesten ei oletettukaan olevan välttämättä yhtä korkealla tasolla siveellisesti kuin nainen, mutta naiselta sen sijaan vaadittiin täydellistä puhtautta. Esimerkiksi NNKY:n kansainvälisessä kokouksessa vuonna 1914 miehen ja naisen välinen suhde oli esillä. Konferenssissa käsiteltiin muun muassa kristillistä naisihannetta ja miesten ja naisten välistä ystävyyttä. Kaksinaismoralismista todettiin, ettei naisen pitäisi laskea siveellistä tasoaan sille tasolle, jota miehet tavallisesti suosivat vaan heidän pitäisi sitä vastoin käyttää vaikutustaan korottaa miehen siveellistä tasoa: ”*Hyvä nainen voi kohottaa huonoimmankin miehen, kun taas huono nainen turmelee parhaimmankin.*”⁹² Naisella oli tässä suhteessa mieheen suuri vaikutus. Nainen kykeni omalla toiminnallaan nosta-

⁸⁹ Sulkunen 1989, 40-41.

⁹⁰ Markkola 1994, 147-148.

⁹¹ Tornioja-Latola 2005, 86.

⁹² N.N.K.Y:n maailmankonferenssi Tukholmassa 10-18.6.1914, *Kotia kohti* 9-10/1914, 142-155.

maan miehen moraalista tasoa, jota automaattisesti pidettiin alhaisempana kuin naisten. Miestä ei tässä suhteessa tuomittu, vaan naisella esitettiin olevan keinot muuttaa miestä. Varsinaista seurustelua käsittelevissä teksteissä sävy oli samanlainen, mutta niissä painotettiin myös sitä, ettei kenen tahansa kanssa sopinut seurustella. Miehen tuli olla naisen ystävyyden arvoinen, eikä sopimattomien miesten kanssa seurustelua saanut viedä liian pitkälle. ”*Naisen kasvattaminen kotia ja kotivelvollisuuksia varten*” miesten ja naisten välisestä seurustelusta todetaan:

*”Pitäköön jokainen nainen mielessään seurustellessaan miesten kanssa, että miehen aina hänen seurassaan tulee tuntee kohoutuvansa puh-taimpiin ilmapiireihin. - Naisen persoonallisuus määrää useammassa ta-pauksissa miehen seurustelukäytöksen naista kohtaan.”*⁹³

Naisen vastuulla oli se, miten mies häneen suhtautui. Omalla käytöksellään nainen kertoi olevansa siveellinen ja puhdas. Tekstissä *Nuorille naisille* asia ilmaistaan vielä selvemmin: ”*Nuoren naisen tulisi esiintyä niin, että miehet tuntisivat selvästi, että hänen koko olentonsa on koskematon.*” Samassa yhteydessä todetaan vielä, että naisen tuli asettaa tulevalle puolisolleen ja miespuolisille tuttavilleen samat korkeat siveysvaatimukset kuin itselleen ja naisille.⁹⁴ Naisen ulkoisen olemuksen ja käytöksen piti Tiina Männistön mukaan antaa ympäristölleen oikeanlaisia signaaleja, jotka kertoivat miehelle naisen siveellisyydestä ja puhtaudesta, koska langennut nainen määriteltiin ennen kaikkea hänen ulkoisen olemuksensa perusteella. Naisen liian avonainen kaula-aukko, väärä katse tai asento, likaisuus tai tupakointi antoivat naiselle epäilyttävän naisen leiman.⁹⁵ Naisten tehtävä oli todistaa miehelle, että hän oli puhdas ja kelvoinen tuleva aviovaimo. Avioliittomarkkinoilla naisen koskemattomuus näyttäytyi tärkeänä asiana, eikä langenneella naisella ollut pääsyä kodin hengettäreksi. Vaikka kaksinaismoralismi oli alkanut murentua, oli nainen edelleen se, jonka seksuaalinen kokemattomuus avioliittoa solmittaessa oli merkittävämpi tekijä kuin miehen. Puhtaus oli naisen kunnia ja ilman sitä nainen ei ollut kelvoinen nainen.

Kaksinaismoralistinen aatemaailma jakoi myös tytöt kahteen ryhmään, hyviin ja huonoihin tyttöihin. Säätyläisnaiset kuuluivat hyviin tyttöihin ja työläis-

⁹³ Keskustelu kysymyksestä ”Naisen kasvattaminen kotia ja kotivelvollisuuksia varten”, *Kotia kohti* 8/1913, 121.

⁹⁴ *Nuorille naisille*, Sisar, *Kotia kohti* 2/1921, 21-22.

⁹⁵ Männistö 2003, 97-98.

ja piikatytöt huonoihin.⁹⁶ NNKY:n teksteissä kaksinaismoralistinen jako näkyi erityisesti moraalialta ja siveyttä käsittelevissä kertomuksissa, joiden päähenkilöt olivat ainoastaan tehdastyttöjä tai muuta alempaa yhteiskuntaluokkaa olevia tyttöjä. NNKY:n näkökulmasta ja ilmeisesti kokemuksestakin työläistyöillä oli suurempi riski langeta siveettömään elämään.

Näihin riskeihin paneudutaan erityisesti vuonna 1912 julkaistussa Marta Renwallin kirjoittamassa *Työntekijättärien hyväksi!*, joka käsittelee työläisnaisten huonoja oloja ja henkistä rappeutumista. Kirjassa kerrotaan konkreettisesti asumisolosta, vaatetuksesta, ravinnosta ja palkasta. Erityisesti asumisolot nähdään ongelmallisena, koska yhteisasuminen miesten kanssa johti epäsiveellisyteen ja ei-toivottuihin raskauksiin. Työläisnaisen asemaa kuvataan kirjassa kaikin puolin turvattomaksi, kun hän joutui joka puolella miesten ahdistelemaksi. Myös naisten vapaa-ajanvietto oli ongelmallista, koska koti ei ollut sopiva paikka lepoon ja virkistäytymiseen. Sen sijaan aikaa vietettiin kahviloissa, ravintoloissa ja elokuvissa, jotka osaltaan saattoivat nuorta naista siveelliseen perikatoon.⁹⁷ Työläistyttöjen tilanteen nähtiin olevan pitkälti olosuhteiden syytä. Tyttöjä itseään ei niinkään syyllistetty vaan tyttöjen astuminen miesten maailmaan aiheutti sen, että nuori nainen oli turvaton ja melkein vapaa riistaa. Jo mainitussa *Lapsuuden ystävät* kertomuksessa tytöt asuivat työläisperheessä, jossa sekä mies että poika yrittivät ahdistella tyttöjä. Säilyttääkseen siveytensä tytöt lähtivät iltaisin kävelemään ja palasivat vasta miesten mentyä nukkumaan.⁹⁸ Säilyminen seksuaalisesti koskemattomana oli hankalaa, mutta ei mahdotonta. Tytöt eivät olleet omalla käytöksellään antaneet syytä miesten ahdisteluun vaan miehet katsoivat oikeudekseen ahdistella samassa taloudessa asuvia nuoria ja viattomia tyttöjä.

Kansakoulun päättäneelle nuorelle tytölle hakeutuminen tehdastyöhön oli usein pakon sanelemaa, koska tehdastyö merkitsi säännöllisiä tuloja. Työhön pääsy oli usein helpotus monilapsisissa perheissä ja tytölle se merkitsi itsenäistymistä ja omaa rahaa.⁹⁹ NNKY:n näkökulmasta nuoret naiset tulivat kaupunkeihin töihin erityisesti vilkkaan kaupunkielämän houkuttelemisena. Monesti koskemattomat ja sinisilmäiset maalaistyöt joutuivat kuitenkin helposti

⁹⁶ Sulkunen 1989, 40-41.

⁹⁷ Renvall 1912.

⁹⁸ *Lapsuuden ystävät*, Marta Renwall, *Betlehemin tähti* 1904, 14-16.

⁹⁹ Lähteenmäki 1997, 48.

vaikeuksiin.¹⁰⁰ *Tuokiokuvia* kertomus kertoo juuri siitä, miten kaupungin vilinä, hienot kauppapuodit ja tehdastyön näennäinen vapaus houkuttelivat nuoria naisia kaupunkiin. Tarina kertoo 16-vuotiaasta Annasta, jonka vanha ystävä houkuttelee kaupunkiin tehtaaseen töihin. Anna asuu yhdessä kuusihenkinen työläisperheen kanssa yhdessä pimeässä huoneessa. Perheen isä tulee iltaisin usein juopuneena kotiin ja äiti kuljeskelee kaikki päivät kaupungilla rikkinäisissä vaatteissa. Ikävä kotielämä pakottaa Annan viettämään aikansa kadulla ja erilaisissa huvituksissa. Hän kaipaava koko ajan kotiin, mutta palkkarahat eivät riittäneet kotimatkaan. Annan pelastaa kurjasta tilanteesta NNKY, jonka ylläpitämään tehtaantytöjen kotiin hän pääsee asumaan.¹⁰¹ Kertomus kuvaa tehtaantytön vaikeaa tilannetta osuvasti. Se kertoo myös siitä, mikä kaupungissa ja tehdastyössä nuoria houkutti: kaupungin hovit ja hienot kaupat, tehdastyöstä vapaat illat ja pyhäpäivät. Asuminen oli kuitenkin ongelmallista, eikä se tarjonnut sitä suojaa ja lepoa, jota nuori nainen olisi kaivannut työpäivän päätteeksi.

Annan tarina sai onnellisen lopun NNKY:n ansiosta, mutta täysin toisenlainen on kuvauksen antaa *Laitakaupungin nuorten naisten keskuudessa*. Se kertoo ilmeisesti kirjoittajan omakohtaisesta kokemuksesta erään tehtaantytön kanssa. Hän oli houkutelut tyttöä NNKY:n kokoukseen, mutta kun tämä ei saapunut paikalle, lähti kirjoittaja etsimään tyttöä. Hän löysi tytön kurjista oloista, antoi tälle vähän rahaa ja kutsui kokoukseen, tyttö ei kuitenkaan halunnut tulla. Kirjoittaja kertoo muistelewansa usein tuota murheellista näkyä työstä, joka ”yksinäisyydessään ja pimeydessä taisteli epätasaista taisteluaan puhtautensa ja viattomuutensa puolesta”. Kirjoituksessa tunnustettiin kuitenkin se, että työläistyttöjen huono tilanne ja hätä ajoivat heitä alas syntiin ja paheeseen.¹⁰² Toisaalta taas annetaan ymmärtää, miten työläistyöt helpommin sortuivat siveettömyyteen. Uusi elämä kaupungissa ja työ tehtaassa ei kaikin osin vastannut sitä, mitä nuori nainen oli toivonut. Tehdastyö oli yksitoikkoista ja palkka niin huono, että sillä sai vaivoin elätettyä itsensä. NNKY:n kesäkursseilla Marta Renwall kuvasi työläistyttöjen tilannetta seuraavasti:

¹⁰⁰ Herralta on tämä tullut ja on ihme meidän silmissämme, S.L., *Betlehemin tähti* 1907, 11.

¹⁰¹ Tuokiokuvia, *Betlehemin tähti* 1906, 6-7.

¹⁰² Laitakaupungin nuorten naisten keskuudessa, M.A.R.(Marta Renwall), *Betlehemin tähti* 1910, 11-12.

”Kun heille sitten avautuu muita helpompia, vaikka kauheita keinoja, niin he lankeavat. Työ tehtaissa on yksitoikkoista; muista pyrinnöistä he eivät tiedä useinkaan mitään, joten katuelämä kaikkine kiusauksineen on ainoa, jossa he löytävät vaihtelua. Kun tuollainen nuori nainen sitten joutuu naimisiin, niin hän ei osaa kotiaan hoitaa.”¹⁰³

Työläistytöt saivat moitteita siitä, että he sortuivat helpompiin keinoihin elättää itsensä, eivätkä vain tehneet ahkerasti työtä. Vapaa-aikansa tytöt viettivät kaduilla ja muissa epäilyttävissä paikoissa. Tällainen elämä ei ollut hyväksi tytölle itselleen, mutta erityinen uhka se oli tytön tulevalle elämälle perheenäitinä. Tärkein syy työläistyttöjen saamiseen pois kaduilta oli juuri tytön tuleva äitiys. Työläistyttönkin tulevaisuuden päämäärä oli omassa perheessä, ei tehtaassa.

Työläistyttöillä samoin kuin kaikilla muillakin tytöillä huvitteluhaluun tai ”huvihimoon” liittyivät tanssit, teatteri, elokuvat, ravintolat ynnä muut, joiden vaikutusten nähtiin olevan uhka erityisesti nuoren naisen siveydelle. *Nuoruuden aika* kirjassa osallistumisesta huveihin todetaan, että nuori sai mennä kaikkialle, mihin hän voi ottaa vapahtajansa mukaan. Yleisesti kuitenkin todetaan, että *”Huviin liittyy helposti katkera sivumaku; siinä ei ole mitään puhdasta iloisuutta se päättyy usein itkuun ja valitukseen.”*¹⁰⁴ NNKY suhtautui maallisiin rientoihin negatiivisesti, mutta ei kuitenkaan jyrkän kielteisesti. Sen suhtautuminen huveihin oli enemmänkin neuvova: tansseja ja teatteria pidettiin turhana ajanvietteenä, jotka pahimmillaan johtivat nuoren tytön huonoille teille.¹⁰⁵

Kaisa Vehkalahti on tutkinut 1920-luvun naistenlehtiä¹⁰⁶ ja sitä, miten lehdissä käsiteltiin nuoruutta. Vehkalahtien mukaan lehdet lähestyivät nuoruutta ongelmakeskeisesti, uhkakuvien ja pelkojen kautta. Tällainen lähestymistapa ei ollut kovinkaan poikkeuksellinen omalle ajalleen vaan 1920-luvun keskustelussa lapset ja nuoret sekä heidän kasvatukseensa liittyvät ongelmat muodostivat yhden merkittävän kysymyksen yhteiskunnallisessa keskustelussa. Lehdissä väitetään tyttöjen huvittelunhalun lisääntyneen, käytöstopojen huonontuneen ja moraalin laskeneen. Paheiksi mainitaan muun muassa elokuvat, tanssi ja viihderomaanit. Huvitteleva kevytmielinen tyttö joutui kritiikin kohteeksi, koska hän

¹⁰³ N.N.K.Y:n kesäkurssit Tammisaaressa, Marta Renwall, *Kotia kohti* 7-8/1903, 122-128.

¹⁰⁴ Olkaa aina iloiset!, *Nuoruuden aika* 1913, 29-32.

¹⁰⁵ Raittiista tuulista. Seminarin johtaja Fr. Lundgrenin pitämä puhe nuorisolle (Lyhentäen suomentanut A.N.), *Kotia kohti* 5/1905, 67-70; Kirje Längelmäeltä, *Kotia kohti* 6/1912, 89.

¹⁰⁶ Lehdet ovat porvarillinen *Naisten ääni*, Sosiaalidemokraattisen puolueen naistenlehti *Toveritar* sekä vuosikymmenen kaupallisesti menestynein lehti *Kotiliesi*. Vehkalahti 2000a, 130-131.

rakens elämänsä tekstien näkökulmasta väärin arvojen varaan.¹⁰⁷

Uhkakuvien kautta lukijoille kerrottiin, mihin tansseissa ja ravintolassa käynti ennen pitkää johtivat. Esimerkiksi *Betlehemin tähden* kertomuksessa *Löytynyt – kadonnut* kerrotaan työstä, joka käy työväentalolla tansseissa sekä salaa kirkossa. Muutamaksi viikoksi tyttö päättää jättää kokonaan maalliset riennot ja käy vain kristillisissä kokouksissa:

”Mutta sitten tuli maailma, houkutteli ansaansa ja tuo nuori sielu läksi uudestaan harhailumatkoille. Silloin tällöin näin hänen, useimmiten miesseurassa. Häneltä puuttui sitä, mitä niin monelta hänen osasisareltaan: itsenäisyyttä ja voimaa maailmaa, ja etenkin miehistä maailmaa vastaan.”¹⁰⁸

Tekstistä voi tulkita, että tanssisalien maailma johdatti tytön siveettömyyteen. Osaksi syynä oli tytön heikkous taistella miehistä maailmaa vastaan, joka vei tytön lankeemukseen. Yleisesti 1900-luvun alkupuolella tyttöjen pahuuteen tai huonouteen liitettiin juuri tanssi, alkoholi, oma raha ja esiaviolliset suhteet, mihin käynti tuollaisissa paikoissa helposti johti. Kirsti Salmi-Nikanderin mukaan pahojen tyttöjen tilaa olivat kaupungin kadut, markkinat, tanssisalit, puistot ja metsät, missä tyttö liikkui illan pimetessä.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Vehkalahti 2000a, 131-133.

¹⁰⁸ *Löytynyt – kadonnut*, *Betlehemin tähti* 1913, 17.

¹⁰⁹ Salmi-Nikander 2002, 196.

4. ÄIDIN JA VAIMON VELVOLLISUUDET

4.1 Äidin ruumis ja moraalit

Naiselle ja miehelle asetetut erilaiset roolit tulevat selkeimmin esille äitiysdiskurssissa. Naisen henkinen ja ruumiillinen valmistautuminen äitiyteen alkoi jo lapsena, viimeistään nuorena tyttönä. Naiseen liittyvät äitiysmääritteet eivät liity pelkästään siihen, kun nainen oli naimisissa ja sai lapsia, vaan nainen valmistautui käytännössä koko ikänsä äitiyteen. Naiselle asetettiin jo nuorella iällä tavoitteita, jotta heistä tulisi hyviä ja terveitä äitejä. Ilpo Helénin mukaan ydinperhe muovasi ja yksilöi naisen äidiksi. Naisen yhteiskunnallinen asema ja arvo määrittyi sillä, että hän oli äitiruumis, jonka luonnollinen tehtävä oli synnyttää lapsia ja huolehtia heistä. Se, että nainen oli äitiruumis ja eritavoin riskialtis, määritteli hänen elämänsä ja synnytti hänen elämänsä ympärille hoivan käytännön.¹¹⁰ Eri yhteiskunnallisissa asemassa oleville naisille äitiys näyttäytyi erilaiselta. Ritva Nätkin kuvaa, miten työläisnaiselle äitiys oli oikeus, jonka puolesta oli taisteltava. Sivistyneistönaisten äitiys puolestaan suuntautui kodista ulospäin, mistä on yleisesti käytetty termiä yhteiskunnallinen äitiys. Siihen kuului huolehtiminen vähempiosaisista, heikoista ja langenneista. Sivistyneistön äitiysideologia laajeni muihin kansanryhmiin, joita haluttiin sivistää kasvatusta-, puhtaus-, ja siisteysasioissa sekä moraalisesti oikeista elämäntavoista.¹¹¹ NNKY:n suhtautumisessa äitiyteen oli yhteiskunnallisen äitiyden piirteitä, johon liittyi alempien kansanryhmien opastamista oikeanlaiseen äitiyteen.

Kaikista naisista ei tullut automaattisesti äitejä, vaikka useimmat naiset olivat tähän ”*kalliiseen tehtävään kutsuttu*”. Kirjoituksessa *Nuorille naisille* vuodelta 1921 käy selväksi, että naisen tuli miettiä myös muita mahdollisuuksia kuin äitiyttä. Kirjoituksessa todetaan, että jokaisella nuorella naisella oli oman kodin kaipuu, mutta kaipuulle ei saanut antaa liian suurta sijaa ettei se johtanut turhaan haaveiluun ja siihen, että jätti nykyhetken velvollisuudet täyttämättä. Jumala oli määrännyt jokaiselle kutsumuksen, joka saattoi olla myös perhe-elämän ja kodin ulkopuolella. Sitä pidettiin varmana, ettei Jumala ollut tarkoitta-

¹¹⁰ Helén 1997, 130.

¹¹¹ Nätkin 1997, 35-37, 40.

nut kaikkia naisia puolisoina tai äiteinä suorittamaan elämäntehtäväänsä vaan naisten erilaiset taipumukset viittaavat toimimaan myös kodin ulkopuolella yhteiskunnassa ja Jumalan valtakunnan työssä. Myös sellaiset seikat kuin ”*ruumiillinen heikkous ja perinnölliset taudit, jotka eivät oikeuta naista antautumaan äidin tärkeään tehtävään, tuleviin sukupolviin vaikuttavaan tehtävään*”.¹¹² Rotuhygieenisen ajatteluun kuului, että fyysiset, psyykkiset, moraaliset samoin kuin sosiaalisetkin ominaisuudet periytyivät, eikä näiden vahingollisten ominaisuuksien kantajien haluttu lisääntyvän. Rotuhygieeninen politiikka näkyi Suomessa muun muassa vuoden 1929 avioliittolaissa, jolloin avioliitto ja aviolasten hankkiminen kiellettiin läheisiltä sukulaisilta, vajaaälyisiltä ja mielisairailta.¹¹³

Äidin fyysiseen ja henkiseen kuntoon alettiin 1920-luvun kuluessa kiinnittää enemmän huomiota. Äitiys nähtiin kokonaisvaltaisena ja tärkeänä tehtävänä, johon lähes jokainen nainen oli tarkoitettu. Kaikilla naisilla ei kuitenkaan nähty olevan siihen oikeutta. Huolimatta siitä, että nainen oli äitiruumis, hänellä oli velvollisuus pidättäytyä saamasta lapsia, jos oli olemassa riski, että hänen lapsensa eivät olisi terveitä. Äidin ruumiillinen ja henkinen kunto vaikuttivat lapseen ja hänen tulevaisuuteensa ja sitä myöden koko kansakuntaan. Vain ruumiillisesti terve ja moraalisesti korkealla tasolla oleva nainen kelpasi synnyttämään ja kasvattamaan uutta sukupolvea, jonka tuli olla kaikin puolin yhteiskuntakelpoista. Näkemys yhteiskunnallisesta äitiydestä viittaa juuri tähän: nainen palveli parhaiten kansakuntaa perustamalla siveellisen kodin ja perheen.¹¹⁴

Työläisnaisten kohdalla naisten ruumiilliseen kuntoon kiinnitettiin erityistä huomiota. Työläisnaisten ongelmiin tartuttiin suurelta osin juuri siitä syystä, että he olivat tulevia äitejä. Renwallin *Työntekijättärien hyväksi!* patistaa muutoksiin naisten asumisoloihin, jotta tulevat sukupolvet säästyisivät rappiolta:

*”Ja nämä asuntosuhteiden epäkohdat osottautuvat sitäkin turmiollisemmiksi kun ajattelemme, että ne uhkaavat tehdä kokonaisen kansankerroksen tulevat äidit ruumiillisesti heikoiksi ja siveellisesti rappeutuneiksi. Suvun henkinen ja ruumiillinen heikkeneminen on oleva välttämätön seuraus tästä, ellei ryhdytä tarmokkaisiin toimenpiteisiin työväestön ja etenkin nuorten naisten asunto-olosuhteiden parantamiseksi.”*¹¹⁵

¹¹² Nuorille naisille, Sisar, *Kotia kohti* 2/1921, 21-22.

¹¹³ Mattila 2003, 111.

¹¹⁴ Helén 1997, 145.

¹¹⁵ Renwall 1912, 12.

NNKY:tä huoletti tulevien sukupolvien rappio, jos tulevat äidit joutuivat elämään epäasiallisissa oloissa. Äidit olivat tärkeässä osassa kansakunnan rakentajina ja siitäkin syystä asuntokysymykseen oli syytä kiinnittää huomiota. Äitiys nähtiin jokaisen naisen päämääränä, myös työläisnaisen.

Naisen hyvinvointia korostettiin myös silloin, kun hänestä oli jo tullut äiti, koska sillä oli vaikutusta lapsiin ja perhe-elämän. *Naisen tehtävä äitinä*, joka on alun perin pohjustus NNKY:n vuosijuhlassa, käsiteltiin äitiyttä ja äidin tehtäviä hyvin laajasti. Äitiys oli kallis ja vastuunalainen kutsumus, joka vaati naiselta paljon niin fyysisesti kuin henkisesti, mutta antoi samalla paljon ilon ja onnen hetkiä. Äiti ei saanut kuluttaa itseään liiaksi, koska ”*Väsynyt äiti ei ole kodille siksi iloksi ja auringonpaisteeksi, jona äidin aina pitäisi olla. Päinvastoin on hän taakaksi itselleen ja muille.*” Äidille annettiin neuvoja irrottautua välillä kodista ja mennä esimerkiksi parantolaan lepäämään:

”Koska nainen äitinä näin suuresti vaikuttaa kotinsa ja lastensa kautta ihmiskunnan kehitykseen, niin kuinka tärkeitä onkaan, että äiti pitää huolta sekä ruumiinsa hyvinvoinnista että ajatustensa ja sielunsa puhtaudesta.”¹¹⁶

Äitien työ nähtiin raskaana sekä henkisesti että fyysisesti. Äitiä ei pidetty koneena, joka kävi yötä päivää, vaan äitikin tarvitsi huoltoa. Huoli äitien hyvinvoinnista ei kuitenkaan ensisijaisesti koskettanut äitejä itseään vaan huoli koski lapsia ja perhettä. Väsynyt ja heikko äiti ei kyennyt riittävästi huolehtimaan ja kasvattamaan lapsiaan ja siksi äidin täytyi huolehtia itsestään, ei itsensä vaan lastensa takia. Äidille ladattiin kasvattajana paljon velvollisuuksia, jotka hänen tuli täyttää, jotta lapsista kasvaisi hyviä kansalaisia. Lasten saattaminen yhteiskuntakelpoisiksi oli äidin tärkein tehtävä. Naimisissa olevaa naista ei nähty ensisijaisesti naisena vaan äitinä, jonka tärkein tehtävä oli olla hyvä äiti lapsilleen ja kansakunnan toivojen kasvattaja.

Vuosisadan vaihteen moraalikeskusteluissa sekä miehiltä että naisilta vaadittiin siveellisyyttä. Kuten todettu, siveellisyys ei ollut määritteenä pelkäämään seksuaalisuuteen liittyvä vaan siveellinen elämä oli kunniallista ja vastuuntuntoista elämää, johon liittyi huolenpito itsestä ja muista. Ilpo Helénin mukaan nainen oli lähempänä siveellisyyden ydintä, lasten kasvattamisen ja hoivaamisen sekä kodin hoitamisen kautta. Naisen siveellisyyteen johtivat myös naisen

¹¹⁶ Naisen tehtävä äitinä, pohjustus, jonka piti pastorin rouva Tilda Lauha N.N.K.Y:n vuosijuhlassa Oulussa, *Kotia kohti* 1913/9, 133-135.

luontaiset ominaisuudet, naisen luonnollinen kutsumus äidiksi. Naiseen sisältyi siis *”luonnostaan miestä suurempi eettinen potentiaali, mahdollisuus varjella ja kasvattaa omaa siveellisyyttään sekä edistää siveellisyyttä yhteisön elämässä”*.¹¹⁷ Naisen ja äidin siveellisyys vaikutti positiivisesti sekä lapsiin että aviomieheen: *”Vaimo voi paljon helpommin hävittää miehensä elämän kuin päinvas-toin ja useimmissa tapauksissa on nainen syynä miehensä haaksirikkoon.”*¹¹⁸ Nainen asetettiin tässä suhteessa miehen yläpuolella. Naisesta riippui se, mitä mies teki tai ei tehnyt. Naisen käsissä oli miehen moraali ja menestys ja mones-ti naista kuvattiin miehen henkiseksi selkärangaksi. Äidin siveellisyyttä ja kun-nollisuutta määritteli se, miten hän lapsiaan ja kotiaan hoiti. Kirjoituksessa *Äidin vaikutus* määritellään se, millainen äidin ei pitäisi olla:

*”Äitejä, hurskaita äitejä me juuri tarvitsemme. Meidän lapsemme eivät tarvitse nukke-äitejä, eivät muotinaisia, eivätkä teatterissa-kävijöitä, vaan oikeita hurskaita äitejä, jotka tuntevat velvollisuutensa lapsiaan kohtaan.”*¹¹⁹

Muoti ja huvitukset eivät kuuluneet kunnollisen äidin elämään samoin kuin ne eivät kuuluneet kunnan tytönkään elämään. Perustelut niiden välttämiseen kui-tenkin poikkesivat toisistaan. Nuoren tytön piti välttää niitä sen tähden, että ne veivät tytön huonoille teille. Äidin taas piti välttää niitä sen takia, että hän olisi parempi äiti lapsilleen. Teatterissa käynnit ja muoti alensivat ehkä vielä enem-män äidin siveellisyyttä kanssaihmissen silmissä kuin nuoren tytön. Äidin siveel-lisyyteen koko perhe nojasi.

Vuoden 1918 sisällissodan jälkeen NNKY:n huoli nuorista naisista liittyi uuden itsenäisen Suomen rakennusprojektiin, johon tarvittiin vahvoja ja kyvyk-käitä naisia synnyttämään uutta sukupolvea. Kirjoituksessa *Tarvitaanko N.N.K.Y:tä ”uuden Suomen” rakennustyössä?* todetaan:

*”Tuhannet nuoret naiset kulkevat maailman turhuuden sokaisemina hu-vihimon ja aistillisten nautintojen talutusnuorassa kohti perikatoaan. --- Miten paljon rakennusainetta uuden Suomen rakentamiseksi jääkään tässä mätänemään, ellemme nyt tartu siihen käsiksi ja ala veistää siitä patsaita, lujia ja horjumattomia, kansamme tulevaisuusrakennuk-seen.”*¹²⁰

NNKY:tä tarvittiin siis kasvattamaan nuoria naisia siihen oikeanlaiseen naiseu-

¹¹⁷ Helén 1997, 151.

¹¹⁸ Naisen tehtävä kodissa puolisona, *Kotia kohti* 4/1914, 53-56.

¹¹⁹ Äidin vaikutus, pastori Smith, *Betlehemin tähti* 1912, 7.

¹²⁰ Tarvitaanko N.N.K.Y:tä ”uuden Suomen” rakennustyössä, *Kotia kohti* 3/1919, 41-43.

teen, millaisia uuden kansankunnan tulevien äitien tulisi olla.

4.2 Nainen kotona ja yhteiskunnassa

Miehellä ja naisella oli perheessä ja kodissa omat tehtävänsä ja velvollisuutensa. Naisella äitinä oli velvollisuus hoitaa kotia, lapsia sekä pitää huolta miehestä, miehen rooli oli selvästi perheen elättäjä, joka toi leivän pöytään ja mahdollisti työnteollaan esimerkiksi lasten pääsemisen kouluun. Naista kuvataan NNKY:n teksteissä huolehtivaksi perheenemännäksi, joka huolehtii lasten fyysisistä ja henkisistä tarpeista.¹²¹ Miehen ja naisen roolit perheessä noudattelivat vallalla olleita käsityksiä aviopuolisoiden tehtävistä perheessä.

Säätyläisperheiden 1800-luvun elämää tutkinut Kai Häggman toteaa, että miehen ihanteesta puhuttiin 1800-luvulla huomattavasti vähemmän kuin naisen ihanteesta. Säätyläisperheiden keskeiset ihanteet määrittivät ennen kaikkea naista, lasta ja kasvatusta. Mies ja isä oli julkinen henkilö, joka edusti perhettä ulos yhteiskuntaan. Miehen elämän päämääränä oli saada myös perhe, mutta tullakseen todelliseksi mieheksi, hänen piti toteuttaa itseään julkisessa toimintapiirissä tieteen tai taiteen parissa tai toimia julkisessa virassa.¹²² Mies ei ensisijaisesti määrittynyt kodin kautta, kuten nainen. Vuosisadan vaihteen keskiluokkaisessa ydinperheihanteessa mies jäi syrjään perheen keskuksesta, kun kodista tehtiin naisen maailma, jota hän hallitsi yksinoikeudella.¹²³ Arja-Liisa Räisänen mukaan vaimolla oli velvollisuus luoda kodin henki ja rakastettava ilmapiiri, jonne aviomies palasi mielellään raskaan työpäivän jälkeen. Kodin tekemisellä viihtyisäksi sekä sillä, että siellä odotti iloinen ja aurinkoinen vaimo, oli vaikutuksensa mieheen, joka tuli silloin illan päätteeksi mieluummin kotiin, kuin meni kapakkaan. Rakastavalla ja kodin velvollisuuksista huolehtivalta vaimolla oli miestä ja koko kodin ilmapiiriä jalostava ja sivistävä vaikutus ja voitti juoppoudenkin perheessä.¹²⁴

Naisessa nähtiin olevan koko kodin ja perheen sielu, jonka avulla perhe pysyi pystyssä. Vuosijuhlassa pidetty pohjustus *Naisen tehtävä kodissa puo-*

¹²¹ Ks. esim. Kalliit lupaukset, *Kotia kohti* 4/1920, 64-65.

¹²² Häggman 1994, 193.

¹²³ Ollila 1993, 58.

¹²⁴ Räisänen 1995, 104-106.

lisona käy läpi niitä asioita, joita kodin hengettäreltä vaadittiin. Tähän liittyy ensimmäisenä vaimon suhde mieheen: ”*Luonteellaan ja käytöksellään osoittakoon vaimo, että hän ansaitsee miehensä luottamuksen. --- Tosi vaimo on kaikessa miehensä apu.*”¹²⁵ Vaimolla on siis todistettavaa miehelleen, että hän todellakin on hyvä vaimo ja että mies on tehnyt avioliittoa solmiessaan oikean valinnan. Perinteiset käsitykset naisesta miehen tukijana ja apuna käy toisesta lauseesta selväksi. Todellinen vaimo kohottaa miestänsä, ei toisin päin. Nainen ei vaadi mieheltään mitään, mutta mies vaatii naiselta:

*”Huoletta voimme sanoa, että kodin hyvinvointi riippuu naisesta. Jos hän rakkauden voimalla hallitsee ja työskentelee kodissaan, niin paljon iloa, valoa ja rauhaa saattaa hän ympärilleen.”*¹²⁶

Naisen teot tai tekemättä jättämiset vaikuttivat koko perheeseen. Miehenkin hyvinvointi oli riippuvaista vaimon toiminnasta, kuten käy ilmi tekstistä *Neuvoja äideille tyttäriensä kasvattamisessa*. Äitejä kehoitettiin opettamaan tyttäriilleen kodinhoitotaitoja, jotta nämä eivät olisi omassa kodissaan tottumattomia kotiaskareisiin. Taitamattomalla kodinhoidolla kerrottiin olevan huonot seuraukset: ”*Jos tytär joutuu naimisiin, laiminlyö hän kotinsa hoitamisen, tuhlaa varoja ja tekee velkoja, saattaa miehensä onnettomaksi ja syöksee hänet niin epätoivoon ja juoppouteen.*”¹²⁷

Naisen vastuualueeseen kuului selkeästi kodinhoito ja taloudenpito ja ne tuli osata avioliittoa solmittaessa. Perheen onni oli riippuvainen naisen kyvystä pitää koti siistinä ja viehättävänä sekä saada miehen tuoma palkkapussi riittämään kaikkiin perheen menoihin. Hyvällä kodinhoidolla nainen ansaitsi miehensä luottamuksen ja arvostuksen sekä teki miehensä onnelliseksi. Viihtyisässä kodissa mies vietti mielellään aikaansa, mutta säröt kodin idyllissä sai miehen viettämään aikaansa muualla. Naisia varoiteltiin miesten sortumisella alkoholin kiroihin, jos nainen ei kyennyt hoitamaan tehtäviään kunnolla. Syytä tähän etsittiin siis naisesta ei miehestä.

Taloudenhoitoon tarvittavat valmiudet tuli saada jo nuorena tyttönä, jotta nämä erilaiset taidot olivat olemassa nuoren naisen mentyä naimisiin ja hoi-

¹²⁵ Naisen tehtävä kodissa, Pohjustus Oulun vuosijuhlassa vuodelta 1913, *Kotia kohti* 4/1914, 53-56.

¹²⁶ Naisen tehtävä kodissa puolisona, Pohjustus Oulun vuosijuhlasta vuodelta 1913, *Kotia kohti* 4/1914, 53-56.

¹²⁷ *Neuvoja äideille tyttäriensä kasvattamisessa*, *Kotia kohti* 7-8/1906, 123-125.

taessaan omaa kotiaan. ”*Aika on kallis*” Sananen nuorille kirjoituksessa nuorille annetaan ohjeita ruumiin ja sielun hoitamisesta, mutta myös kotitöiden tekemiseen:

*”Harjoita kättäsi kaikenlaisten töiden suorittamiseen! Opi varhain käyttämään neulaa ja puikkoja! Opi valmistamaan vaatteita itsellesi ja läheillesi! Opi hoitamaan taloutta ja kotia, vaalimaan lapsia ja sairaita!”*¹²⁸

Asui nuori nainen tulevaisuudessa sitten yksin tai perheensä kanssa, kaikenlaiset kotitaloustyöt oli syytä osata. Vaatteiden valmistus itse säästi paljon rahaa ja siksi sille annettiin suurta arvoa. NNKY:n piirissä oli huomattu, että nuorten tyttöjen ompelutaito oli huonontunut ja siksi sen opetteluun kehoitettiin.

Nuorena tyttönä saadut opit kodinhoidossa tekivät naisesta taitavan ja kyvykkään hoitamaan omaa kotiaan. Jo mainitusta pohjustuksesta *Naisen tehtävä kodissa puolisona* käy ilmi, että puuhakas, näppärä nainen oli perheenemännän ihanne, jota arvostettiin. Nainen teki nimenomaan itse kaikki kotityöt:

*”Hänen on tunnettava ja itse osattava kodin tehtäviä toimittaa. Osata käyttää sormiaan, osta laittaa ruokaa, osata käyttää neulaa, se ei ole ainoastaan aineellinen, vaan myös henkinen pääoma. Täytyy enemmän sääliä kuin moittia toimettomia naisia.”*¹²⁹

Toimettomuus ei kuulunut kunnon naisen ominaisuuksiin, vaan tekemällä kaikki kodin askareet itse hän lunasti paikkansa hyvänä perheenemäntänä. Kriitikki toimettomia naisia kohtaan kohdistui kaikkiin naisiin asemasta riippumatta. Hyvän naiseuden määre oli naisen monipuolinen osaaminen kodin eri askareissa.

Kotona työskentelyn merkitystä korostettiin erityisesti työläisnaisille, joilla nähtiin olevan käytännössä koko työväenkysymyksen ongelmanratkaisu kässissään. NNKY:n maailmankonferenssissa Tukholmassa vuonna 1914 pohdittiin muuan muassa niitä velvollisuuksia, joita naisella oli perhe-elämässä. Konferenssin referaatissa todetaan, että nainen oli näitä velvollisuuksia kodissaan viime aikoina laiminlyönyt. Syy tähän ei aina ollut aineellinen hätä, vaan haluttomuus käytännölliseen työhön ja sen halveksiminen:

¹²⁸ ”Aika on kallis” Sananen nuorille, Sisar, *Kotia kohti* 2/1922, 7-9.

¹²⁹ Naisen tehtävä kodissa puolisona, Pohjustus Oulun vuosijuhlassa vuodelta 1913, *Kotia kohti* 4/1914, 53-56.

”Kaikissa maissa riippuu koko yhteiskunnallinen tilanne, sairaus y.m.s. suureksi osaksi vaimojen kodinhoitokyvystä. On sanottu, että koko sosiaalisen kysymyksen ratkaisu on työläisvaimojen käsissä. Sentähden: takaisin kotoisiin askareihin, jotka kasvattavat ja muodostavat nuoret naisemme paremmin elämään varustetuiksi; siitä johtuu kansojen hyvinvointi.”¹³⁰

Naisen työskentely kodissa oli naisen tehtävä ja kuului hyvään emännyyteen. Kotitöiden laiminlyönti ja halveksiminen oli jotain, mikä ei kuulunut naiselle. Tekstissä ei eritellä millaiset naiset eivät sitten tee kotitöitä, seuraavaksi kuitenkin puhutaan työläisvaimosta ja heidät halutaan takaisin kotiin. Porvarilliset naiset halusivat sitoa työläisvaimot kotiin, jotta nämä voisivat hoitaa paremmin kotiaan ja perhettään ja olla näin hyödyksi koko kansan hyvinvoinnille. Kansakunta-ajattelu oli hyvin vahvaa koko 1900-luvun alkupuolen ja naiset valjastettiin siihen uuden sukupolven synnyttäjinä ja kasvattajina.

NNKY:n näkökulmasta kaikki oli lähtöisin kodista, hyvät vaikutteet ja huonot vaikutteet. Koska äidin vastuulla oli koti ja lapset, hänen merkityksensä oli suuri myös koko yhteiskunnan kannalta. Vuonna 1910 *Kotia kohti* lehden kirjoituksessa *N.N.K.Y. ja kodit* todetaan:

”Kodista saa ihmislapsi syvimät vaikutuksensa, siellä hänen luonteensa kehkeytyy. Mutta koti on myöskin yhteiskunnan kehto. Millainen koti, sellainen yhteiskunta. Eeva turmeli kodin, naisen on myöskin se parannettava.”¹³¹

Kodin havaittiin olevan yhteiskunnan perusyksikkö, jonka olemus heijasteli koko yhteiskuntaan. Koti oli naisen valtakuntaa, jolle kuului kaikki kodissa tapahtuvat toiminnot: ravitseminen, vaatetus, siisteys, sairaudenhoito ja kasvattaminen. Naisen vastuu ja velvollisuus oli omalla toiminnallaan tehdä ja saada koti sellaiseksi, että se yhteiskunnan kannalta oli toimiva yksikkö, joka hoiti ja kasvatti uutta sukupolvea. NNKY rummutti selkeästi kodin ja yhteiskunnan suhdetta, *”koti on yhteiskunnan kulmakivi”¹³²*. Kodin tehtävä oli kasvattaa kunnollisia kansalaisia, jotta myös valtio ja yhteiskunta olisivat korkealla tasolla.

Naisen kodinhoidollisista taidoista teksteissä korostettiin erityisesti kodin järjestystä ja siisteyttä. Ne kertoivat kodin emännästä ja hänen kyvykkyy-

¹³⁰ N.N.K.Y:n maailmankonferenssi Tukholmassa 10-18.6.1914, *Kotia kohti* 9-10/1914, 142-155.

¹³¹ N.N.K.Y. ja kodit, *Kotia kohti* 7-8/1910, 106. Ks. myös N.N.K.Y. ja kodit - keskustelukysymys, jonka Hämeenlinnan kokouksessa pohjusti rouva A. Niemi, *Kotia kohti* 10/1910, 148-150.

¹³² Yhteiskunta, nainen ja työ, (esitelmä) agronomi Suoma H. Kyykoski, *Kotia kohti* 10/1918, 152-154.

destään siirtää siisteyden periaatteita seuraavalle sukupolvelle. Nuorten osaston kirjoituksessa *Koti puhtaaksi!* selviää, että äidin tehtävänä oli opettaa tyttärelleen mainittuja asioita:

”Millaisiin tapoihin, millaiseen järjestykseen ja puhtauteen äiti tyttärensä totuttaa, sellaiseksi muodostuu tämän käsityskanta joutuessaan itse kerran perheenemännäksi, suureen tehtäväänsä uuden suvun kasvattajana.”¹³³

Äidin esimerkki oli ensisijaisen tärkeä. Siisteys ja puhtaus oli aikakauden hyve ja siisti koti oli naiselle kunnia-asia, joka määritteli hänen asemaansa muiden silmissä. Puhtautta ja siisteyttä haluttiin kaikkiin koteihin sosiaalisesta asemasta riippumatta. Köyhyys ei ollut mikään veruke kodin hoitamatta jättämiseen. Edellä mainitussa kirjoituksessa kerrotaan köyhästä kodista, jossa oli likaista ja tunkkaista. *”Tällaista se on, kun on köyhä”*, toteaa perheen äiti. Kirjoituksessa painotetaan voimakkaasti, ettei köyhyys ei ollut mikään syy kodin epäpuhtautteen: *”Eikö köyhänkin koti voisi olla puhdas, eikö sen kurjuutta voisi sillä juuri hiukan lieventää? Sanotaanhan ahkeruuden voittavan köyhyydenkin.”¹³⁴* Juuri työläiskodissa, josta edellinen esimerkkikin todennäköisesti kertoo, perheenemännillä nähtiin olevan paljon parannettavaa kodinhoitotaidoissa. Ylipäätään työläistyttöjen äitiydessä ja kodinhoidossa nähtiin olevan paljon riskejä ja ongelmia. Työläistyttöt naimisiin mennessään olivat tottumattomia hoitamaan kotiaan, koska olivat tottuneet huolehtimaan vain itsestään ja viettäneet huonoa elämää. Tällainen perheenäiti *”vie kodin onnen”*.¹³⁵

Vuoden 1911 *Valohon* kalenterin kirjoituksessa työläisnaista moititaan vielä armottomammin. *Suurteollisuuden vaikutus naiseen* käsittelee sitä, miten asiat olivat työläisnaisten kohdalla ennen paremmin ja nainen osasi vielä hoitaa kotia. Kertomuksessa vanha työmies kertoo, miten työläiskodissa nykyään keitetään harvoin kunnon ruokaa, huonekaluja on vähän tai ne ovat rikkiäisiä, jotka puolella on likaista ja harmaata, eikä kahta vaatekertaa pyhävaatteitakaan ole kenelläkään. Syy tähän työläisnaisen rappioon löytyi teollisuudesta, joka oli ottanut naisia palvelukseensa, eikä kodeissakaan tarvittu enää niin paljon naisten työvoimaa erilaisten kotitalouskeksintöjen myötä: *”Ei sivistynyt nuori nainen eikä nuori kansan tyttö enää ahertele kodissa.”* Tekstissä ei yksinomaan kriti-

¹³³ Koti puhtaaksi! Nuorten osasto, *Kotia kohti* 4/1918, 57-58.

¹³⁴ Koti puhtaaksi! Nuorten osasto, *Kotia kohti* 4/1918, 57-58.

¹³⁵ N.N.K.Y:n kesäkurssit Tammisaaressa, *Kotia kohti* 7-8/1903.

soida työläistyttöjä vaan puuhakas ja taitava nuori nainen oli kaikkiin yhteiskuntaluokkiin ulottuva ihanne. Työmies jatkaa, etteivät palvelijattaretkaan oppineet samoja taitoja kotitöissä kuin aikaisemmin, koska palvelijoiden määrää kodeissa oli vähennetty erilaisten keksintöjen sekä kotitöiden ulkoistamisen johdosta. Nykyajan nuoria naisia kuvattiin taitamattomiksi kotitöihin, koska he koulunkäynnin päätyttyä ryhtyivät opettajiksi, pankkineideiksi tai konttoristeiksi:

”Mutta jos nykyajan palvelijatar on vähätaitoisempi niin on nuori nainen joka nuoresta pitäen on ollut teollisuudessa töissä, aivan taitamaton kaikkiin tehtäviin. Kun hän sitten menee naimisiin, ei kodissa voi syntyä muuta kuin köyhyyttä ja puutetta, koska hän on taitamaton kotia hoitamaan. Ja jos hän on kaiken lisäksi ollut vuokralaisena ja osallistunut ulkoisiin huvituksiin, niin hän ei ole ainoastaan taitamaton vaan kelvotonkin täyttämään tehtäväänsä työläisvaimona.”¹³⁶

Kuvaukset työläisnaisista ovat samankaltaisia koko tutkittavana ajanjaksona. Tytöt menivät tehtaaseen töihin niin nuorina, etteivät he olleet ehtineet oppia tärkeitä kodinhoitotaitoja, mikäli äiti oli yleensä ollut kotona heitä opettamassa. Vapaa-aikansa tytöt viettivät mieluummin huveissa kuin ompelemista opetellen. Tämä nähtiin ongelmallisena ja työläisnaisiin kohdistui tästä syystä paljon ulkopuolista painetta. Taitamattomuus kodinhoidossa oli kohtalokasta, koska se aiheutti lisääntyvässä määrin köyhyyttä ja puutetta, jota työläisperheissä koettiin jo valmiiksi. Naisten työnteko siis kaiken kaikkiaan nähtiin uhkana perheelle, oli kyse sitten työläistyöstä tai työläisäidistä.

Naisen kyky hoitaa kotia ei ollut kiinni ulkoisista seikoista, vaan naisesta itsestään ja hänen luonteestaan. Nainen pystyi vaikka mihin, jos vain halusi. *Isoäitini* -kertomus kertoo naisesta, joka huolehti leskeksi jäätyään paitsi omista lapsistaan, myös tyttärensä lapsista. Leskeä kuvataan säntillisenä ja ahkerana naisena, jonka kodissa oli aina siistiä ja kaikki asiat hoidettiin tarkasti. Isoäiti teki monien taloustöiden lisäksi hienoja käsitöitä ja kutoi ja ompeli tyttärineen kaikki heidän myötäjäisensä. Isoäiti ei koskaan valittanut, vaan oli tyytyväinen siihen mitä hänellä oli. Tällaisen perinnön toivottiin siirtyvän seuraaville sukupolville *”että oppisimme heidän tavallaan olemaan uskollisia vähästä ja tekemään tinkimättä velvollisuutemme. Silloin varmasti väistyisi katkeruus, tyytymättömyys ja puute monesta kodista”*.¹³⁷ Ihannoivat kuvaukset entisaikojen naisista kertoo

¹³⁶ Suurteollisuuden vaikutus naiseen. M.A.R. (Marta Renwall), Valohon 1911, 141-149.

¹³⁷ Isoäitini, *Kotia kohti* 7-8/1908, 138-139.

siitä, että nykyajan naisissa oli jokin vialla. Oliko naisemansipaatio muuttanut naista niin, ettei hän enää ”*tyytynyt osaansa*” vaan halusi tehdä muutakin kuin ”*suorittaa velvollisuutensa*”. Katkeruus ja tyytymättömyys tulkittiin kiittämättömyydeksi, koska naisen velvollisuus oli tehdä osansa, se kuului naisen luonteeseen. Kodin onni oli naisen käsissä.

Koti oli osa yhteiskuntaa, mutta myös naiselle tarjottiin roolia yhteiskunnassa muutoinkin kuin äitinä. NNKY:n lehdissä naisia rohkaistiin ottamaan osaa yhteiskunnalliseen työhön, koska naisilla ei ollut velvollisuus ja kutsumus ainoastaan kotiaan vaan myös yhteiskuntaa ja isänmaataan kohtaan. Kaikista suurin kutsumus oli kuitenkin Jumalan valtakuntaa nähden.¹³⁸ Kristillisyys oli NNKY:n ajatusmaailmassa kaiken perusta ja evankeliumin eteenpäin vieminen sekä kaikenlainen yhteiskunnallinen hyväntekeväisyys- ja auttamistyö oli itsensänselvyys kristityille naisille. Naisia rohkaistiin aktiivisuuteen ja erityisesti sanan levittämiseen. Naisen moniin mahdollisuuksiin yhteiskunnassa viittaa dogmatiikan ja siveysopin professori Antti J. Pietilä kirjoituksessa *Uudelle vuodelle*:

*”Kristillisen seurakunnan piirissä ovat naiset jo entis-aikoina, jolloin nainen sivistyksensä puolesta oli miehestä niin paljon jälessä, suureksi siunaukseksi toteuttaneet naisasian periaatetta naisten oikeudesta ja velvollisuudesta yhtäläiseen työhön miesten kanssa. Mitä he siis voivatkaan saada aikaan nyt, jolloin he ovat taidoissa ja tiedoissa miesten tasalla!”*¹³⁹

Naisten potentiaali yhteiskunnalliseen työhön oli kasvanut koulutuksen ja sivistyksen myötä. Naisia ei nähty enää pelkästään naisina vaan myös yhteiskunnallisina toimijoina, tämä ilmentyi muun muassa naisten saavuttamassa äänioikeudessa ja vaalikelpoisuudessa. Saavutettua etua korostettiin myös *Kotia kohti* -lehdessä, jossa naisia patisteltiin eduskuntavaalien alla vaaliuurnille.¹⁴⁰

Vuoden 1918 sisällissota oli käännteentekevä tapahtuma koko Suomessa, ja myös NNKY otti kantaa entistä voimakkaammin yhteiskunnan mädännäisyyteen ja kehotti erityisesti naisia nostamaan kansaa ylös turmeluksesta. NNKY ei tuominut tai ottanut kantaa itse sotaan, vaan halusi sodan jälkeen tehdä voitavansa ”*hädän, kurjuuden, vihan ja katkeruuden poistamiseksi*”. Luki-

¹³⁸ Vaeltakaa niin kuin saamanne kutsumuksen arvo vaatii pyrkien säilyttämään hengen yhteyttä rauhan siteen kautta Ef. 4:1,3, Valohon 1918, 25-29; N.N.K.Y. ja kodit - keskustelukysymys N.N.K.Y:n vuosijuhlissa Hämeenlinnassa, *Kotia kohti* 3/1911, 45-47.

¹³⁹ Uudelle vuodelle, Antti J. Pietilä (dogmatiikan ja siveysopin professori), *Kotia kohti* 1/1906, 3-5.

¹⁴⁰ Onko kristityillä naisella yhteiskunnallisia velvollisuuksia?, *Kotia kohti* 9/1917, 144.

joita muistutettiin, että ”*puhdas ja tahraton jumalanpalvelus Jumalan ja Isän silmissä on se, että käy katsomassa orpoja ja leskiä heidän ahdistuksessaan*”. NNKY tahtoi rakentaa ”*uutta*” Suomea ”*Kristus-kalliolle*” ja tässä rakennustyössä naisilla oli tärkeä tehtävä. Siveellinen, puhdas nainen vaikutti kohottavasti veljiinsä ja miespuolisiin tuttaviinsa ja erityisesti aviomieheensä ja lapsiinsa. Tätä kautta naisella oli välillinen vaikutus koko yhteiskuntaan. Naisen oli unohdettava kaikki turhanpäiväinen ja keskityttävä tähän tärkeään työhön, kuten kirjoituksessa ”*Nyt on aika*” todetaan:

”Nyt on aika nousta velttouden, itsekkäisyyden ja suruttomuuden sikeästä unesta. Nyt on aika meidän naisten luopua turhamaisuudesta, hempeämielisestä mielistelystä ja itsekkäältä onnen haaveilusta. On aika lopettaa pintapuolinen, turha lörpöttely ja joutavissa huvituksissa käynnit.”¹⁴¹

Yhteiskunnalliset asiat nousivat pinnalle erityisesti vuoden 1918 tapahtumien jälkeen. Naisten osallistumista pidettiin tärkeänä, mutta samaan hengenvetoon kuitenkin todettiin, että kodin tuli aina olla naisen elämässä ensimmäisellä sijalla. Esitelmässä *Yhteiskunta, nainen ja työ* vuodelta 1918 naisia kehoitettiin osallistumaan yhteiskunnalliseen työhön, koska monien kysymysten, kuten köyhäinhoitoa, kotitaloutta ja kasvatusta koskevien asioiden pohtimiseen ja ratkaisemiseen naisella oli luontaisia kykyjä. Yhteisistä asioista kiinnostuneella ja ymmärtävällä naisella oli myöskin parhaat edellytykset hoitaa kotiaan ja kasvattaa nousevaa polvea. Kodin piti tulla naisen elämässä kuitenkin ensin, sillä ”*naisen velvollisuuksia kodissa ei kukaan muu voi täyttää*”.¹⁴² Naisilla oli kykyä ja mahdollisuuksia yhteiskunnalliseen toimintaan, mutta samalla naisen tuli kuitenkin olla tarkkana ettei koti ja lapset kärsineet äidin harrastuksista. Näillä yhteisiä asioita ymmärtävillä, toisin sanoen sivistyneillä naisilla, oli parhaat edellytykset myös oikeanlaiseen äitiyteen ja kodinhoitoon.

Yksi yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista oli kieltolaki, johon otettiin kantaa myös *Kotia kohti* -lehden sivuilla. Alkoholikysymystä käsiteltiin lehdessä heti 1900-luvun alussa, kun NNKY:ssä pohdittiin yhdistyksen suhdetta raittiusliikkeeseen. Alkoholiiin suhtautuminen oli NNKY:ssä alusta saakka kielteinen,

¹⁴¹ ”Nyt on aika”, *Kotia kohti* 6/1918, 82-83.

¹⁴² Yhteiskunta, nainen ja työ (esitelmä), agronomi Suoma H. Kyykoski, *Kotia kohti* 1918/10, 152-154.

vaikka täydellistä absolutismia se ei yhdistyksenä kannattanutkaan.¹⁴³ Kielto-
lain astuttua voimaan vuonna 1919 yhdistyksessä oli kuitenkin itsestään selvää,
että säädetty lakia tuli noudattaa. Alkoholinkäytön pahin ilmiö oli juoppous, ”ka-
mala synti, joka särkee kodit raunioiksi, köyhdyttää maan ja kansan, riistää uh-
reiltaan kaiken ihmisyyden, tuhoaa ruumiin ja sielun vieden ajalliseen ja ian-
kaikkiseen perikatoon”. Juoppous nähtiin erityisesti miesten ongelmana, koska
kieltolain saaminen nähtiin hyvänä varsinkin naisten ja lasten kannalta, jotka
kärsivät alkoholisoituneen miehen takia.¹⁴⁴ Kirjoituksesta *Taisteluun tapaintur-
melusta ja laittomuutta vastaan!* käy ilmi, etteivät kaikki kuitenkaan noudatta-
neet lakia ja naisille asetettiin tässä suhteessa velvollisuus taistella näitä turme-
levia paheita vastaan sillä paikalla, jolla nainen oli. Naisen tuli ”*puolisona, äitinä,
sisarena ja ystävänä valvoa kotilieden pyhää tulta, ettei tällaiset hirmuiset pa-
heet saisi siellä jalansijaa*”. Aseeksi väkijuomakirrosta vastaan naisille ei annet-
tu muuta kuin rukouksen voima: ”*Mutta emme saa lannistua, sillä Jumala on
puolellamme.*”¹⁴⁵

4.3 Uhrautuva kasvattaja

Lastenkasvatuksen tieteellistäminen alkoi näkyä 1920-luvulla. Kasvatuksessa
haluttiin korostaa moraalista puolta, lapset haluttiin kuuliaisiksi ja tottelevaisiksi
vanhempiaan kohtaan sekä painotettiin rehellisyyttä, ahkeruutta ja velvollisuu-
dentuntoa. Samalla kuitenkin kiinnitettiin huomiota vanhempien vastuuseen, eri-
tyisesti äitien, joiden haluttiin olevan esimerkkinä lapsilleen. Äidin tuli edustaa
niitä arvoja, jotka hän halusi lapsensakin omaksuvan. Anne Ollila toteaa, että
lastenhoidon tieteellistäminen muutti kasvatuseriaatteita, mutta samalla siihen
liittyi voimakas äitiyden ihannointi. Molemmilla haluttiin lisätä äitiyden arvostus-
ta.¹⁴⁶

Perheenäidille velvollisuudet perhettä kohtaan tulivat aina ensimmäise-
nä. Tämä käy ilmi esimerkiksi NNKY:ssä itsessään, kun siellä pohdittiin per-

¹⁴³ N.N.K.Y:n raittiustyö alustus, *Kotia kohti* 9/1903, 139.

¹⁴⁴ ”Aika lyhyt on. Työhön, taistohon!”, Isänmaanystävä, *Kotia kohti* 1/1927, 13-14.

¹⁴⁵ Taisteluun tapainturmelusta ja laittomuutta vastaan!, Lydia Lyytikäinen, *Kotia kohti* 9/1923, 135.

¹⁴⁶ Ollila 1993, 133-135.

heenäitien suhdetta yhdistyksen toimintaan. Vuosijuhlan keskustelukysymyksessä *NNKY ja kodit* todetaan, että äideille saattoi tulla velvollisuuksien ristiriita, osallistuako yhdistyksen kokouksiin illalla vai ollako kotona laittamassa lapsia nukkumaan. Yhdistys ei halunnut olla riistämässä äitejä kodeistaan, eikä halunnut rasittaa pienten lasten äitejä liiallisilla kokouksilla. Äiti voi olla jäsenenä NNKY:ssä, mutta tuskin ”*Jumala kutsuu äitiä, jolla on monta pientä lasta sellaiseen toimeen N.N.K.Y:ssä, joka vaatii paljon työtä*”.¹⁴⁷ Äidillä arveltiin olevan aikaa tunti tai pari viikossa yhdistyksen toimintaan, jossa hän sai virkistystä sielulleen ja toi samalla siunausta kodilleen. Myös miesten arveltiin ymmärtävän tämän ja olevan siitä kiitollisia.¹⁴⁸ Perheen ja lapsien tuli olla naisen elämässä aina ensimmäisellä sijalla. Ei edes työskentely yhdistyksessä saanut viedä liaksi aikaa perheeltä ja olla tärkeämmällä sijalla kuin koti.

Äidin ensisijainen tehtävä oli olla lasten kasvattaja. Lasten katsottiin tarvitsevan hellää huolenpitoa ja rakkautta, jotta heistä kasvaisi tasapainoisia aikuisia. Kertomus äidittömästä Ristosta antaa lohduttoman kuvan lapsen elämästä, missä lapsi oli joutunut kasvamaan ilman äidin rakkautta. Risto asui isänsä kanssa, joka oli varas, eikä välittänyt pojastaan. Myös Risto oli ryhtynyt varastelemaan:

*”Mutta mitäpä muuta saattoi odottaakaan? Ei ollut äiti koskaan liittännyt Riston käsiä iltarukoukseen. Joka päivä täytyi hänen nähdä kurjan isänsä vaanivat katseet. Hänen kolkko, ikävä kotinsa oli täynnä tuon kolkon miehen rauhattomuutta. Arkana väisteli lapsi isäänsä.”*¹⁴⁹

Riston isää kuvataan paitsi heittiöksi myös kykenemättömäksi kasvattamaan poikaansa. Isältä puuttuu kasvattajana sellaiset piirteet, joita äidillä ajateltiin automaattisesti olevan. Isältä ei tullut rakkautta tai hellyyttä, jota poika olisi tarvinnut. Äidin merkitys lapsen tunne-elämälle nähdään siis tärkeäksi. Myös Riston kotia kuvataan kylmäksi ja kolkoksi, koska sitä ei ollut naisen käsi rakentanut. Isän ja pojan kodista puuttuu lämpö ja kodikkuus, jota äidin olemus ja kodinhoidolliset taidot olisivat kotiin tuoneet. Riston pelastaa isänsä kohtalolta ystävällinen sana vieraalta mieheltä, joka sai hänet kiinni varastamisesta. Tämän jälkeen Risto paransi tapansa eikä enää varastanut.

¹⁴⁷ N.N.K.Y. ja kodit – Keskustelukysymys N.N.K.Y:n vuosijuhlassa Hämeenlinnassa, *Kotia kohti* 3/1911, 45-47.

¹⁴⁸ N.N.K.Y:n vuosikokous Pietarsaareissa 1-3.7.1914, *Kotia kohti* 1915/1, 9-12.

¹⁴⁹ Ystävällinen sana (suomennos), *Kotia kohti* 1/1930, 5-6.

Kuten edellinenkin esimerkki Ristosta kertoi, nimenomaan äidin tehtävänä pidettiin hengellistä kasvatusta. Äiti oli se henkilö, joka ensimmäisenä istutti lapsen uskon siemenen:¹⁵⁰

”On sanottu, että se käsi, joka kehtoa keinuttaa, hallitsee maailmaa. Ne opetukset, jotka te, äidit, istutatte lastenne mieliin, ennen kuin kukaan muu on saanut tilaisuuden heihin vaikuttaa, ne vievät lapsen joko Jeesuksen luo tai pois Hänestä. Ottakaa huomioon tämä! Se vaikutus, minä lapsi saa äidiltään, kestää kauimmin, olkoon se hyvä tai paha.”¹⁵¹

Lapsi sai äidiltään paitsi lämpöä ja läheisyyttä myös paljon erilaisia vaikutteita, joiden merkitys oli suuri koko lapsen loppuelämän kannalta. Äidin vaikutus lapsessa oli joko hyvä tai huono ja tästä syystä äideille ladattiin kasvattajina monia velvoitteita. Äidin antamat vaikutteet korostuivat erityisesti tyttöjen kasvattamisessa, koska äiti opeillaan ja esimerkillään siirsi omia äitiyden ja taloudenpidon tapojaan tyttärelleen, mahdolliselle tulevalle äidille. Äidin tuli omalla esimerkillään opastaa tytärtään työntekoon ja kotiaskareisiin, jotta he osaisivat myöhemmin hoitaa tulevaa kotiaan. Äidin tehtävä oli tehdä kotinsa sellaiseksi, että tytär piti sitä parhaimpana paikkana maailmassa, ja jossa tytär oli oppinut rakastamaan järjestystä ja rauhaa.¹⁵² Äidin vaikutukset tyttärensä luonteeseen ja kykyihin toimia erilaisissa tilanteissa tulevat ilmi esimerkiksi kertomuksessa *Matkan varrelta*. Se kuvaa junamatkaa, jossa junaan astui maalaistyttö kaupittelemaan kangasta. Tyttö ei onnistunut tekemään kauppvoja ja kertomuksessa kuvataan junassa matkustavan Ruuthin tuntemuksia asiasta:

”Ruuthia säählitti tämän köyhän kodin kohtalo, varsinkin, kun hän tytön käytöksestä päätteli, että äiti luultavasti oli luonnoltaan yhtä saamaton kuin tyttökin. Ei ollut ihme, jos köyhyys kodissa vallitsi, kun ei oltu opittu ajatuksella eikä harkitun suunnitelman mukaan työtä tekemään.”¹⁵³

Äidin toiminta, saamattomuus, nähtiin syynä tyttärenkin toimintaan. Tyttöä ei niinkään syytetty huonosta menestyksestä kankaan myymisessä, vaan syy oli äidin, joka ollut kyennyt opettamaan tytärtään työntekoon. Äidin taidoissa nähtiin tässäkin tapauksessa olevan syy perheen köyhyyteen.

¹⁵⁰ Ks. esim. Viisas neuvo, J. Fr. Sr., Valohon 1916, 72-75; ”Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa, maassa rauha ja ihmisille hyvä tahto.” (Äitini ja veljeni muistoksi.), K. O-nen, Valohon 1919, 102-104; Iloja ja vaaroja, Marja S., *Kotia kohti* 7-8/1903, 104-109.

¹⁵¹ Äidin vaikutus, pastori Smith, *Betlehemin tähti* 1912, 7.

¹⁵² Neuvoja äideille tyttäriensä kasvattamisessa, *Kotia kohti* 7-8/1906, 123-125; Oma talo kansan tyttärille pääkaupungissa, *Kotia kohti* 9/1910, 139-140. Naisen kasvattaminen kotia ja kotivelvollisuuksia varten, *Kotia kohti* 1/1914, 6-8.

¹⁵³ Matkan varrelta, *Kotia kohti* 3/1915, 37-39.

Paikoin äidin harteille kasvattajana laitettiin suurtakin taakkaa. Äidin kyvyt kasvattajana mitattiin pitkälti sillä, millainen lapsen tulevaisuudesta muodostui. Äidin vastuulla oli päätyikö lapsi huonoille vai hyville teille. Kirjoituksessa *Äidin vaikutus* kerrotaan englantilaisesta miehestä, joka oli tuomittu kuolemaan murhasta. Ennen tuomion toimeenpanoa hän tapaa äitinsä:

*”Äiti itki ja sanoi: En ole kuitenkaan koskaan opettanut sinulle mitään pahaa. - Et ole, vastasi poika, mutta sinä et ole myöskään koskaan opettanut minulle mitään hyvää, jos olisit sen tehnyt, en ehkä seisoin nyt tässä.”*¹⁵⁴

Pojan vastaus äidilleen tuntuu julmalta, mutta se kertoo siitä millainen vastuu äidillä kasvattajana nähtiin olevan. Äidin toiminta määritteli lapsen tulevaisuutta hyvässä ja pahassa. Kertomuksessa ei kerrota äidin vastausta pojalleen, koska se ei ollut oleellista. Kertomuksen tärkein seikka oli, että äiti oli kasvattajana epäonnistunut. Poika laittoi oman toimintansa osaksi äidin syyksi. Toisaalta kertomuksesta käy ilmi myös äidin välittäminen lapsestaan. Äiti oli tullut katsomaan poikaansa, vaikka tämä oli tehnyt niinkin hirveän teon kuin murhannut toisen ihmisen. Monissa kertomuksissa äidiltä ei lopu rakkaus lapseensa, vaikka isältä se saattoi loppuakin. Äidinrakkaus kesti lasten harhapolut ja vuosikymmenten erot. Se toi aikuiset lapset takaisin äidin helmaan, jos maailman turvattomuus painoi. Hyvän kodin muisto säilyi lapsissa koko elämän.¹⁵⁵

Äitiysdiskurssissa yksi selkeä piirre äidin ominaisuuksissa on uhrautuvuus. Äiti uhrasi itsensä, terveytensä, omaisuutensa, kaikkensa perheensä hyväksi. Uhrautuvat äidit eivät valittaneet vastoinkäymisistä ja olivat vähään tyytyväisiä. He uskoivat vahvasti Jumalaan ja juuri usko sai heidät kestäämään kaikki elämässä eteen tulleet ongelmat. Useat kertomukset henkisesti vahvoista ja uhrautuvista äideistä kertoivat vaatimattomissa oloissa tai köyhyydessä elävistä äideistä, joista monet olivat leskiä.¹⁵⁶ Elämän koettelemuksista huolimatta naiset pitivät huolta perheestään ja saivat lapset kasvatettua aikuisiksi ilman miestä. Naiset tekivät sen, mitä heidän täytyi tehdä ja mitä heidän odotettiin tekevän. Joulukertomus *Kuinka Heikki sai uuden puvun* kertoo yhdestä velvollisuuden-

¹⁵⁴ Äidin vaikutus, pastori Smith, *Betlehemin tähti* 1912, 7.

¹⁵⁵ Ks. esim. Puulusikka, *Betlehemin tähti* 1921, 15-16; Kun rakkaus ottaa vastaan, K.S., *Betlehemin tähti* 1926, 19-20; Anna-Liisa. Tarina sydämen kaipuusta, Signe Stenbäck-Lönnberg, *Betlehemin tähti* 1923, 14-15.

¹⁵⁶ Ks. esim. Kustaavan Jouluilo, *Betlehemin tähti* 1912, 4-5; Ei sijaa vanhalle äidille (Kasvatusopillisista sanomista), *Kotia kohti* 9/1906, 134-136; Isoäitini, *Kotia kohti* 7-8/1908, 138-139; Kuinka Heikki sai uuden puvun, *Kotia kohti* 12/1914, 181-183.

tuntoisesta ja uhrautuvasta leskiäidistä, jolle tärkeintä oli lasten hyvinvointi. Äiti pesi päivät kylällä vaatteita ja illat istui ompelemassa. Selkä- ja silmäsarystä huolimatta hän istui yömyöhään ompelemassa, että hänen neljä poikaansa saivat edes ”välttämättömimmät tarpeensa”.¹⁵⁷

Muiden palveleminen ja itsensä uhraaminen muiden hyväksi oli voimakkaasti sisäistetty itsestänselvyyttä tyttöjen arvomaailmassa. Naisilla ei ollut valinnanvaraa, vaan epäitsekkäs uhrautuvaisuus oli ainoa kunniallinen toimintatapa sen aikaisen normin mukaan. Tyttären tehtävä oli huolehtia sairaista vanhemmistaan tai hoitaa taloutta ja pienempiä lapsia, jos äitiä ei ollut.¹⁵⁸ Naisissa ajateltiin olevan sellaista vahvuutta, jota ei välttämättä mieheissä ollut: ”Hädän, surun, vastoinkäymisen tullessa, on usein nähty, että nainen on kestävämpi kuin mies. Mies näkee kyllä pitemmälle, mutta nainen syvemmälle.”¹⁵⁹ Nainen ei sortunut niin helposti vastoinkäymisten edessä, koska naisen tehtävä oli huolehtia. Naisiin oli sisäänrakennettuna vaatimus oman itsensä unohtamiseen muiden hyväksi, velvollisuudet tulivat ennen omia haluja.

Äidin uhrautumisen ja marttyyriuden välillä näyttää ero olevan joskus hyvin pieni. Kertomus *Äidin kyöneleet*, kertoo sairaasta äidistä, joka teki kaiken mitä aviomies ja tytär pyysivät, mutta kumpikaan ei kiittänyt häntä mistään vaan kohtelevat äitiä huonosti. Äiti ei sanonut kummallekaan vastaan, vaan teki nöyrästi kaikki mitä pyydettiin ja itki yksinään suruaan.¹⁶⁰ Äiti uhraisi itsensä ja otti itselleen marttyyrin aseman. Kertomuksessa syyllistetään aviomiestä ja melkein aikuista tytärtä, jotka eivät huomioi sairasta äitiä. Äitiä ei syyllistetä mistään, vaan äiti odotti tynesti kuoleman jälkeistä elämää taivaassa ja se sai hänet unohtamaan maallisen elämänsä vaikeudet.

Äitien uhrautuvaisuus sai arvoisensa huomion, kun äitienpäivän vietto levisi Yhdysvalloista Suomeen, jossa sitä alettiin viettää vuonna 1919. Kristillistä arvomaailmaa edustava Kotikasvatusyhdistys toi tavan Suomeen ja ryhtyi järjestämään äitienpäiväjuhlia ja levittämään juhlatapaa. Päivä sai huomattavan symbolisen arvon, jolla haluttiin tuoda esiin äitien tekemää tärkeää kasvatustyötä.¹⁶¹ NNKY:kin huomioi äitienpäivän vieton 1920-luvun loppupuolella ja kehotti

¹⁵⁷ Kuinka Heikki sai uuden puvun, *Kotia kohti* 12/1914, 181-183.

¹⁵⁸ Ollila 1998, 25-26.

¹⁵⁹ Naisen tehtävä kodissa puolisona, *Kotia kohti* 4/1914, 53-56.

¹⁶⁰ Äidin kyöneleet (suomennos), *Kotia kohti* 2/1921, 19-21.

¹⁶¹ Ollila 1994, 292.

paikallisyhdistyksiä järjestämään äideille virkistäviä juhlatilaisuuksia, josta ”*he lähtevät kalliin kutsumuksensa tehtäviin virkistynein sielun- ja ruumiinvoimin*”. Äitienpäivällä haluttiin tuoda esiin äitien tekemää tärkeää työtä perheen ja kodin hyväksi ja samaan äideille enemmän arvostusta. Äidissä ihannoitiin erityisesti hänen kaikenkestävää ja kaikkensa antavaa rakkautta lapsiinsa, jonka haluttiin tulevan myös lasten tietoisuuteen:

”Siunattu päivä, äitienpäivä, joka on tuonut virkistystä ja iloa tuhansille äideille kautta maailman, päivä, joka on avannut tuhanten tuhansien lasten silmät näkemään uudessa valossa oman äitinsä ja hänen vauvannäkönsä, hänen työnsä ja uurastuksensa, hänen aina alttiin, palvelevan rakkautensa, hänen äidinsydämensä anteeksiantavan, kaikki kärsivän, kaikki toivovan rakkauden.”¹⁶²

¹⁶² Äitien päivä, O.J., *Kotia kohti* 5/1929, 65-66.

5. MONIEN KUTSUMUSTEN NAINEN

5.1 Naimattoman naisen mahdollisuudet

Keski- ja yläluokan piirissä naisten naimattomuus alkoi lisääntyä 1800-luvun puolivälistä lähtien. Säätyläismiehet saattoivat naida alempisäätyisiä naisia, mutta säätyläisnaisen ja alemmasta yhteiskuntaluokasta tulevan miehen avioliitto oli harvinaisuus. Osa naisista jäi naimattomiksi olosuhteiden pakosta, osa omasta tahdostaan, jolloin heillä oli mahdollisuus suuntautua työhön ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Riitta Jallinojan käsityksen mukaan 1800-luvun muuttunut ilmapiiri toi naisille uuden elämäkatsomuksen ja naiset käsittivät tehtäviinsä kuuluvan myös yhteiskunnallisen toiminnan. Perhe-elämä ei sopinut enää yhteiskunnalliseen auttamistyöhön, joka nyt toteutettiin palkkatyönä.¹⁶³

Naisen kutsumus terminä nousi esille 1800-luvun loppupuolella. Niin sanotut kutsumusammatit, kuten opettajan, diakonissan tai sairaanhoitajan ammatit vaativat naiselta sitoutumista ja uhrautumista tehtävään. Irma Sulkusen mukaan edellä mainittujen ammattien valinta oli naisille ”*ehdottomuuteen, uhrautuvuuteen ja antaumukseen velvoittava kutsumus*”, jota useimmiten perusteltiin uskonnollisilla syillä. Näihin ammatteihin liittyi lupaus myös naimattomuudesta joko virallisesti tai sisäisesti.¹⁶⁴ NNKY:ssä tiedostettiin ettei kaikista naisista voinut tulla äitejä. Näillä naisilla oli sen sijaan suuret mahdollisuudet tehdä työtä muiden hyväksi, eikä sitä pidetty yhtään sen vähempiarvoisena kuin äidin työtä perheessä. Kutsumusdiskurssissa tulevat esiin ne tavat, joilla naimattoman naisen elämää sekä mahdollisuuksia ja velvollisuuksia käsiteltiin. Naiselle ei automaattisesti tarjottu ensimmäiseksi vaihtoehdoksi äitiyttä vaan esimerkiksi diakonissan ammattia esiteltiin laajasti sekä erilaisia tehtäviä lasten parissa. Kutsumus käsitettiin siten, että se oli työn kautta koko elämän uhraamista siihen tehtävään, johon oli Jumalan kutsun kuullut: ”*Ma annoin uhriksimun työni, kaikkeni ja hänen kutsuaan ma noudin!*”¹⁶⁵

Huolimatta siitä, että NNKY oli yhdistys kaikille naisille yhteiskuntaluokasta riippumatta, suhtautuminen keskiluokkaisiin tyttöihin ja tehtaantyttöihin oli

¹⁶³ Jallinoja 1983, 90; Häggman 1994, 116.

¹⁶⁴ Sulkunen 1995, 33.

¹⁶⁵ Noudatanko kutsua?, Valohon 1912, 38-39.

erilaista mitä tuli heidän tulevaisuuden mahdollisuuksiinsa. Vuonna 1921 *Kotia kohti* -lehdessä kerrotaan edellisessä N.N.K.Y:n koulutyttökokouksesta Imatralla. Siellä koulutytöt tekivät retken Tainionkosken tehtaille:

”Siellä avautui monen tytön silmä vertailemaan, miten erilainen saattaa kohtalo todellakin olla. Monessa sydämässä heräsi sääli tehtaantyöntekijöitä kohtaan, jotka aamusta iltaan, päivästä päivään, kuukauden toisensa jälkeen, saavat tehdä yksitoikkoista, pölyistä työtänsä, ja moni nuori tunsu syvää kiitollisuutta Jumalaa kohtaan, joka oli hänelle niin paljon hyvää antanut: kodin, kehitysmahdollisuuksia, kesän ihanan vapauden, oikean elämän tehtävän löytämismahdollisuuden ja paljon sellaista, mitä samanikäiseltä tehtaassa työskentelevältä toverilta puuttui.”¹⁶⁶

Kirjoitus kuvastaa niitä eroja, joita samanikäisten nuorten keskuudessa oli. Toiset olivat tehneet jo vuosikausia töitä tehtaalla, kun toiset opiskelivat ja nauttivat helpommasta elämästä. Tehdastyö oli vuosisadan vaihteen tienoilla pääasiassa noin 15-25-vuotiaiden nuorten naimattomien naisten työtä, jonka he jättivät mennessään naimisiin. Tilanne muuttui 1910-luvulla, kun työtätekevien vaimojen määrä tehdastyössä alkoi kasvaa.¹⁶⁷

Mahdollisuudet koulunkäyntiin määrittivät pitkälti nuoren elämää ja hänen tulevaisuuttaan. Mervi Kaarninen kuvaa miten työläistyttöjen koulunkäyntimahdollisuuksia rajoitti sekä luokka että sukupuoli. Oppikoulussa opiskelu vaati varoja, eikä monilapsisissa työläisperheissä niitä liennyt kaikkien lasten koulutamiseen ja useimmiten koulunpenkille pääsivät ensin perheen pojat. Julkisuuksissa puhuttiin tyttöjen ammattikasvatuksesta, mutta sillä tarkoitettiin lähes yksinomaan kotitalousopetusta. Tyttöjen ammattiopetus oli 1920-luvulla vakiintumaton eikä vastannut yhteiskunnallista todellisuutta. Opetus keskittyi lähinnä kodin- ja lastenhoitoon, vaikka naiset elättivät itsensä muilla aloilla. Mervi Kaarninen toteaa, että tyttöjen ammattikasvatuksen tehtävänä olikin opettaa työläistyttöjä hyviksi perheenemänniksi ja äideiksi.¹⁶⁸ Työläistyttöille ei tarjottu elämäntehtäväksi muuta kuin äitiyttä, eikä heillä ollut juuri muuhun mahdollisuuksiakaan. Enimmäkseen keskiluokkaisten tyttärien tehtäväksi jäi siis koulutautuminen niin kutsuttuihin kutsumusammatteihin, joista saattoi löytyä se oikea ”elämäntehtävä”. Nuorille koulutetuille tytöille mahdollisuudet uravalintoihin olivat paljon suuremmat kuin vähän kouluja käyneille työläistyttöille. Koulutetut nai-

¹⁶⁶ N.N.K.Y:n koulutyttökokous Imatralla 5.-9.7.1920, *Kotia kohti* 2/1921, 12-14.

¹⁶⁷ Lähteenmäki 1997, 29.

¹⁶⁸ Kaarninen 1989, 89-91, 106.

set nähtiin ennemmin tekemässä sellaista työtä, jossa opastettiin ja hoivattiin muita. Samalla he toteuttivat sitä yhteiskunnallisen äitiyden ideologiaa, jota naimattomille naisille asetettiin. Yhteiskunnallinen äitiys, jossa myös naimattomalla naisella oli äidintehtävä esimerkiksi opettajana tai sairaanhoitajana, oli hyväksytty vaihtoehto NNKY:n kannalta, joka ensisijaisesti halusi pitää äidit kotona kasvattamassa lapsia. Muihin kuin yhteiskunnallisen äitiyden alaan kuului ammattiteihin naisia ei teksteissä houkuteltu, vaikka kaikkea työtä sinänsä pidettiin arvokkaana.

Ylipäätään naisten palkkatyö alkoi lisääntyä 1860-luvulta lähtien. Naimattomien naisten työpanosta ei tarvittu enää perheessä, eikä heidän elättämissensä ollut kaikille enää taloudellisesti mahdollista. Samaan aikaan yhteiskunta tarvitsi työntekijöitä opettajiksi ja kasvava hallintokoneisto työntekijöitä postiin, lennättimeen ja valtionhallintoon. Tytöt hakivat koulutuksensa jatko-opistoista ja Jyväskylän seminaarista, joka perustettiin vuonna 1863.¹⁶⁹ Säätyläisperheiden tyttärinä tuli sairaanhoitajia, opettajia, postineitejä ja kanslistejä, kun taas pojat olivat usein lääkäreitä, tiedemiehiä, insinöörejä ja juristeja. Naiset olivat statukseltaan alhaisemmalla tasolla, johon vaikutti osaltaan se, että heidän oletettiin menevän jossain vaiheessa naimisiin ja työnteko oli vain väliaikaista. Todellisuudessa naimattomuus lisääntyi 1800-luvun lopussa ja monelle säätyläisnaiselle työstä tuli elämäntehtävä.¹⁷⁰

Naimattomia naisia tai heidän kohtaloaan ei surkuteltu vaan sitä pidettiin enemmän mahdollisuutena, ennen kaikkea mahdollisuutena seurata kutsusta. *Kotia kohti* -lehden teksti vuodelta 1916 kertoo, miten jokaisessa naisessa katsottiin olevan äidillisiä piirteitä huolimatta siitä tuliko hänestä koskaan äitiä. Teksti *Nuoret mukaan kodinhenkeä luomaan!* käsittelee naimattomuutta realistisesti, mutta myös suurena mahdollisuutena. Yksinäisen naisen elämä saattoi olla tyhjää ja ilotonta, mutta sen ei tarvinnut olla sellaista, jos käytti omia taitojaan parhaimmalla tavalla: ”Nainen, jolla ei ole omaa kotia – tarkoitan naimatonta naista – omistaa voiman ja lämmön ylijäämän, jolle hänen täytyy keksiä käytäntömahdollisuuksia.”¹⁷¹ Naisen ”lämmön ylijäämä” viittaa naisen oletettuun haluun ja tarpeeseen hoivata muita. Jokaisella naisella huolimatta siitä tuliko

¹⁶⁹ Ollila 1998, 36.

¹⁷⁰ Ollila 1998, 44.

¹⁷¹ Nuoret mukaan kodinhenkeä luomaan! (Esitelmä nuorille tytöille, pitänyt Jeanne Oterdahl), *Kotia kohti* 7/1916, 103-107.

häneistä koskaan äitiä, oli olemassa nämä piirteet ja juuri näihin luontaisiin piirteisiin NNKY:n teksteissä usein tartutaan kerrottaessa naimattoman naisen mahdollisuuksista. Naisen ”täytyy keksiä käytäntömahdollisuuksia” näille naisille katsotuille ominaisille piirteille. Naimaton nainen nähtiin mieluummin jossakin hoivatehtävässä kuin tehdastyössä tai kauppa- tai konttorityössä. Tässä suhteessa NNKY puhutteli enemmän keskiluokkaisia naisia, joilla oli suuremmat mahdollisuudet toteuttaa sisäistä äidillisyyttään.

Luokkasidonnaisuus käy ilmi myös seuraavasta katkelmasta ”*Mitä te tässä kaiken päivää joutilasna seisotte?*”, jossa nuoria naisia heräteltiin huomaamaan muiden ihmisten hätä ja mahdollisuudet auttaa heitä. Erityisesti nuorten naisten joutilaisuuteen kiinnitettiin huomiota ja siihen, miten heillä olisi monet mahdollisuudet toimia muiden ihmisten hyväksi. Joutilaat nuoret naiset olivat käytännössä paremmista perheissä asuvia tyttäriä, ilman velvoitteita elättää itseään tai muita. Työtätekevillä nuorilla naisilla ei yksinkertaisesti ollut aikaa tai mahdollisuuksia viettää joutilaita hetkiä miettien muiden ihmisten hätää. Lukijoita puhuteltiin hyvin suoraan tekstissä:

”Olisikohan tämänkin lehden lukijoiden joukossa sellaisia, joita tämä Herran sana koskee, nuoria naisia, jotka päivän toisensa perästä viettävät turhuudessa, kenties uneksien itsekästä onnea? Eikö todellakaan kenkään ole teitä työhön palkannut? Eikö ole työtä? – Tuhannet ja tuhanten tuhannet raskautetut, surun ja murheen murtamat sydämet yöt, päivät apua anovat, köyhät, kurjat, hyljätyt, katkeroituneet, rakkautta janoavat, ikävöivät saadakseen edes pienen säkeen todellista, uskollista rakkautta osakseen, orvot odottavat opastajaa, eksyneet, langenneet nostajaa, ---”¹⁷²

Työtä muiden ihmisten hyväksi riitti sekä kotimaassa että ulkomailla. Tekstissä moititaan ensin naisten joutilaisuutta ja itsekästä oman onnen tavoittelua, kun maailmassa oli niin paljon hätää kärsiviä, jotka kaipasivat rakkautta. Naisessa ajateltiin olevan rakkaus muita ihmisiä kohtaan, koska sen katsottiin kuuluvan naisen luontoon. Naisella riitti rakkautta ja hellyyttä muita kohtaan ja hänen ajateltiin kohdistavan sen mielellään johonkin tai jollekin.

Naimattomuus tulevaisuuden vaihtoehtona tuotiin selkeästi esille, koska silloin oli vapaa avioliiton tuomista velvoitteista ja saattoi näin omistautua kokonaan jollekin tietylle alalle, esimerkiksi opettajaksi tai diakonissaksi. *Kotia kohti* -lehden kertomus *Kevättoiveita*, kertoo rippikoulutyttöistä, jotka tapaavat

¹⁷² ”Miksi te tässä kaiken päivää joutilasna seisotte?”, *Kotia kohti* 9/1906, 130.

kymmenenvuoden tauon jälkeen toisensa. Toinen naisista oli naimaton opettaja, toinen juuri lapsensa menettänyt äiti. Onnellisempi naisista oli se, joka oli elänyt kristityn elämää opettajana, kun taas naimisiin mennyt nainen oli pettynyt elämäänsä ja katkeroitunut.¹⁷³ Perhe-elämän ei katsottu olevan tae ikuisesta onnesta, koska sekä lapset että aviomies saattoivat aiheuttaa naiselle huolta ja pettymyksiä. Naisen onnellinen elämä ei ollut riippuvainen äitiydestä ja perheestä, vaan naisesta itsestään. Omalla toiminnallaan hän teki elämästään rikasta ja arvokasta.

Nuorilla naisilla oli puntarissa monesti äitiys tai kutsumus ja uhrautuminen muiden hyväksi. Äitiyskutsumuksen vastapuolena näytteli tasavahvana ehdokkaana kutsumusammatti, johon saattoi omistautua samalla antaumuksella kuin äitiyteen. Kertomusten rippikoulutyöt mieltivät usein elämänuraansa eikä avioliitosta välttämättä puhuttu ollenkaan.¹⁷⁴ Kertomuksessa ”*Jumalan tahdon tie*” nuori Selma pohtii tulevaisuuttaan ja sitä, mitä Jumala halusi hänen elämälleen tekevän:

”--- olihan naimissa olo hyvä itsensäkieltämisen ja uhrautumisen koulu, mutta ei, se ollut perustus, koska häneltä puuttui todellista rakkautta, sitä rakkautta, joka kieltämyksetkin kaikki onneksi muuttaa. --- Sairaanhoidtajana, diakonissana, työssä nuorten naisten hyväksi, heidän yhdistyksissään heidän pyrinnoissään, siellä oli kallis työ-ala. Mutta oliko se hänen?”¹⁷⁵

Selma ymmärsi perhe-elämän haasteet, eikä niihin voinut ryhtyä ilman rakkautta puolisoon. Työn muiden hyväksi Selma näki myös tärkeänä. Tarina ei kerro, mihin ratkaisuun Selma päätyi, mutta kertomuksesta käy ilmi, että vaikka äitiyttä pidettiin arvokkaana tehtävänä, sen lisäksi oli olemassa myös muita tehtäviä, jotka nuorta naista houkuttelivat. Kaikille naisille ei välttämättä enää riittänyt aviomies ja lapset vaan elämänpitäinen ura hoivatehtävissä näyttäytyi yhtenä vaihtoehtona.

Työtä riitti maailmassa yllin kyllin myös perheen ulkopuolella, se tuotiin NNKY:ssä hyvin selkeästi esille. Tähän työhön muiden hyväksi ei kuitenkaan sopinut lähteä suin päin vaan siihen piti olla kutsumus. Työ piti tehdä ilolla ja omasta halusta, ei pakosta tai rahasta. Erityisesti työhön Jumalan valtakunnan

¹⁷³ Kevättoiveita, Marja S., *Kotia kohti* 5/1902, 69-73.

¹⁷⁴ Ks. esim. Seurakunnan palvelukseen, *Kotia kohti* 3/1916, 42; Miten tytöille selvisi elämänura, Laine, *Kotia kohti* 5/1914, 67-68.

¹⁷⁵ ”Jumalan tahdon tie”, Marja S., *Kotia kohti* 2/1903, 23.

hyväksi tarvittiin kutsumusta ja omistautumista, työhön uppoutuminen ja sille omistautumisen katsottiin hälventävän niitä ulkoisia tekijöitä ja mahdollisia vastoinkäymisiä, joita työssä saattoi kohdata. Yleensä naisten tekemästä työstä, joka liittyi hoivaamiseen ja auttamiseen, puhuttiin elämäntehtävänä ja kutsumuksena. Esimerkiksi NNKY:n etsiessä ilmoituksella työntekijää esikaupunki-työhön Sörnäisiin, ilmoituksessa todetaan: *”Ja pidä tämä työ elämäntehtävänäsi ja ihanana etuoikeutenasi, sillä ne ulkoiset edut, jotka meillä on sinulle tarjottavana, eivät ole suuria. Joka tuntee kutsumusta tähän työhön...”*¹⁷⁶ Tehtävästä saatava palkka ei luultavasti ollut suuren suuri, kuten ei naisten niin sanotuissa kutsumustöissä yleensäkään. Naisen katsottiin tekevän työtään mielellään, eikä niinkään rahan takia.

5.2 Opastajana lapsille ja aikuisille

Sivistyneistö oli jo 1800-luvulla ottanut tehtäväkseen kansan sivistämisen. Kansan toivottiin olevan jotakin, mitä se ei sivistyneistön näkökulmasta aina ollut. Milloin kansan ongelma oli epäsiisteys, milloin velttous tai välinpitämättömyys. Marttayhdistys määritteli hyvän ihmisen ominaisuuksiksi rehellisyyden, ystävällisyyden, kärsivällisyyden, tarmollisuuden ja lujan luonteen.¹⁷⁷ Vielä 1900-luvun alussa ylempi luokka saattoi suhtautua rahvaaseen patriarkaalisen holhoavasti, mutta eduskuntauudistus ja vuodet 1905-1907 muuttivat tilanteen. Täysivaltainen tavallinen kansalainen osoittautui yhteiskunnan politisoitumisen myötä toisenlaiseksi kuin sivistyneistö oli kuvitellut. Todellisen kansalaisuuden mittariksi sivistyneistön silmissä tuli sivistys ja säätyjaottelun murtuessa luokasta ja sukupuolesta tulivat uudet perustelut erojen tekemiselle kansalaisten välillä. Anne Ollila kutsuu sivistyneistön itselleen asettamaa moraalista normia velvollisuusetiikaksi, joka kuvastaa laajemmin suomalaisen sivistyneistön asenteita ja näkemyksiä 1900-luvun alussa. Velvollisuusetiikassa hallitsi velvollisuuksien korostaminen, joka tarkoitti väsymätöntä, uutteraa, itsensä ja omat edut

¹⁷⁶ Toiminta N.N.K.Y:ssä – elämäntehtävä, *Kotia kohti* 5/1911, 75. Kts. myös Nuorille uskovaisille sisarillemme, *Kotia kohti* 3/1913, 46.

¹⁷⁷ Ollila 1993, 37.

unohtavaa työtä kansan hyväksi.¹⁷⁸

NNKY:ssä on havaittavissa sama holhoava asenne ja velvollisuuden tunne sivistää kansaa sekä huoli sen hyvinvoinnista. Jo NNKY:n jäsenjaottelu kertoo siitä, miten naiset jaoteltiin kahteen ryhmään. Vuonna 1910 *Kotia kohti* -lehdessä käsiteltiin jäsenjaottelua ja tärkeimpänä perusteluna mainittiin tuo aikaisemmin esiin tullut käsitys, että vain siten yhdistys pysyi todella kristillisenä yhdistyksenä. Vastuunalaisilla jäsenillä oli yhdistyksessä oikeuksia ja velvollisuuksia, kun taas muilla jäsenillä niitä ei ollut. Muita jäseniä kuitenkin haluttiin mukaan palvelemaan ja jakamaan vastuuta, mutta pienin askelin:

”Mutta meidän pitää antaa nuorille jäsenillemme tilaisuutta palvelemissen. --- Antakaamme heille ensin pienempiä, vaatimattomampia tehtäviä, ja kun heissä huomaamme uskollisuutta vähässä, rohkaistaamme heitä sen kautta, että uskomme vaikeampiakin asioita heidän suorittavikseen.”

Kaikesta huolimatta jäsenjaottelun haluttiin näkyvän ja tuntuva mahdollisimman vähän yhdistyksen toiminnassa. NNKY halusi ajatella itseään perheenä, jossa oli nuorempia ja vanhempia jäseniä.¹⁷⁹ Vaikka perustelut jäsenjakoon olivatkin ensisijaisesti kristilliset, voidaan siinä nähdä piirteitä sivistyneistön patriarkarisesta asenteesta kansaa kohtaan. Yhdistyksen vastuunalaiset jäsenet olivat pitkälti sivistyneitä neitejä ja rouvia, joihin porvarilliset ihanteet olivat sisäänrakennettuja ja nämä siirtyivät myös yhdistyksen toimintaan.

Alempien kansankerroksien opastaminen ja erityisesti työläisnaiset olivat NNKY:n tehtävälisellä myös kansainvälisesti. Kansainvälinen NNKY:n kokous Berliinissä vuonna 1910 kehotti työläisnaisten hyväksi tehtävään työhön sivistyneitä naisia, joilla ei ollut muuta työtä:

”Kun työläisnaisten moninkertainen hätä on katsottava ikäänkuin Jumalan kutsuksi niille sivistyneille naisille, joilla ei vielä mitään tointa ole, että he erityisesti auttaisivat N.N.K.Y:tä sen yhteiskunnallisessa työssä, -- - Kehoitamme senvuoksi, että jokainen pääjohtokunta panisi tarkoitusta varten toimeen kursseja ja kouluja.”¹⁸⁰

Työläisnaiset, heidän olonsa ja asemansa oli pinnalla koko teollistuvassa maailmassa ja joka puolella ongelmat olivat hyvin samankaltaiset. Tämän naisryh-

¹⁷⁸ Ollila 1993, 45-46, 48-50.

¹⁷⁹ N.N.K.Y:n jäsenyys, sen merkitys ja soveltaminen – Keskustelukysymyksen pohjustus N.N.K.Y:n kursseista Haukivuorella kesäkuussa 1909, *Kotia kohti* 3/1910, 41-44.

¹⁸⁰ N.N.K.Y:n kansainvälinen kokous Berliinissä 18-26 toukokuuta 1910, *Kotia kohti* 10/1910, 156.

män auttaminen oli sivistyneiden naisten velvollisuus ja palkintona tästä työstä työläisnaisistakin tuli kunnan kansalaisia. NNKY halusi joukkoonsa jäseniä kaikista kansanryhmistä, mutta yhdistys kutsui joukkoonsa erityisesti sivistyneitä naisia, jotka saattoivat tehdä työtä yhdistyksen eri toiminta-aloilla. Sivistyneillä naisilla tarkoitettiin oppikoulun käyneitä naisia, jolla oli tietotaitoa erilaisista asioista ja kykenivät sen vuoksi opastamaan myös muita. Sivistyneiden naisten ”jalostettuja voimia aikamme kaipaa ja odottaa”.¹⁸¹ Sivistyneille naisille asetettiin velvollisuus muiden auttamiseen ja opastamiseen. Heidän erityinen tehtävänsä oli tehdä kansasta kunnan kansalaisia. Tästä kertoo *Betlehemin tähden Tarina ihmisestä* vuodelta 1905, missä ihminen uneksii ja näkee itsensä työväenolojen parantajana:

*”Hän auttoi ihmisiä rakentamaan ehjiä, onnellisia koteja, kasvatti tulemaan itsenäisinä toimeen säästäväisyyden, uutteruuden pohjalla. Ja he kohosivat velttoudesta ja alennuksestaan kunnan kansalaisiksi.”*¹⁸²

Sivistys oli keskiluokkaisesta näkökulmasta kunnan kansalaisuuden mittari. Porvarillinen yhteiskunta määrittä, milloin kansa oli tarpeeksi sivistynyt, jotta se voi saavuttaa kansalaisuuden.¹⁸³ Sivistyneistöllä itsellään taas oli velvollisuus kansan nostamiseen oikeaan kansalaisuuteen. Auttajalle auttaminen oli unelma, johon pyrkiä ja joka kohotti auttajaa autettavien yläpuolelle.

Kutsumustaan toteuttavat naiset olivat monella tapaa aktiivisia jäseniä yhteisössään. Varsinkin opettajilla oli oman työnsä ohella myös muuta puuhaa. Opettaja oli koulutettu nainen, jolle opastus ja kasvatustehtävät sopivat hyvin ja joka usein koki kasvatustyönsä ulottuvan myös koulun seinien ulkopuolella. Kerromusten opettajat esitettiin usein puuhakkaina naisina, jotka saattoivat oman työpäivänsä jälkeen kierrellä köyhien luona tai olla järjestämässä apua paikkakuntansa vähävaraisille. Myös NNKY:n toiminnassa ja paikallisyhdistysten perustamisessa opettajat olivat aktiivisia.¹⁸⁴ Esimerkiksi vuoden 1916 *Betlehemin tähden* kertomus *Jouluasioilla* kertoo tyttökoulun oppilaista ja heidän opettajatareistaan, jotka järjestivät myyjäiset kaupungin vähävaraisten hyväksi. Opettaja ideoi myyjäiset ja oli jakamassa köyhille myyjäisistä kertyneitä varoja.¹⁸⁵

¹⁸¹ N.N.K.Y:n piiripäivät Hämeenlinnassa 1920, *Kotia kohti* 1/1921, 11-12.

¹⁸² *Tarina ihmisestä*, *Betlehemin tähti* 1905, 6.

¹⁸³ Ollila 1993, 48.

¹⁸⁴ Ks. esim *Jouluasioilla*, Valkovuokko, *Betlehemin tähti* 1916, 17-18; Antaudu kokonaan, *Kotia kohti* 6/1911, 86-88; Kun yhdistys perustettiin, *Betlehemin tähti* 1908, 11.

¹⁸⁵ *Jouluasioilla*, Valkovuokko, *Betlehemin tähti* 1916, 17-18.

Opettaja oli usein myös se, jonka ajateltiin antavan sitä ”*oikeanlaista kasvatusta*”. Hänen asemaansa kasvattajana ei kritisoitu, vaan se oli opettajan pyhä ja kallis tehtävä. Tästä kertoo todellinen kuvaus Inarista, jonka kansakoululle opettajatar ja NNKY:n kannattama diakonissa saapuivat vuonna 1902 tekemään lähetystyötä lappalaisten ja suomalaisten pariin. Hengellisen työn lisäksi diakonissa auttoi alueen sairaanhoidossa ja opettaja opetti alueen lapsia. Opettajalla kuvattiin olevan suuria haasteita saada lapset ymmärtämään esimerkiksi erilaisia abstrakteja asioita sekä taivaankappaleiden liikkeitä:

”Kärsivällisyyttä kysyttiin häneltä, jonka piti saada heihin mahtumaan tuo kaikki. Ja kärsivällisyyttä hänellä olikin senvuoksi että hän rakasti heitä Jumalan rakkaudella, joka tahtoi antaa heille paljon enemmän kuin kirjatieta. Hän tahtoi antaa heille todellista kristillistä kasvatusta. Ja hän antoi heille sitä, äidillisesti ja lämpimästi.”¹⁸⁶

Opettajalta vaadittiin todellista kutsumusta tehtäväänsä. Hän lähti omasta halustaan kauas Lappiin opettamaan lapsia, mutta hän teki työnsä kärsivällisesti ja tinkimättömästi. Hän välitti lapsille kristillistä kasvatusta, mutta samalla välittyivät myös ne erilaiset arvot, joita suomalainen porvariskulttuuri edusti.

Naisen nähtiin olevan kasvattavassa asemassa aina oli hän sitten äitinä perheessä tai palvelijana kodissa.¹⁸⁷ Naiseus itsessään asetti naiselle oikeuden kasvattaa lapsia olivat lapset sitten hänen omiaan tai muiden. Pienten lasten kasvatustyöhön lastentarhoihin ja lastenkoteihin naisia houkuteltiin juuri tästä syystä, naisilla oli luontaista kysyä kasvatustyöhön ja se oli myös naisten velvollisuus. Nuoria naisia houkuteltiin erilaisille lastenhoitoon liittyville kursseille, koska esimerkiksi lastenkodit tarvitsivat ”*lämminsydämiä, alttiiksiantautuvia naisia, jotka äidin hellyydellä ja kasvattajaviisaudella voivat opastaa ja vaalia noita orvoksi jääneitä...*” Tekstissä todetaan vielä, että missä nuori nainen voisi ”*paremmin palvella kansaansa ja maatansa, kuin sen nousevan polven kasvattamisessa Jumalanpelkoon ja kaikkeen tosihyvään!*”¹⁸⁸ Naisen paikka oli siis sellaisissa töissä, jossa olivat tarpeen äidilliset otteet, hellyys ja lämmin sydän. Kasvatustehtävän tärkeyttä tuotiin esiin, koska äidittömät orpolapset tarvitsivat äitihahmoja kasvattajikseen. Äitiyden kautta tehtävä tehtiin arvokkaaksi, koska äiti kasvatti lapset ja välitti lapselleen kaiken hyvän.

¹⁸⁶ Inarin kansakoululla, Valohon 1917, 83-95.

¹⁸⁷ N.N.K.Y ja kodit – keskustelukysymys, jonka Hämeenlinnan kokouksessa pohjusti rouva A. Niemi, *Kotia kohti* 10/1910, 148-150.

¹⁸⁸ Elämäntehtäväsi, O.J., *Kotia kohti* 7/1923, 100-102.

Lastentarhutyöstä on ensimmäisen kerran maininta vuoden 1903 *Kotia kohti* -lehdessä. *Lapsista* kirjoituksessa ollaan huolissaan huonoissa oloissa elävistä lapsista, joiden äidit olivat työssä, eivätkä sen vuoksi pystyneet huolehtimaan kunnolla lapsistaan. Lapset haluttiin pois kaduilta kansanlastentarhoihin, jossa oli tarkoitus ”kasvattaa heitä ahkeruuteen, siisteyteen ja muihin hyviin avuihin, valmistaa heille puhdasta lapsen-iloa sekä antaa ruumiillista hoitoa”.¹⁸⁹ Orpolapset tarvitsivat ensisijaisesti rakastavaa äitiä, mutta hoitolapset tarvitsivat opastusta. Työtätekevien äitien lasten kasvattajiksi haluttiin nuoria naisia, jotka saattoivat välittää lapsille niitä sivistyneistölle tärkeitä siisteys- ja ahkeruusihanteita, joita työväenluokalta katsottiin osittain puuttuvan.

Lastentarhanopettaja saattoi vaikuttaa myös lapsen hengelliseen kasvatukseen. *Kotia kohti* -lehden ilmoituksessa *Nuorille uskovaisille sisarillemme* lastentarhutyötä kuvataan elämäntehtävänä:

*”Siinä saa tilaisuutta kylvää katoamatonta, jaloa siementä pienten ihmistainten herkkään mieleen ja käyden heidän kodeissaan moni tavoin todistaa elämän Herrasta myöskin lasten vanhemmille ja sisaruksille.”*¹⁹⁰

Lastentarhutyön merkitystä tuodaan esille erityisesti kristillisen kasvatuksen kannalta ja sitä, miten sillä oli mahdollisuutta vaikuttaa lapseen ja koko perheeseen. Naisilla ei ollut kirkon piirissä juurikaan mahdollisuuksia viedä kristillistä sanomaa eteenpäin, mutta lapsille naiset saattoivat julistaa hengellistä sanomaa pyhäkouluissa ja kodeissa ja nyt myös lastentarhoissa.

5.3 Diakonissat kansan hoivaajina

NNKY:n teksteissä naisten työaloista erityishuomion saa diakonia. Diakoniatyön alkujuuret ovat Saksassa, jossa 1830-luvulla protestanttisiin kirkkoihin kuuluvat nuoret naiset olivat saaneet tilaisuuden omistaa koko elämänsä Jumalan palvelemiseen diakonissalaitoksessa. Diakonissat olivat naimattomia naisia, joiden kutsumukseksi ja tehtäväksi määriteltiin köyhien ja sairaiden palveleminen. Diakonissoja ei haluttu kutsua protestanttisiksi nunniksi, vaikka yhtäläisyydet diakonissojen ja nunnien välillä olivat selviä. Diakonissoillakin oli laitoksen sisäryh-

¹⁸⁹ *Lapsista*, *Kotia kohti* 5/1903, 78-79.

¹⁹⁰ *Nuorille uskovaisille sisarillemme*, *Kotia kohti* 3/1913, 46.

teisö, he käyttivät yhteneväistä pukua, eivätkä he saaneet palkkaa työstään. Laitos huolehti kaikista diakonissan tarpeista ja huolehti hänestä myös sairaana ja vanhuksena. Diakonissoilla oli oikeus erota yhteisöstä, jos he eivät kokeneetkaan diakoniaa kutsumukseensa tai menivät naimisiin. Suomen ensimmäinen diakonissalaitos perustettiin Helsinkiin vuonna 1867 ja Viipuriin paria vuotta myöhemmin. Alkuaikoina toiminta kasvoi hitaasti, eikä diakonissaoppilaita ollut paljon. Vasta 1890-luvulla perustetut Sortavalan ja Oulun diakonissalaitokset muuttivat tilanteen. Ne alkoivat kouluttaa seurakuntasisaria lähinnä Pohjois- ja Itä-Suomen maaseudun tarpeisiin. Diakoniatyö muuttui enemmän näkyväksi osaksi suomalaisen sosiaalityön kenttää ja myös diakonissoja alkoi näkyä enemmän laitosten ulkopuolella.¹⁹¹

Diakonissoiksi pyrkiviltä vaadittiin ennen kaikkea elävää uskoa Jumalaan sekä lähimmäisenrakkautta, heidän oli ”*pyrittävä noudattamaan kärsivällisyyttä, taloudellisuutta, ystävällisyyttä ja laupeutta sekä oltava kuuliaisia laitokselle säännöille*”. Työhön tarvittiin kutsumusta, jolla tarkoitettiin, että köyhiä, sairaita ja turvattomia tuli palvella Jumalan kunniaksi, ei mistään muusta syystä. Hakijalta vaadittiin lisäksi hyvää mainetta, terveyttä ja Jumalan sanan tuntemista.¹⁹² Naiseutta koskevista kysymyksistä ja sukupuolten välisiä suhteita käsittelevistä asioista diakonissakasvatuksessa vaiettiin: ”*Sisaren tuli olla sukupuolton hoivaaja ja taakankantaja*.” Vain harvat diakonissat solmivat avioliiton ja sen myötä erosivat myös sisaryhteisöstä. Vasta toisen maailmansodan jälkeen diakonissojen avioituminen yleistyi. Ensimmäisten vuosikymmenten aikana diakonissan työ oli niin kokonaisvaltaista, ettei perhe-elämän yhdistäminen siihen olisi ollut mahdollista.¹⁹³

Kirjoituksissa diakoniatyötä ja laupeudentyötä lähestyttiin usein siten, että se oli nimenomaan naisen tärkeä työala, johon naisella oli luonnolliset ominaisuudet. Kuten kirjoituksessa *Naisen työ* todetaan: ”*Palvelevat ja uhrautuvat naiskädethän juuri kannattavat niitä rakkauden-laitoksia, joita etenkin viime vuosisadan aikana on kristikunnassa syntynyt*.”¹⁹⁴ Naisen tekemässä työssä oli kuitenkin mukana rakkaus ja uhrautuvaisuus, ei ura tai raha. NNKY:n piirissä diakonissan ammatti nähtiin tärkeänä, koska se oli työtä muiden hyväksi ja se

¹⁹¹ Markkola 2002, 57-58, 66-68.

¹⁹² Markkola 2002, 96.

¹⁹³ Hurskainen 1992, 120-121.

¹⁹⁴ Naisen työ, prof. Kolmodinin mukaan, *Kotia kohti* 4/1910, 49-52.

oli naimattomalle naiselle hyvä vaihtoehto. Monet fiktiiviset ja todenperäiset kertomukset diakonissoista sekä erilaiset ilmoitukset diakonissalaitokselle hakemisesta osoittavat, että diakoniatyötä pidettiin arvokkaana ja naiselle sopivana. Nuoria naisia rohkaistiin etsimään kutsumustaan ja hakeutumaan diakonissaksi.¹⁹⁵ Vuonna 1901 yhdistyksessä pohdittiin, miten yhdistys voisi vaikuttaa siihen, että useammat antautuisivat diakonissan työhön. Vuosikokouksessa diakonissakysymystä koskevassa alustuksessa pohdittiin syitä, miksi ”*niin harvat antautuvat diakonissan ihanaan kutsumukseen*”. Käytännön toimiksi ehdotettiin sitä, että nuoret vietäisiin katsomaan köyhiä ja kurjuudessa eläviä ja herätettäisiin heissä tuntemaan rakkautta kärsiviin.¹⁹⁶ Diakonissan ”*ihana kutsumus*” oli jotain mitä naisilla ei ollut aikaisemmin ollut. Se oli omistautumista sairaitten ja heikkojen hyväksi, heidän huolenpitoaan ja hoitamistaan ja samalla Jumalan sanan eteenpäin viemistä. Diakonissojen ajateltiin saavan tyydytystä tekemästään työstä ja palvelevan ilolla muita.

Diakoniatyötä kuvataan useimmiten uhrautumisen ja omistautumisen tehtävänä. *Kotia kohden* kertomuksessa *Murros* kerrotaan 18-vuotiaasta vuori-neuvoksen tyttärestä Aurasta, jolle pastorin saarnaa kuunnellessa selviää miten hyväosainen hän oli ja miten paljon oli niitä, jotka kärsivät ja elivät puutteessa. Aura pohtii pastorin saarnaa rikkaasta miehestä: ”*Niin, mutta eihän hänellä ollut mitään; kaikki oli isän, äidin omaisuutta. Mutta olihan pastori sanonut, että voi uhrata itsensä, oman mukavuutensa, omat mielihalunsa – nämä kaikkihan olivat hänen, juuri hänen.*” Aura kieltäytyy kosinnastakin, koska on niin varma siitä, että diakonia oli hänen kutsumuksensa. Seuraavana syksynä hän astui sisään diakonissalaitokseen.¹⁹⁷ Varakkaan perheen tyttärelle uhrautuminen diakonissaksi näyttäytyi vielä suurempana seikkana, koska hän oli tottunut helppoon elämään. Aura uhrasi itsensä ja oman tulevaisuutensa. Hän olisi varmasti saanut hyvän aviomiehen ja perheen, mutta hän valitsi toisin, unohtaen oman mukavuutensa ja omat halunsa. Diakonissakertomuksissa sama asetelma toistui: varakkaiden ja hyvin toimeentulevien perheiden tyttäret olivat niitä, jotka kiinnostuivat diakonissatoimesta. Porvarisperheiden tyttäret haluttiin nähdä mielel-

¹⁹⁵ Ks. esim Teille, nuoret (LA Diaconesse -lehestä), *Kotia kohti* 4/1910, 73-75.

¹⁹⁶ Pääyhdistyksestä, *Kotia kohti* 1901/3, 53; Muistelmia N.N.K.Y:n kokouksesta Jyväskylässä, Syrjäinen, *Kotia kohti* 1901/4, 65-67.

¹⁹⁷ *Murros*, *Kotia kohti* 5/1921, 87-90.

lään diakonissoina, koska heillä oli usein tehtävässä vaadittavaa koulutaustaa sekä sosiaalista kyvykkyyttä.

NNKY etsi ilmoituksissaan myös omaan toimintaansa diakonissoja. Vuoden 1902 *Kotia kohti* -lehdessä etsittiin diakonissaa Lappiin. Ilmoituksessa todetaan, että kristillisen rakkauden työ virkoaa taas eloon diakonissojen muodossa. Työ oli välttämätöntä ja tarpeellista kaikkialla ja erityisesti ylhäällä Lapissa:

”Älkäämme itsekkäästi nauttiko niistä lahjoista, joita olemme saaneet, vaan kysykäämme pikemminkin itse kukin Herralta: miten minä voisin maksaa velkaani heille? --- Jos joku sisar Kristuksen rakkauden pakoitamana haluaisi diakonissana toimia Herran asian hyväksi Lapissa, voi siitä ilmoittaa Helsingin L.N.T:n johtokunnalle...”¹⁹⁸

Diakoniatyö oli ennen kaikkea kristillistä rakkauden työtä. Työ tuotiin esiin siten, että ne joilla olivat asiat hyvin, olivat velkaa niille, joilla oli asiat huonommin. Vahva hengellinen vakaumus, lähimmäisen rakkaus sekä todellinen kutsumus oli diakoniatyöhön haluaville ehdoton vaatimus.

Monesti elämän vastoinkäymiset sai naisen siirtämään huomionsa pois omasta itsestään ja huomaamaan ympärillään olevan hädän. Tästä kertoo esimerkiksi kertomus siskonsa menettäneestä Siiristä, johon läheisen menettäminen vaikutti siten, että hän halusi omistaa elämänsä muiden auttamiselle. Siirin elämä sai uutta sisältöä, kun hän saattoi käyttää sen muiden hyväksi:

”Siirille tuli sydämen asiaksi ja elämänsä pääpyrinnöksi uhrautua onnettomien ja hyljättyjen hyväksi. --- Nyt hän sai selvästi tuntea, miten itsekkäisyydestä luopuminen voi tuoda mukanaan tyydytystä ja onnea.”¹⁹⁹

Siirin surun tilalle tuli omistautuminen muille kuin itselleen ja se palautti onnen elämään. Kertomuksella haluttiin kertoa naisille, että onnellisuus oli mahdollista saavuttaa elämän vastoinkäymisistä huolimatta. Itsensä uhraaminen niin henkisesti kuin fyysisestikin muiden hyväksi näyttäytyi naiselle ikään kuin korkeampana tehtävänä, johon omistautuminen antoi tyydytyksen ja onnellisuuden tunteen. Itsekkydestä luopuminen tarkoitti, ettei nainen enää elänyt itseään vaan muita varten. Tähän naisten itsekkyteen tartuttiin myös kirjoituksessa *Elämän tehtäväsi*. Tekstissä kysytään suoraan, mitä Jeesus ajattelisi, kun hätäkärsiviä oli niin paljon eikä esimerkiksi diakonissoja ollut tarpeeksi:

¹⁹⁸ L.N.T. *Kotia kohti* 1902/3, 45-46.

¹⁹⁹ Onnellinen vuosi, Lydia Vikman, *Kotia kohti* 1903/1, 4-8.

”Mitä ajatteleekaan Hän nähdessään nuoria naisia, jotka sanovat rakastavansa Häntä ja tahtovansa Häntä seurata, mutta kuitenkin ”seisovat joutilaina torilla” tai hapuilevat elämäntehtäviä, joissa ei tarvitsisi mistään kieltäytyä, ei mitään uhrata, sillä aikaa kun Hänen rakkaansa nääntyvät avun ja hoidon puutteessa.”²⁰⁰

Diakonissakutsumus oli pitkälti uskonasia, sillä mitattiin naisen todellista omistautumista Jumalalle. Tekstien perusteella voi päätellä, että naisen elämäntehtävistä diakonia oli kaikkein korkein heti äitiyden jälkeen. Se oli kieltäytyksen ja uhrautumisen ala, jonka kautta nainen nosti itsensä paremmaksi kristityksi.

Vuoden 1912 *Valohon* kalenterissa on kuvaus elämästä diakonissalaitoksessa, tekstin tarkoitus oli houkuttaa nuoria naisia diakonissan ammattiin ja samalla ilmeisesti oikoa joitakin väärinkäsityksiä, joita työhön liittyi. Tekstissä kerrotaan selvästi, että ilman kutsumusta ja omistautumista diakonissaksi ei voinut tulla. Diakonissalaitos oli koti koko elämän aina kuolemaan asti: *”Diakonissalaitos on koti, joka kasvattaa ja opettaa nuoria naisia, jotka ovat halukkaita antamaan ruumiinsa ja henkensä uhriksi palveluksen työhön! Kutsuuko herra tähän työhön?”²⁰¹* Ilmoituksessa kerrotaan laitoksen toiminnasta ja toimintaperiaatteista. Diakonissan työn vaativuutta ja raskautta ei kaunistella, avaintekijä työhön oli kutsumus ja omistautuminen. Ilman niitä ei voi olla diakonissa. Todetaan myös, että laitos on koti koko elämän.²⁰² Diakonissaksi ryhtyminen vaati paitsi hyvää terveyttä myös kuuliaisuutta ja sitoutumista. Nuori nainen uhraisi koko elämänsä hädänalaisten hyväksi. Se vaati todellista kutsumusta, koska se peitti alleen kaiken työn ulkoiset vaatimukset ja sen raskauden.

²⁰⁰ Elämäntehtäväsi, O.J., Kotia kohti 7/1923, 100-102.

²⁰¹ Rakkaudessa palvelemista – Kuvaus Diakonissalaitoksesta. *Valohon* 1912, 104-115.

²⁰² Rakkaudessa palvelemista. - Kuvaus Diakonissalaitoksesta. *Valohon* 1912, 104-115.

6. NAISKUVAN TUOTTAMA IHANNENAINEN

Lähdin käsillä olevassa työssä etsimään NNKY:n naiskuvan määrittymistä. Työni alussa lainaamani kirjoitus kertoo mielestäni hyvin juuri tästä. Nainen määriteltiin sillä, mitä hänen ei pitänyt olla. Hyvä naiseus määriteltiin negatioiden kautta, oli selvää millainen naisihanne ei ainakaan ollut. NNKY kristillisenä naisyhdistyksenä välitti eteenpäin niitä porvarillisen yhteiskunnan arvoja, joita naiseuteen liitettiin. Siveellinen, puhdas, terve nainen oli yleiskansallinen ihanne kaikissa keskiluokkaisissa järjestöissä. NNKY:n määrittelemässä naiseudessa tärkeä aspekti oli kristillisuus ja uskonto, johon koko yhdistyksen toimitakin nojasi. Naisen tuli ennen kaikkea seurata Jumalaa ja toteuttaa kaikessa toiminnassaan Hänen tahtoaan. NNKY:n naiskäsitykset joutuivat samaan myllerrykseen, miten koko yhteiskunta määritteli naista ja naisen tehtäviä. Naisten lisääntyneet koulutus- ja työmahdollisuudet nostivat naisen asemaa yhteiskunnassa, mutta samalla jouduttiin määrittelemään uudelleen naisen tehtävä kodissa ja naisen rooli äitinä.

Muutokset 1900-luvun alkupuolen yhteiskunnassa ja kulttuurissa toivat naisen ulottuville paljon uusia asioita, joiden soveliaisuus määrittyi pikkuhiljaa. Näihin uusiin asioihin paneuduttiin erityisesti nuoria käsittelevissä kirjoituksissa. Neitodiskurssissa määriteltiin kaikki se, mitä hyvä nuoruusaika piti sisällään ulkonäköseikoista nuoren naisen siveellisyyskäsitykseen. Nuoruusaika nähtiin erityisenä valmistautumisena kohti aikuisuutta ja tuo valmistautumisaika tuli käyttää hyödyllisesti. Nuorille ominaista haaveilua tuli välttää ja suunnata ajatuksensa sen sijaan korkeammalle. Erityisesti uskonnon merkitystä korostettiin, koska elämä kristittynä säästi niistä monista ongelmista ja houkutuksista, joita nuori, herkkä mieli kohtasi. Tytöille valmistautuminen tulevaan oli erityisen tärkeää, koska hänen tulevaisuutensa siinsi ennen kaikkea omassa kodissa ja äitiydessä. Niitä taitoja, joiden tarmokkaan ja osaavan perheenemännän tuli osata, tuli hankkia juuri tuolloin. Nuoren oli oltava valmiina niihin haasteisiin, jotka perhe-elämä aikanaan asetti. Vaatimus kädentaitojen hankkimiseen ulottui kaikkiin yhteiskuntaluokkiin, koska näppärä emäntä oli myös keskiluokkaisen perheideologian naisihanne.

Kauneus- ja siveyskäsityksissä NNKY:n näkemyksiä määrittivät Raamatun opit ja vallalla olleet ihanteet. Nuoren naisen ulottuville tuli monia uusia

asioita, joiden siveellisyyttä ja sopivuutta jouduttiin arvioimaan. Muodikas puukeutuminen, meikkaaminen, viihdekirjallisuus ja elokuvat olivat osa niistä uusista ja vieraista asioista, jotka nuoren naisen elämään ilmaantuivat. Ne eivät saaneet kaikkien varauksetonta hyväksyntää, varsinkaan kristillisen naisyhdistyksen piirissä, vaan ne leimattiin epäsideelliseksi tavoiksi ja harrastuksiksi. Muotivaatteet ja itsensä maalaaminen eivät kuuluneet todellisen naisen tyyliin, kun taas elokuvat ja huono kirjallisuus levittivät siveettömiä kuvia ja ajatuksia. Näillä asioilla muun muassa määriteltiin se, miltä hyvämaineinen tyttö ei näyttänyt eikä tehnyt.

Kauneuskäsityksissä neitodiskurssissa painottui nuoren naisen vaatimattomuus, luonnollisuus ja siveys. Naisen ulkonäkö kertoi miehelle, millainen nainen oli kyseessä. Liiallinen koristautuminen tai meikkaaminen olivat merkki tytön alhaisemmasta siveystasosta ja alhainen siveystaso puolestaan johti helposti siveettömyyteen. Naisten halu kaunistaa ja koristaa itseään olivat merkki turhamaisuudesta, joka ei kuulunut kunnon tytön luonteenpiirteisiin. Turhamaisuus oli synti, josta oli lyhyt tie suurempiin synteihin. Naisen ulkoisen olemukseen liittyi myös huoli naisen ruumiista. Liikuntakasvatuksen merkitys lisääntyi 1920-luvulla, kun se nousi yhdeksi NNKY:n toimintamuodoista. Tervettä ja hyvinvoivaa kehoa kannatettiin, koska ruumis oli paitsi sielun temppei, myös työväline. Konttori- ja tehdastyötä tekevät naiset tarvitsivat voimistelua virkistykseen yksitoikkoisen työnteon rasituksilta ja ollakseen näin parempia ja tehokkaampia työntekijöitä. Terveeseen ruumiiseen liittyi erityisesti naisen tuleva tehtävä äitinä. Hänen tuli pitää huolta ruumiistaan ennen kaikkea tulevia lapsia ajatellen. Kansakunnalle oli tärkeää, että nainen synnytti terveitä ja voimakkaita jälkeläisiä, uusia kansakunnan rakentajia. Ruumiillisesti vahva äiti jaksoi myös hoitaa paremmin äidin ja perheenemännän velvollisuudet, jos hän oli jo nuoresta saakka pitänyt huolta itsestään.

Neitodiskurssissa käy ilmi miten nuoren naisen ihanteet linkittyivät ennen kaikkea äitiyteen. Ruumista ja siveyttä koskevissa käsityksissä huolen aiheena oli erityisesti naisen tulevat kyvyt ja ominaisuudet äitinä. Äitiysdiskurssissa naisen ruumis ja moraalit joutuivat keskiöön hänen äitiystehtävänsä takia. Nainen ei elänyt vain itselleen vaan hän eli myös lapsilleen ja mielestäni ennen kaikkea lapsilleen. Äidin ruumis joutui huomion kohteeksi, koska 1900-luvun alussa virinneet rotuhygieeniset näkökannat levisivät myös Suomeen.

NNKY:ssä oltiin huolissaan varsinkin työläisnaisista, joiden terveys ja moraalit olivat uhkana koko tulevalle sukupolvelle. Äitiyteen liittyi vahva kansakuntaajattelu. Äitien vastuulla oli yhteiskuntakelpoisten kansalaisten synnyttäminen, joka vaati äideiltä tervettä ja siveetöntä ruumista. Terveen kansalaisen saamisen jälkeen äidin velvollisuudet jatkuivat lapsen kasvattajana, jolloin äitiin kohdistettiin vieläkin enemmän huomiota. Kasvattajan tehtävä oli tehdä lapsesta kunniallinen, sivistynyt ja siveetön aikuinen, joka oli tulevaisuudessa hyödyksi yhteiskunnalle. Äitien toiminta kodeissa niin siivoojana, ruoanlaittajana, sairaidenhoitajana ja kasvattajana heijastui koko yhteiskuntaan. Äiti omalla esimerkillään ja opetuksillaan teki lapsistaan joko kunnan ihmisiä tai johti heidät rappion tielle. Sanonnan ”*käsi, joka kehtoa heiluttaa, hallitsee maailmaa*”, merkitystä korostettiin NNKY:n teksteissä. Äiti oli se, jonka vastuulla oli kodin ja koko yhteiskunnan onni ja tulevaisuus.

Äiti toteutti tehtävässään suurta ja kallista luonnollista kutsumustaan. Naisella nähtiin olevan luonnostaan ne piirteet, joita äitiydessä tarvittiin. Hänellä tuli olla ennen kaikkea rakkautta, hellyyttä ja kärsivällisyyttä. *Äidin rakkaus* nousee lähes käsitteeksi, koska äiti oli se, joka kantoi huolta lapsistaan tilanteesta riippumatta. Uhrautuvaisuus ja äidin rakkaus liittyivät vahvasti toisiinsa erityisesti yksinäisten äitien kohdalla. Vaikeuksista huolimatta äiti saattoi antaa lapsilleen kaiken mitä he tarvitsivat uhraamalla itsensä. Äidissä tuotiin esiin juuri tätä kaiken uhraavaa rakkautta, joka nosti äitiyden merkitystä entisestään.

Kaikki käsittelemäni diskurssit nivoutuvat jollain tasolla toisiinsa. Käytännössä kaikki naiset nähtiin ensisijaisesti potentiaalisina äiteinä. Äitiyttä arvostettiin NNKY:ssä kiistämättä naisen kutsumuksista kaikkein eniten. Kutsumusdiskurssissa tulee esille ne mahdollisuudet, mitä naimattomalla naisella oli tulevaisuutensa kannalta. Jo termi kutsumus kertoo lähes kaiken. Naimaton nainen nähtiin ensisijaisesti toteuttamassa kutsumustaan eli hoivaamassa tai opettamassa muita, tekemässä niitä tehtäviä, joita äiti teki kodissaan. Naisella oli sisäänrakennettuna äidilliset piirteensä, joita hän saattoi toteuttaa esimerkiksi opettajana tai diakonissana. Naisia ei houkuteltu työhön vaan kutsumukseen, omistautumiseen ja uhrautumiseen. Naisten työnteko yleensä oli NNKY:n silmissä joko välttämätön pakko tai ihana elämäntehtävä. Suurempaa arvostusta annettiin sille työlle, jota ei tehty niinkään rahan takia, vaan sisäisen pakon takia, jonka jokainen oli omassa kutsumuksessaan kuullut.

NNKY:n naiskuvaa määritti ennen kaikkea äitiys. Ei ollut väliä, oliko nainen tuleva äiti, jo oleva äiti vai oliko hän kenties äitinä muille kuin biologisille lapsilleen. Kaiken perusta oli äidin ihanne, joka määriteltiin rakastavaksi ja huolehtivaksi hoivaajaksi, joka taisi kaikki kodinhoidolliset asiat ja vaatimukset, oli kärsivällinen kasvattaja ja oikeanlaisten arvojen välittäjä. Samanlaista äitiyttä haluttiin niin työväestöön, porvarisperheisiin kuin diakonissalaitoksellekin. Kaikissa paikoissa naisten tehtävänä oli olla se, joka täytti ihmisten hoivan tarpeet. Sen katsottiin olevan naisen ikaikainen tehtävä, naiselle kuuluva, jota kukaan muu eli mies ei voisi tehdä. Naiset nostivat itse omaa arvostustaan korostaessaan naisen asemaa ja merkitystä aikana, jolloin miehisellä maailmalla oli vielä ylivoima.

LÄHTEET

Aikakauslehdet

Betlehemin tähti, Helsinki 1904-1930

Kotia kohti, Kuopio 1901-1930

Näkyvä nainen 2010

Aikalaiskirjallisuus

Loimaranta, Siiri: Tietoja Suomen nuorten naisten kristillisen yhdistyksen toiminnasta 1896-1920. Suomen nuorten naisten kristillinen yhdistys, Hämeenlinna 1921.

Nuoruuden aika: muisto Suomen rippikoulunuorisolle. Suomen nuorten naisten kristillinen yhdistys, Helsinki 1913.

Renvall, Marta: Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys. Sen synty, kehitys ja 15-vuotinen toiminta Suomessa 1896-1910. Helsinki 1911.

Renvall, Marta: Työntekijättärien hyväksi! Lyhyt selostus työntekijättären nykyisistä olosuhteista pääkaupungissamme sekä siitä, mitä voitaisiin tehdä ja mitä olisi tehtävä hänen suojelemisekseen ja kohottamiseen terveydellisessä, yhteiskunnallisessa, siveellisessä ja hengellisessä suhteessa. Helsinki 1912.

Valohon – Kristillinen kalenteri nuorisoa varten. Vuodet 1910-1914 ja 1916-1921.

Kirjallisuus

Aapola, Sinikka&Kaarninen, Mervi: Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan – Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Toim. Sinikka Aapola&Mervi Kaarninen. SKS. Helsinki 2003.

Antikainen, Marjo-Riitta: Suuri sisarpiiri. NNKY-liike Suomessa 1890-luvulta 1990-luvulle. SKS. Helsinki 2006.

Gordon, Tuula: Kansallisuuden sukupuolitetut tilat. – Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli. Toim. Tuula Gordon, Katri Komulainen, Kirsti Lempiäinen. Vastapaino. Tampere 2002.

Halonen, Kaisa: NNKY – 1800-luvun lopun lapsi. – Matkalla – På väg. Toim. Kaisa Halonen. Nuorten Naisten Kristillisten Yhdistysten Liitto ry. Helsinki 1996.

Helén, Ilpo: Äidin elämän politiikka: naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle. Gaudeamus. Helsinki 1997.

Hurskainen, Eeva: Sisar Linan tyttäret. Jyväskylä 1992.

Hytönen, Kirsi-Maria: ”Me kaikki täällä voimme hyvin”. Perhettä ja sukupuolirooleja koskevia diskursseja nuoren avioparin jatkosodan aikaisissa kirjeissä. Suomen historian pro gradu –työ, Humanistinen tiedekunta, Turun yliopisto 2007.

Häggman, Kai: Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa. SHS. Helsinki 1994.

Jaakkola, Jouko: Sosiaalisen kysymyksen yhteiskunta. – Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia. Toim. Jouko Jaakkola, Panu Pulma, Mirja Satka, Kyösti Urponen. Sosiaaliturvan keskusliitto. Helsingin 1994.

Jallinoja, Riitta: Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet. Naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallis-aatteellisen murroksen heijastajana. WSOY. Juva 1983.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino. Tampere 2006.

Kaarninen, Mervi: Ei ammattia vaan perhettä varten. Työläistyttöjen koulutus 1920-luvun Tampereella. – Tuntematon työläisnainen. Toim. Leena Laine ja Pirjo Markkola. Vastapaino. Tampere 1989.

Kaarninen, Mervi: Nuoren tasavallan nuorison ongelmat. – Nuoruuden vuosisata. Toim. Sinikka Aapola ja Mervi Kaarninen. SKS. Helsinki 2003.

Kaarinen, Mervi: Nykyajan tytöt. Koulutus, luokka ja sukupuoli 1920- ja 1930-luvun Suomessa. Helsinki 1995.

Kantola, Johanna: Sukupuoli ja valta. – Käsikirja sukupuoleen. Toim. Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi ja Tuula Juvonen. Vastapaino. Tampere 2010.

Kemppainen, Ilona: Isänmaan uhrin. Sankarikuolema Suomessa toisen maailmansodan aikana. SKS. Bibliotheca Historica 102. Helsinki 2006.

Koivunen, Anu: Isänmaan moninaiset äidinkasvat. Sotavuosien suomalainen naisten elokuva sukupuoliteknologiana. Suomen elokuvatutkimuksen seura. Turku 1995.

Koivunen, Anu: Sorto. – Avainsanat. 10 Askelta feministiseen tutkimukseen. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljestöm. Vastapaino. Tampere 1996.

Korkee, Elina: Lehti on ikkuna ulos ja sisään. – Matkalla - På Väg. Toim. Kaisa Halonen. Nuorten Naisten Kristillisten Yhdistysten Liitto ry. Helsinki 1996.

Käsi auran kurjessa. Juhlajulkaisu Suomen nuorten naisten kristillisten yhdistysten liiton 50-vuotisjuhlan johdosta 27.10.1946. Toim. Ingrid Grönberg, Esteri Lokka, Aino Jauhiainen, Gertrud v. Pfaler ja Maritta Enckell. Helsinki 1946.

Latva-Äijö, Annika: Lotta Svärdin synty. Järjestö, armeija, naiseus 1918-1928. Otava. Keuruu 2004.

Leskelä-Kärki, Maarit: Aune Krohinin kristillinen ja kirjoittava elämä. Näkökulmia naisten ja uskonnollisuuden tutkimukseen. – Tanssiva mies, pakinoiva nainen. Sukupuolten historiaa. Toim. Anu Lahtinen. Turun historiallinen yhdistys ry. Turku 2001.

Liljeström, Marianne: Sukupuolijärjestelmä. – Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Toim. Anu Koivunen & Marianne Liljeström. Vastapaino. Tampere 1996.

Lähteenmäki, Maria: Mahdollisuuksien aika. Työläisnaiset ja yhteiskunnan muutos 1910-30-luvun Suomessa. SHS. Helsinki 1995.

Markkola, Pirjo: Synti ja siveys. Naiset, uskonto ja sosiaalinen työ Suomessa 1860 -1920. SKS. Helsinki 2002.

Markkola, Pirjo: Työläiskodin synty. Tamperelaiset työläisperheet ja yhteiskunnallinen kysymys 1870-luvulta 1910-luvulle. SHS. Helsinki 1994.

Mattila, Markku: Rotuhygieniä ja kansalaisuus. – Kansalaisuus ja kansanterveys. Toim. Ilpo Helén ja Mikko Jauho. Gaudeamus. Helsinki 2003.

Murtorinne, Eino: Suomen kirkon historia 3. Autonomian kausi 1809-1899. WSOY. Porvoo 1992.

Männistö, Tiina: Haluathan tulla todelliseksi naiseksi? Naisruumiin tuottaminen Suomessa ilmestyneissä nuoren naisen oppaissa 1890-1972. Turun yliopisto. Historian laitoksen julkaisuja 63. Turku 2003.

Nätkin, Ritva: Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Gaudeamus. Tampere 1997.

Ollila, Anne: Jalo velvollisuus. Virkanaisena 1800-luvun lopun Suomessa. SKS. Tampere 1998.

Ollila, Anne: Perhe – ura vai vankila. – Naisen elämä. Mistä on pienet tytöt tehty, mistä tyttöjen äidit. Toim. Kari Immonen. Otava. Helsinki 1994.

Ollila, Anne: Suomen kotien päivä valkenee...Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939. Historiallisia tutkimuksia 173. Tampere 1993.

Paasonen, Susanna: Sukupuoli ja representaatio. – Käsikirja sukupuoleen. Toim. Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi ja Tuula Juvonen. Vastapaino. Tampere 2010.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne: Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino. Tampere 2009.

Rossi, Leena-Maija: Sukupuoli ja seksuaalisuus, eroista eroihin. – Käsikirja sukupuoleen. Toim. Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi ja Tuula Juvonen. Vastapaino. Tampere 2010.

Räsänen, Arja-Liisa: Onnellisen avioliiton ehdot. Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisessa avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa 1865-1920. SHS. Helsinki 1995.

Salmi-Nikander, Kirsti: Pahan tytön viimeiset sanat. – Tulkintoja tytöistä. Toim. Sanna Aaltonen ja Päivi Honkatukia. SKS. Helsinki 2002.

Saukko, Tiina: ”Lapsia ja Jumalan valtakuntaa varten”. NNKY:n ulkolähetystyö Inarissa vuosina 1902-1938 ja Riutulan lastenkoti. Aate – ja oppihistoria, Oulun yliopisto 2010.

Sulkunen, Irma: Naisen kutsumus. Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen. Hanki ja jää. Helsinki 1989.

Sulkunen, Irma: Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus. – Kansa liikkeessä. Toim. Alapuro, R; Liikanen, I; Smeds, K; Stenius, H. Kirjayhtymä. Helsinki 1987.

Sulkunen, Irma&Alapuro, Risto: Raittiusliike ja työväestön järjestäytyminen. – Kansa liikkeessä. Toim. Alapuro, R; Liikanen, I; Smeds, K; Stenius, H. Kirjayhtymä. Helsinki 1987.

Sulkunen, Irma: Mandi Granfelt ja kutsumusten ristiriita. Hanki ja jää. Hämeenlinna 1995.

Tiihonen, Kristiina: Puhtaan nuoruuden ihanne. Sukupuolikasvatusta nuorison opaskirjoissa 1920- ja 1930-luvuilla. – Modernin lumo ja pelko. Kymmenen kirjoitusta 1800-1900 –lukujen vaihteen sukupuolisuudesta. Toim. Kari Immonen, Ritva Hapuli, Maarit Leskelä ja Kaisa Vehkalahti. SKS. Helsinki 2000.

Torninoja-Latola, Jaana: Kisaile työläisnainen! Työläisnaisten urheilulehti naisten ruumiillisen kasvatuksen määrittäjänä 1920- ja 1930-luvulla. Suomen historian pro gradu –työ, Humanistinen tiedekunta, Turun yliopisto 2005.

Vehkalahti, Kaisa: Jazztyttö ja naistenlehtien siveä katse. – Modernin lumo ja pelko. Kymmenen kirjoitusta 1800-1900 –lukujen vaihteen sukupuolisuudesta. Toim. Kari Immonen, Ritva Hapuli, Maarit Leskelä ja Kaisa Vehkalahti. SKS. Helsinki 2000a.

Vehkalahti, Kaisa: Kohtalokas tyttöikä – Tyttöyden representaatiot 1920-luvun naistenlehdissä. Kulttuurihistorian lisensiaatintyö, Humanistinen tiedekunta, Turun yliopisto 2000b.

Vuola, Elina: Feministinen uskonnontutkimus. – Käsikirja sukupuoleen. Toim. Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi ja Tuula Juvonen. Vastapaino. Tampere 2010.

Väkeväinen, Anu-Elina: Suomen nuorten naisten kristillisen yhdistyksen lähetit 1901-1949. Yleisen kirkkohistorian pro gradu –työ, Teologinen tiedekunta, Helsingin yliopisto 1995.

Internetlähteet

Kemppainen, Ilona: Diskurssianalyysi historiankirjoituksessa 9.10.2003
<http://www.valt.helsinki.fi/staff/kemppain/disk03.htm> (Katsottu 25.4.2012)

Koulut ja oppilaat (Kuopio)
<http://www.koulut.kuopio.fi/koulu125/1922/KOPP1922.HTM>
(Katsottu 25.4.2003)